

Ngwalak i bazlam nakə Mata a watsa aye Məfələkwe

Wu nakə Mata a watsa a derewel nakay aye na, ananj: Yesu Kəriste neñgeye ndo mətəme ha ndo nakə Mbəlom a gwad ma sləraweye ka məndzibəra aye. Mbəlom a dazlay mərehe ha wu nakə a gwad ma vəlateye a Israyel ma Dzam Guram eye na, ta neñgeye. Tə wa na Yesu mə walaj i Yahuda hay, kə ndza mə walaj tay dərmak. Kwa andza niye bəbay na, labara nakay ka təra hərwi Yahuda hay dəkdek bay, hərwi ndo hay ka məndzibəra tebiye.

Mata kə pay gər a məwetse derewel ŋgay ka madədo ka madədo lele. A dazlay ta məwe i Yesu, madzəhuə i Yesu a yam, ada tə masəpete nakə Fakalaw a səpat na Yesu aye. Kə watsa na məsler i Yesu, labara nehaye a tsikawatay a ndo hay aye, matətike ada ta məmbəle tay ha ndo hay abəra ma dəvats.

Mata a ŋgəna ha matətike i Yesu wal wal zlam:

- 1) A da ha labara ma tsaholok (5-7).
- 2) Gawla i Yesu hay kuro gər eye sulo ta məsler tay (10).
- 3) Dzeke i Bəy i Mbəlom (13).
- 4) Gawla i Yesu hay ta giye məsler na, kəkay (18).
- 5) Matətike ka gər i mandəve i məndzibəra tə məmaw i Yesu (24-25).

*Bəba təte i Yesu hay
Luka 3.23-38*

¹ Anaŋ dərewel i məzele i bəba təte hay i Yesu Kəriste: Yesu Kəriste na, slala i Davit ada Davit na, slala i Abraham. Bəba təte i Yesu hay na, anaŋ: ² Abraham a lah məwe Izak. Izak a wa Zakob. Zakob a wa Yahuda ta malamar ŋgay hay. ³ Yahuda a wa Fares tə Zara, may tay na, Tamar. Fares a wa Hesron. Hesron a wa Aram. ⁴ Aram a wa Aminadab. Aminadab a wa Nasonj. Nasonj a wa Salmonj. ⁵ Salmonj a wa Booz, may i Booz na, Rahab. Booz a wa Obed, may i Obed na, Rut. Obed a wa Zese. ⁶ Zese a wa bəy Davit.

Davit a wa Salomonj, may i Salomonj na, ŋgwas i Uri. ⁷ Salomonj a wa Robowam. Robowam a wa Abiya. Abiya a wa Asaf. ⁸ Asaf a wa Zozafat. Zozafat a wa Zoram. Zoram a wa Oziyas. ⁹ Oziyas a wa Yotam. Yotam a wa Akaz. Akaz a wa Ezekiyas. ¹⁰ Ezekiyas a wa Manase. Manase a wa Amoŋ. Amoŋ a wa Zoziyas. ¹¹ Zoziyas a wa Yekoniya ta malamar ŋgay hay. A wa tay ha na, ahəl nakə tə gəs tay beke eye hay a Babilon aye.

¹² Ma dəba eye nakə ti ye tay ha a Babilon aye na, Yekoniya a wa Salatiyel. Salatiyel a wa Zorobabel. ¹³ Zorobabel a wa Abihod. Abihod a wa Eliyakim. Eliyakim a wa Azor. ¹⁴ Azor a wa Sadok. Sadok a wa Akim. Akim a wa Eliyod. ¹⁵ Eliyod a wa Eleyazar. Eleyazar a wa Matan. Matan a wa Zakob. ¹⁶ Zakob a wa Yusufa tuk. Neŋgeye na, zal i Mari nakə a wa Yesu, tə zalay Kəriste aye.

¹⁷ A gəs abəra ka Abraham hus ka Davit na, slala kuro gər eye fad. Ada a gəs abəra ka Davit hus ahəl nakə tə gəs tay ha Israyel hay a Babilon aye na, slala kuro gər eye fad. Sa na, a gəs abəra ka məgəse

tay ha Israyel hay a Babilon hus ka Kəriste na, slala kuro gər eye fad.

Məwe i Yesu

Luka 2.1-7

18 Anaŋ ma kəkay nakə tə wa Yesu Kəriste aye. May ŋgay na, tə zalay Mari, neŋgeye mədel i Yusufa. Ane tuk na, ahəl nakə ta zla bo zuk bay aye na, kiye a yay a Mari ta gədaŋ i Məsəfəre Tsədəŋja eye. **19** Yusufa mədel ŋgay na, neŋgeye ndo i dedek kame i Mbəlom. A say məndəde horoy ka Mari kame i ndo hay bay. A dzala mə gər ŋgay məgəre ha mədel ŋgay ta məkal.

20 Həlay nakə neŋgeye faya ma dzaliye andza niye na, gawla i Mbəlom a bəzay ha bo ma məsine, a gwaday: «Yusufa, slala i Davit, kâ dzədzar məzle mədel yak Mari bay. Hərwi kiye a yay a Mari na, ta gədaŋ i Məsəfəre Tsədəŋja eye. **21** Ma wiye wawa hasləka eye, ada nəkar ka zaleyə Yesu*, hərwi ma təmiye tay ha gwala ŋgay hay abəra mə mezeleme tay.»

22 Wu neheye tebiye tə ndislew na, hərwi ada wu nakə Bəy Maduweŋ a tsik tə bazlam i ndo məde ha bazlam ŋgay aye mâ ge bo. A gwad:

23 «Anaŋ dem nakə a sər zal zuk bay aye ma hutiyə wawa,
ma wiye wawa hasləka eye,
ta zaleyə Emanuyel.†»

24 Yusufa a pədeke abəra ka məndzehəre na, a ge wu nakə gawla i Mbəlom a gwaday ge aye. A zla na Mari andza ŋgas ŋgay a gay ŋgay. **25** Ane tuk na, ta

* **1:21** Yesu na, andza məgwede Bəy Maduweŋ ma təmiye tay ha ndo hay. † **1:23** Andza məgwede: «Mbəlom tə nəkway.» Zəba ka Ezay 7.14; 8.8, 10.

dzapa zuk bay hus a pat nakə Mari a wa na wawa hasləka eye. Ada Yusufa ma zaleye na, Yesu.

2

Ndo matəkay dəre a wurzla hay tiye ka təv i Yesu

¹ Tə wa Yesu na, ma Betelehem ka dala i Yahuda, a həlay nakə Herod nejeye bəy bagwar eye aye. Ma dəba eye tə wa na Yesu na, ndo matəkay dəre a wurzla hay ti yaw mə bəzay, tə ndislew a Zerzelem, ² ta tsətsah, tə gwad: «Bəy i Yahuda hay nakə tə wa na anəke aye na, məñgay? Nəmaa əngatay a wurzla əngay eye a tsaraw mə bəzay ada nəmaa yaw na, mədəslay ha gər.»

³ Bəy Herod a tsəne bazlam tay niye na, a kwasay gər haladzay tə siye i ndo neheye ma Zerzelem aye tebiye. ⁴ A zalatay a bagwar i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye ta ndo neheye tə dzañgawa bazlam i Mbəlom mapala eye, a tsətsah fataya a gwadatay: «Tə wa Kəriste na, məñgay?»

⁵ Ta mbəday faya, tə gwaday: «Tə wa Kəriste na, ma Betelehem, ka dala i Yahuda. Hərwi ndo məde ha bazlam i Mbəlom a watsa, a gwad:

⁶ “Nəkar Betelehem ka dala i Yahuda,
nəkar na, makətsa bo eye mə walanj i gəma
neheye ka dala i Yahuda aye bay.
Hərwi bəy nakə ma tsəkuriye tay ha Israyel ndo ga
hay aye na,
ma deyeweye abəra ma nəkar.*”»

⁷ Yawa! Herod a zalatay a ndo matəkay dəre a wurzla hay ta məkal. A tsətsah fataya, a gwadatay: «Ka əngatumay a wurzla əngay eye a tsaraw na, a həlay

* **2:6** Zəba ka Mise 5.2; 2 Samuyel 5.2.

waray?» ⁸ Tsa na, a slər tay ha a Betelehem, a gwadatay: «Dum, pəlum na wawa eye niye lele. Ka hutum na na, dumara dumeñ ha hərwi ada neñ dərmak nâ ye mədəslay ha gər.»

⁹ Ndo neheye tə tsəne bazlam i bəy na, tə həl bo, ti ye. Ahəl nakə faya ta diye na, tə ŋgatay a wurzla nakə a tsaraw mə bəzay aye faya ma diye kame tay. A husa ka gər i gay nakə wawa mə dəma aye na, a lətse. ¹⁰ Tə ŋgatay andza niye na, dərev tay a rah ta məŋgwese. ¹¹ Tə fələkwa a gay, ti ye naħa, tə ŋgatay a wawa ta may ŋgay Mari. Ta dəkway gurmets, tə dəslay ha gər. Tsa na, tə pəla ha wu tay hay, tə vəlay wu kəriye a wawa niye. Tə vəlay gura, wu andaya tə zalay *eŋseŋs*† ada ta *mir*‡. ¹² Ma dəba eye Mbəlom a tsikatay ma məsine, a gwadatay: «Kâ mbədfum gər ta təv i Herod sa bay.» Tə tsəne andza niye na, tə həl bo, ti ye a gəma tay ta tsəved mekelen eye.

Mede a Ezipt

¹³ Ahəl nakə ndo matəkay dəre a wurzla hay ti ye wu tay na, gawla i Mbəlom a yaw ka təv i Yusufa ma məsine. A gwadatay: «Lətse, zla na wawa ta may ŋgay, hwayum a Ezipt. Ndza mə dəma hus a pat nakə na gwadakeye maw aye, bəna Herod faya ma pəliye wawa nakay məkəde na.»

¹⁴ Yusufa a tsəne andza niye na, a lətse, a ye tay ha wawa ta may ŋgay a Ezipt ta həvad. ¹⁵ Tə ndza mə dəma hus a pat nakə Herod a mət aye. Wu neheye tebiye na, hərwi ada wu nakə Bəy Maduwen a tsik tə bazlam i ndo mədəf ha bazlam

† **2:11** Enseŋs na, wu nakə tə fəkawa hərwi mədəslay ha gər a Mbəlom aye. ‡ **2:11** Mir: Mal nakə a ze huŋja lele aye. Tə gawa ka mədahanj ada mā ze bay.

ŋgay aye mâ ge bo parakka, a gwad: «Na zalay a wawa ga mâ yaw abəra mə Ezipt. §»

Herod a bəbazl tay ha wawa hay ma Betelehem

¹⁶ Herod a zəba faya ndo matəkay dəre a wurzla hay ta vay gər na, a ndalay haladzay. Tsa na, a slər ndo hay, a vəlatay tsəved' ka məkədə wawa hasləka eye tebiye a dazlay ka neheye a sla məve sulo bay aye ma Betelehem ada ma gəma neheye tə mbay naha aye.

¹⁷ Andza niye, maa ge bo na, bazlam i Zeremi ndo məde ha bazlam i Mbəlom nakə a tsik aye, a gwad:

¹⁸ «Mawude a tsənew abəra ma gəma i Rama,
mətuwe tə zlazlay haladzay mə dəma.
Rasel faya ma tuwiye wawa ŋgay hay.
Dada a say məgəse dərev abəra ka mətuwe bay,
hərwi wawa ŋgay hay andaya sa bay.*»

Məmaw abəra mə Ezipt a Nazaret

¹⁹ Ma dəba eye Herod a mət na, gawla i Mbəlom a yaw ka təv i Yusufa ma məsine ma Ezipt. ²⁰ A gwaday: «Lətse, zla na wawa ta may ŋgay ada mbəda gər a gəma i Israyel, hərwi ndo neheye ta pəla tsəved' ka wawa nakay məkədə na aye na, ta mət.»

²¹ Yusufa a tsəne andza niye na, a zla na wawa ta may ŋgay, a mbəda gər a gəma i Israyel. ²² Ane tuk na, Yusufa a tsəne Arkelawos kə ndza a bəy i bəba ŋgay Herod ka dala i Yahuda na, a dzədzar haladzay mede a dəma. Məsine a gay sa, Mbəlom a day ha wu nakə ma giye. Tsa na, a ye a Galile. ²³ A

§ **2:15** Oze 11.1. * **2:18** Zeremi 31.15.

ye, a ndza ma wuzlahgəma nakə tə zalay Nazaret aye. Andza niye wu neheye a ge bo na, andza i ndo məde ha bazlam i Mbəlom neheye tə tsik aye. A gwad: «Ta zaleyen na, ndo i Nazaret.»

3

Yuhana madzəhuбе ndo a yam

Markus 1.1-18; Luka 3.1-18; Yuhana 1.19-28

¹ A həlay niye na, Yuhana madzəhuбе ndo a yam a ndohwaw mə kəsaf i Yahuda, a dawa ha bazlam i Mbəlom, ² a gwadawa: «Mbədum ha mede kurom, hərwi Bəy i Mbəlom bəse tə nəkurom.»

³ Yuhana na, ndo nakə Ezay ndo məde ha bazlam i Mbəlom a tsik faya, a gwad: «Ndo faya ma wudiye mə kəsaf, a gwad: Lambadumay tsəved a Bəy Maduwej, lambadumay tsəved hay fehe lele tâ hədzak bay.*

⁴ Yuhana a pawa ka bo na, peteked maŋara eye ta məkwets i zləgweme. A barawa bəzihud ңgay na, ta həzlay. A ndayawa mə kəsaf niye na, heyew ta wum. ⁵ Ndo neheye ma Zerozelem aye, ka dala i Yahuda tebiye, ada ta ndo neheye tə mbay naħha a magayam i Yurdum aye tebiye tə yawa ka təv i Yuhana. ⁶ Tə dawa ha mezeleme tay hay parakkakame i ndo hay, ada Yuhana a dzəhuħawa tay ha a yam mə magayam nakə tə zalay Yurdum aye.

⁷ Yuhana a zəba dəre, Farisa hay ta Saduke hay haladzay ta diye ka təv ңgay hərwi ada mā dzəhuħ tay ha a yam na, a gwadatay: «Wawa i palas hay! Maa dákum ha hwayum abəra ka sariya i Mbəlom nakə bəse kə ndzew aye na, way? ⁸ Anəke na,

* **3:3** Ezay 40.3.

gum məsler neheye ŋgalak eye, ada ndo hay ta səriye ha ka mbədum ha mede kurom aye tuk.

⁹ Kâ dzalum mə gər kurom: “Nəmay na, wawa i Abraham hay sa na, ma ta gamay mey?” bay! Sərum ha na, Mbəlom ma sliye faya məge tay ha kwar neheye anaj aye wawa i Abraham hay. ¹⁰ Ba hadzaya maləva bo eye mədəse tay ha dərizl i gərdaf hay fərod abəra ka dala. Dərizl i gərdaf neheye tebiye tə wa hohway ŋgalak eye bay aye na, ta dəsiye tay ha ada ta kaliye tay ha ako.»

¹¹ «Nej na, na dzəhuňiye kurom ha a yam tsa hərwi məde ha na, ka mbədum ha mede kurom. Ane tuk na, ndo nakə ma deyeweye kame ga aye na, neŋgeye a ze ga ta gədaŋ. Nej na sla matsakway ahaya tahərak ŋgay hay abəra mə sik bay. Neŋgeye na, ma dzəhuňiye kurom ha ta Məsəfəre Tsədaňja eye ada ta ako. ¹² Wu mahəve daw andaya mə həlay. Ma ŋəniye tay ha daw ta dzəndzar. Daw na, ma hayay gər ma həliye na a de. Ada dzəndzar na, ma dziye a ako nakə ma mbatiye dəda bay aye.»

Yuhana a dzəhuň ha Yesu a yam

Markus 1.9-11; Luka 3.21-22; Yuhana 1.29-34

¹³ Ma dəba eye na, Yesu a yaw abəra ma Galile hus a magayam i Yurdum. A yaw ka təv i Yuhana hərwi ada Yuhana mā dzəhuň ha a yam. ¹⁴ Yuhana a wudə bay. A gwadəy a Yesu: «Nej duh nakə na diye nahə ka təv yak ka dzəhuňiye ga ha a yam aye tuk na, ada nəkar duh ka deyeweye ka təv ga na, kəkay!»

¹⁵ Ane tuk na, Yesu a mbəday faya, a gwadəy: «Təma, mā ge bo andza niye anəke. Wu nakə

Mbəlom a tsətsah aye ka gakweye andza nakə a tsik aye.»

Yuhana a təma bazlam i Yesu nakə a tsikay aye. A dzəhu6 ha Yesu a yam tuk. 16 A dzəhu6 ha a yam tsa na, Yesu a tsalaw abəra ma yam. Kwayanŋja magərməbəlom a həndək tuwanŋ, ada Yesu a ŋgatay a Məsəfəre i Mbəlom a mbəzlaw andza bodobodo, a yaw a ndza faya. 17 Tsa na, mətsike me a tsənew mə mbəlom, a gwad: «Nakay na, wawa ga, na wuda na haladzay. Dərev ga faya ma ŋgwasiye tə neŋgeye.»

4

A say a fakalaw masəpete na Yesu

Markus 1.12-13; Luka 4.1-13

1 Ma dəba eye na, Məsəfəre i Mbəlom a ye ha Yesu a makulkwandah hərwi ada Fakalaw mā səpat na. 2 Yesu a ndza məhəne kuro kuro fad, həpat həvad ze mənde wu mənday. Ma dəba eye na, may a wur faya.

3 Fakalaw, ndo masəpete ndo a yaw, a həndzəd ka təv i Yesu, a gwaday: «Tadə kə ge nəkar Wawa i Mbəlom na, gwadatay a kwar neheye tâ təra wu mənday ada kâ nda!»

4 Yesu a mbəday faya, a gwaday: «Mawatsa eye mə bazlam i Mbəlom na, ndo zezenŋ ma ndziye na, ta wu mənday dekdek tsa bay, ane tuk na, ma ndziye tə bazlam nakə Mbəlom a tsik aye tebiye.*»

5 Fakalaw a ye ha a Zerozelem, gəma tsədaŋŋja eye. A ye ha ka gər i gay i mədəslay ha gər a Mbəlom, 6 a gwaday: «Tadə kə ge nəkar Wawa i Mbəlom na, kal ha bo abəra ka gər i gay nakay ka

* **4:4** Bazlam mapala eye masulo eye 8.3.

dala. Hérwi mawatsa eye mə bazlam i Mbəlom na, a gwad:

“Mbəlom ma gwadateye a gawla ḥay tâ dzəna kar.

Tâ kəndawa kar hérwi ada sik yak mâ ndzay a kwar bay.[†]»

7 Yesu a mbəday faya, a gwaday: «Mawatsa eye mə bazlam i Mbəlom na, a gwad: “Kâ dza ha Bəy Maduwej yak Mbəlom bay.[‡]”»

8 Fakalaw a zla na a ye ha ka gər i mahəmba zəbol eye, a bəzay ha bəy i məndzibəra tə zlele nakə mə dəma aye tebiye. **9** A gwaday a Yesu: «Ka dəkwenj gurmets ada ka dəslenj ha gər na, na vəlakeye ha a nəkar tebiye.»

10 Yesu a gwaday: «Fakalaw, do abəra kanan! Hérwi mawatsa eye mə bazlam i Mbəlom na, a gwad: “Dəslay ha gər a Bəy Maduwej yak Mbəlom, ada ka geye məsler na, a neŋgeye nəte ḥgwenj. §”»

11 Ka təv eye niye na, Fakalaw a gər ha. Gawla i Mbəlom hay ti yaw ka təv i Yesu, tə vəlay wu mənday.

Yesu a dazlay a məsler ma Galile

Markus 1.14-15; Luka 4.14-15

12 Ahəl nakə Yesu a tsəne ta gəs na Yuhana madzəhuē ndo a yam aye na, a ye a Galile. **13** Ahəl nakə faya ma diye na, a ye ta Nazaret təday, tsa na, a ye abəra mə dəma, a ye a Kafernahum ka tsakay i dəlov i Galile, ma gəma i Zabulon ta Naftali. **14** A ge bo andza niye na, andza nakə Ezay ndo mədəe ha bazlam i Mbəlom a tsik aye, a gwad:

† **4:6** Dəmes hay 91.11-12. ‡ **4:7** Bazlam mapala eye masulo eye 6.16. § **4:10** Bazlam mapala eye masulo eye 6.13.

15 «Nəkurom ndo neheye ma gəma i Zabulon ta
 Naftali,
 ta nəkurom neheye ka tsəved mede a dəlov, ta
 diye i magayam i Yurdum aye,
 a nəkurom neheye ma Galile mandza eye mə
 walaŋ i ndo neheye Yahuda hay bay aye!
 16 Nəkurom slala neheye mandza eye ma ləvoŋ aye
 na,
 ka ŋatumay a dzaydzay bagwar eye.

Nəkurom neheye mandza eye ma gəma i mezek i
 mədahaŋ aye na,
 dzaydzay ka dəvakum.*»

17 A həlay niye kwayanja Yesu a dazlay məde
 ha bazlam i Mbəlom a ndo hay. A gwadawa:
 «Mbədum ha mede kurom, hərwi Bəy i Mbəlom ka
 həndzədaw.»

*Yesu a zal gawla ŋgay kurre eye hay
 Markus 1.16-20; Luka 5.1-11*

18 Yesu faya ma diye ta tsakay i dəlov i Galile na,
 a ndzay a gər a ndo wuray sulo ta malamar ŋgay.
 Neŋged na, Simon nakə tə zalay Piyer neŋgeye ta
 malamar ŋgay Anjdare. Nəteye ndo məgəse kəlef
 hay, faya ta kaliye gadaŋ tay a dəlov. 19 Yesu a
 gwadatay: «Dumara, pumenj bəzay. Anəke faya ka
 həlumeye kəlef, ane tuk na, na təriye kurom ha
 ndo məhalaw ndo hay.» 20 Kwayanja tə gər ha
 gadaŋ tay hay, tə pay bəzay a Yesu.

21 Yesu a ye kame dəreŋ tsekweŋ sa na, a
 ndzatay a gər a ndo mekeleŋ eye sulo ta malamar
 ŋgay sa, Yakuba ta Yuhana wawa i Dzebede hay.
 Nəteye mə kwalalan i yam tay ta bəba tay Dzebede,

* **4:16** Ezay 8.23-9.1.

faya ta lambadiye gadaŋ tay hay. Yesu a zalaṭat.
22 Tə tsəne na, kwayanja tə gər ha kwalalaŋ i yam ta bəba tay, tə pay bəzay a Yesu.

*Yesu ta ndo hay haladzay
Luka 6.17-19*

23 Yesu a həhalawa ka dala i Galile tebiye. A tətikawatay a ndo hay mə gay i maduwule me i Yahuda hay. A dawa ha Labara Ngwalak eye i Bəy i Mbəlom ada a mbəlawा tay ha ndo i dəvats hay ta ndo neheye matəra eye hay tebiye mə waləŋ i ndo hay. **24** Labara i Yesu a da zləm kwa ka dala i Siri tebiye. Tə həlayaw ndo neheye faya ta siye dəretsətseh ta dəvats hay wal wal aye, ndo neheye fakalaw mə bo tay aye, ndo neheye mahorvov a gatay aye, ada ta ndo neheye matəra eye hay. Yesu a mbəl tay ha. **25** Ndo hay haladzay mbərzəzza tə paway bəzay a Yesu. Ti yaw ma Galile, ma dala i Dekapol, ma Zerozelem, abəra ka dala i Yahuda ada ka dala nakə ma diye ŋgedi magayam i Yurdum aye.[†]

5

Yesu a da ha bazlam mə gər i mahəmba

1 Yesu a ŋgatatay a ndo hay haladzay ta diye naha ka təv ŋgay na, a tsal ŋgway a gər i mahəmba. A ye naha a ndza ka dala. Gawla ŋgay hay ta zəŋgal na ti ye ka təv ŋgay. **2** A dazlay matətikatay, a gwadatay:

*Ngama i Mbəlom
Luka 6.20-23*

† **4:25** Gəma niye na, ta diye i bəzay i dəlov i Galile.

3 «Məŋgwese ka ndo neheye tə sər ha mə dərev tay nəteye mətawak eye hay aye, hərwi Bəy i Mbəlom na, i nəteye.

4 «Məŋgwese ka ndo neheye faya ta tuwiye, hərwi Mbəlom ma matay naħa dərev.

5 «Məŋgwese ka ndo neheye ta rəh ha gər tay aye, hərwi nəteye na, Mbəlom ma vəlateye məndzibəra.

6 «Məŋgwese ka ndo neheye may a wur fataya ada yam a gatay aye hərwi marəhe ha gər a Mbəlom, hərwi Mbəlom ma vəlateye wu nakə a satay aye.

7 «Məŋgwese ka ndo neheye faya ta giye ŋgalak a siye i ndo hay aye, hərwi Mbəlom ma gateye a dəma ŋgalak dərmak.

8 «Məŋgwese ka ndo neheye dərev tay tsədənja kame i Mbəlom aye, hərwi nəteye na, ta ŋgateye a Mbəlom.

9 «Məŋgwese ka ndo neheye nəteye faya ta miye tay ha ka bo ndo hay hərwi ada tâ ndza zay aye, hərwi Mbəlom ma zalateye na, wawa ga hay.

10 «Məŋgwese ka ndo neheye faya ta sateye dəretsətseh hərwi nakə faya ta giye məsler nakə a yay a gər a Mbəlom aye, hərwi Bəy i Mbəlom na, i tay.

11 «Məŋgwese ka nəkurom taðə ndo hay ta tsadakum, ta sakum dəretsətseh, ada taðə faya ta tsikiye fakuma wu neheye ŋgalak eye bay ada ta rawiye fakuma me hərwi nakə ka dzalum ha ka neŋ aye. **12** Ngwasum haladzay, dərev kurom mā rah ta məŋgwese, hərwi Mbəlom ma ta vəlakumeye magogoy kurom bagwar eye mə mbəlom. Sərum

ha na, andza niye ta gatay dəretsətseh a ndo mədə
ha bazlam i Mbəlom neheye tə lahakumaw aye.»

Dzeke i sluwal tə dzaydzay

Markus 9.50; Luka 4.34-35

¹³ Yesu a gwadatay sa: «Nəkurom ka tərum ka
məndzibəra na, andza sluwal nakə a vəd ma ala
aye. Ane tuk na, tadə sluwal a vəd sa bay na, ta
sliye matəre ha mā vəd hərabəba sa na, ma kəkay?
Ma giye nəgama ka wuray sa bay. Ta kutsiye ha, ndo
hay ta mbərasliye na tə sik.

¹⁴ «Nəkurom na, dzaydzay i məndzibəra.
Hudgay nakə ta dəzl na ma tsaholok aye na, ma
nəgahiye bo təta bay. ¹⁵ Ta pa ako ka lalam na, ta
hurəkwiye faya gəse bay. Ta piye na duh na, ka wu
məpe lalam hərwi ada mā dəvatay a ndo neheye
mə gay aye tebiye. ¹⁶ Andza niye dərmak, mede
kurom mā zəba kame i ndo hay andza dzaydzay
nakə ma dəvateye a ndo hay aye, hərwi ada siye
tâ nəgatay a nəgwalak nakə faya ka gumeye ada tâ
zambaday a Bəba kurom mə mbəlom.»

Yesu tə bazlam i Musa mapala eye

¹⁷ Yesu a gwadatay sa: «Kâ dzalum mə gər kurom
na yaw na, hərwi məmbete ha bazlam i Musa
mapala eye tə matətike i ndo mədə ha bazlam
i Mbəlom hay bay. Na yaw hərwi məmbete ha
bay. Ane tuk na, na yaw na, mandəve ha wu
nakə bazlam i Musa mapala eye ada wu nakə
ndo i maslaŋ i Mbəlom hay tə tsik məge aye duh.

¹⁸ Hərwi niye nəj faya na tsikakumeye, sərum
ha, kə ge magərbəlom ta dala nəteye andaya
huya na, ndəray ma sliye məmbete ha wuray kwa
tsekwenj abəra mə bazlam mapala eye bay. Kwa

“i”, kəgəbay wu nakə mawatsa eye tsekwenj bəbay na, ma mbatiye bay, wu tebiye ma giye bo təday. ¹⁹ Hərwi niye, ndoweye kə gər ha bazlam mapala eye nətə, kwa tsekwenj eye, ada faya ma datay ha a ndo hay tâ ge andza neñgeye na, neñgeye ma təriye tsekwenj ma Bəy i Mbəlom. Ane tuk na, tadə ndoweye ka rəhay ha gər a bazlam mapala ada ka tətikatay a siye i ndo hay tâ rəhay ha gər dərmak na, neñgeye ma təriye bagwar eye ma Bəy i Mbəlom. ²⁰ Hərwi niye nen faya na gwadumeye sa: Kə ge ka rəhumay ha gər a bazlam i Musa mapala eye a ze i ndo neheye tə dzañgawa bazlam i Mbəlom mapala eye ta Farisa hay bay aye na, ka deyumeye a Bəy i Mbəlom bay.»

*Yesu a tsik ka mage mevel
Luka 12.57-59*

²¹ Yesu a gwadatay sa: «Nəkurom na, ka tsənum wu nakə tə tsikatay a bəba təte kurom hay aye. Tə gwadatay na: “Kâ kəd gər i ndo bay. Ndoweye kə kəd gər i ndo na, ta diye ha kame i sariya.”* ²² Ane tuk na, nen faya na gwadakumeye: Tadə ndoweye kə ge mevel ka malamar ŋgay na, da ta diye ha kame i ndo məge sariya. Tadə ndoweye kə gwaday a malamar ŋgay: “Nəkar matərakahəj eye” na, da ta diye ha kame i ndo mələve dala hay, ta geye sariya. Ada tadə ndoweye kə gwaday a malamar ŋgay: “Nəkar ka dze” na, ta kaliye ha a ako nakə dada ma mbatiye bay aye.

²³ «Agəla a saka mələtse məvəle wu a Mbəlom, a həlay niye wetete a makaw a gər zəgəle andaya ka

* **5:21** Madayaw abəra ma Ezipt 20.13; Bazlam mapala eye masulo eye 5.17.

bo ta malamar yak na, ²⁴ gér ha wu yak niye kame i təv məvəlay wu a Mbəlom. Do, ta pəsum ha a bo təday, zay mâ ge mə waləŋ kurom ada maw, vəlay wu a Mbəlom tuk.

²⁵ «Tadə ka gum a bo wuray ta ndo, nəkurom ka tsəved faya ka deyumeye a sariya na, mum ha ka bo bazlam, sərum bo bəna, mâ ye kar ha kame i ndo məge sariya təday bay. Hərwi ki ye kar ha ka təv i ndo məge sariya hay na, ta vəlay kar ha a həlay i sidzew hay. Ta kaliye kar ha a daŋgay. ²⁶ Faya na gwadakeye: Sər ha na, kə ge ka hama suloy nakə kutoŋ məheme, ka vəl ha bay na, ka deyeweye abəra ma daŋgay bay.»

Yesu a tsik ka məge madama

Mata 18.8-9; Markus 9.43,47-48

²⁷ Yesu a gwadatay sa: «Nəkurom na, ka tsənum, tə gwad: “Kâ ge madama bay.” ²⁸ Ane tuk na, neŋ faya na gwadakumeye: Ndoweye ka zəba ka ŋgwas, kə ge faya dəre a say a bor i bo ŋgay na, ba kə ge madama mə dərev ŋgay ta ŋgwas eye niye tsiy. ²⁹ Kə ge dəre i həlay i mənday yak ma dədiye kar ha a mezeleme na, ŋgwad na ada kâ kal ha dərenj abəra tə nəkar. Ngama vərezl i bo yak nəte mâ dze tə bəmalə nakə ta kaliye ha bo yak tebiye a ako aye. ³⁰ Kə ge həlay i mənday yak ma dədiye kar ha a mezeleme na, dəs na ada kâ kal ha dərenj tə nəkar. Ngama vərezl i bo yak nəte mâ dze tə bəmalə nakə bo yak tebiye ma diye a ako aye.»

Yesu a tsik ka mahəhere ŋgwas

Mata 19.7-9; Markus 10.4-5,10-12; Luka 16.18

† **5:27** Madayaw abəra ma Ezipt 20.14.

31 Yesu a gwadatay sa: «Ahəl niye, tə gwad sa: “Taðə ndoweye kə say mahəhar na ŋgwas ŋgay na, kutoŋ mā watsay derewel i mahəhere a həlay.[‡]” **32** Ane tuk na, neŋ faya na gwadumeye: Ndoweye ka həhar na ŋgwas ŋgay kəriye kə ge madama bay na, ki ye a zal na, neŋgeye a təra ha ndo mäge madama. Ada ndo nakə a zla ŋgwas nakə ta həhar na aye bəbay kə ge madama.§»

Yesu a tsik ka məmbede

33 Yesu a gwadatay sa: «Nəkurom ka tsənum wu nakə tə tsikatay ahəl niye a bəba təte kurom hay aye. Tə gwad: “Kâ mbada tə parasay eye bay. Ane tuk na, wu nakə ka mbada kame i Mbəlom ka gwad ka giye na, ge na.” **34** Ane tuk na, neŋ faya na gwadakumeye: Kâ mbadum bay tebiye. Kâ mbadum ta mbəlom bay hərwi Mbəlom mandza eye na, mə dəma. **35** Kâ mbadum ta dala bay hərwi dala na, təv məpe sik i Mbəlom. Kâ mbadum ta Zerozelem bay hərwi Zerozelem na, wuzlahgəma i Bəy bagwar eye. **36** Kâ mbada tə gər yak bay, hərwi ka sliye faya matəre ha məkwets i gər yak kudekudek kəgəbay zeŋzeŋ na, ka sliye faya bay. **37** Kə ge ayaw na, gwadum ayaw! Kə ge a'ay na, gwadum a'ay dekdek tsa. Wu nakə ta səkah ha faya sa aye na, a yaw abəra mə Fakalaw.»

Kâ mum ha sewed tə sewed bay

Luka 6.29-30

38 Yesu a gwadatay sa: «Nəkurom na, ka tsənum wu nakə tə tsik ahəl niye aye. Tə gwad: “Taðə

[‡] **5:31** Bazlam mapala eye masulo eye 24.1. **§ 5:32** Levitik 18.6-18; Məsler hay 15.20, 29. ^{*} **5:33** Levitik 19.12; Məpesle 30.3; Bazlam mapala eye masulo eye 23.22-24.

ndoweye ka huyaslay ha d̄ere a ndo na, ta huyaslay ha a d̄ema d̄ermak, ada ndoweye k̄ h̄ebay ha zler a ndo na, ta h̄ebay ha a d̄ema zler d̄ermak.[†]³⁹ Ane tuk na, neŋ faya na gwadakumeye: Tadə ndoweye k̄ gakum sewed na, kâ mumay ha a d̄ema bay. Duh tadə ndoweye k̄ faka ka maholom i h̄elay i m̄enday na, mb̄eday ha maholom i h̄elay i gula d̄ermak mâ faka faya.⁴⁰ Tadə a say a ndoweye mede kar ha kame i ndo m̄äge sariya h̄erwi m̄ezle fakaya ab̄era m̄ekelkabo yak wawa eye na, ḡeray ha faya k̄l̄amedze eye, mâ zla na d̄ermak.⁴¹ Tadə a say a ndoweye m̄egaka kutoŋ, a gwadaka: “Zlen̄ na wu ga anaŋ amba daladal” na, s̄ekahay ha faya zlay na d̄eren̄ lele.⁴² Ndoweye ka ts̄tsah fakaya wu na, v̄elay. Ndoweye ka ts̄tsah fakaya gwedere i wu na, kâ k̄erahay ha bay, v̄elay.»

Mawude bo ta ndo m̄ene d̄ere yak

Luka 6.27-28,32-36

⁴³ Yesu a gwadatay sa: «Ka ts̄num wu nakə t̄ tsik ah̄el niye aye, t̄ gwad: “Wudə ndo i m̄agedyak, nay d̄ere a ndo m̄ene d̄ere yak.”[‡]⁴⁴ Ane tuk na, neŋ faya na gwadumeye: Wudum ndo m̄ene d̄ere kurom hay. Duwulumay me a Mb̄elom h̄erwi ndo neheye faya ta sakumeye d̄retsətseh aye.⁴⁵ Ka gum andza niye na, ka t̄rumeye wawa i B̄eba kurom Mb̄elom neŋgeye m̄a mb̄elom. H̄erwi pat ŋgay a d̄evatay a ndo i sewed hay ada a d̄evatay a ndo i ŋgalak hay. A pa yam ŋgay h̄erwi ndo neheye mede tay lele aye ada h̄erwi ndo neheye mede

[†] 5:38 Madayaw ab̄era m̄a Ezipt 21.23-25; Levitik 24.19-20; Bazlam mapala eye masulo eye 19.21. [‡] 5:43 Levitik 19.18.

tay lele bay aye dərmak. ⁴⁶ Taðə agəna ka wudum na, ndo neheye ta wuda kurom aye dekdek na, magogoy waray nakə Mbəlom ma vəlakumeye? Kwa ndo matsekele dzaŋgal hay tə ge a ze i kurom. ⁴⁷ Ada taðə faya ka tsikumateye me a malamar kurom hay dekdek na, ada wu nakə ka gum a ze ndo hay aye na, wuye Mey? Kwa ndo neheye tə sər Mbəlom bay aye na, tə ge a ze i kurom. ⁴⁸ Tərum na, ndo ŋgwalak eye hay mə wu hay tebiye andza Bəba kurom mə mbəlom, neŋgeye ŋgwalak eye.»

6

Məvəle wu na, kəkay?

¹ Yesu a gwaðatay sa: «Gum metsehe! A sakum mäge wu nakə bazlam mapala eye a tsətsah fakuma gum aye na, kâ gum kame i ndo hay tebiye bay hərwi ada tâ zəba fakuma bay. Ka gum andza niye bay na, Bəba kurom mə mbəlom ma vəlakumeye magogoy kurom bay.

² «A saka məvəle wu a ndo i mətawak na, kâ vəlay parakka kame i ndo hay bay. Ndo i bəbərek hay tə vəlawal andza niye mə gay i maduwule me ada ka mazlazlanj i tsəved aye hay. Nəteye ta pəla ndo hay tâ dəslatay ha gər. Faya na gwadakumeye: Nəteye na, 6a ta huta magogoy tay tsiy. ³ Nəkar na, taðə ka vəleye wu a ndo i mətawak tə həlay i mənday na, həlay i gula yak mā sər faya bay. ⁴ Andza niye, wu nakə ka vəliye na, vəl ta məkal. Bəba yak Mbəlom a ŋgatay a wu nakə ka vəl ta məkal aye. Neŋgeye ma vəlakeye magogoy.»

Maduwule me

⁵ Yesu a gwadatay sa: «Ahəl nakə ka duwulumeye me a Mbəlom aye na, kâ gum andza i ndo i bəbərek hay bay. Nəteye na, ta wuda maduwule me mə gay i maduwule me ta mələtse ada ka mazlazlanj i tsəved hərwi ada ndo hay tebiye tâ ŋgatatay. Nej faya na gwadakumeye: Sərum ha, nəteye na, 6a ta huta magogoy tay tsiy. ⁶ Ane tuk na, nəkar na, ahəl nakə a saka maduwulay me a Mbəlom aye, do a gay i məhəne yak. Dərəzl ka bo ada duwulay me a Bəba yak Mbəlom. Kwa nəkar maŋgaha eye abəra ka ndo hay na, neŋeye andaya tə nəkar ma vəlakeye magogoy yak. ⁷ Ahəl nakə faya ka duwulumeye me na, kâ duwulum vədvəd haladzay andza i ndo neheye tə sər Mbəlom bay aye bay. Tə dzala mə gər tay ta duwulay me a Mbəlom vədvəd haladzay na, Mbəlom ma tsəniye tay na. ⁸ Kâ gum andza nəteye bay, hərwi Mbəlom Bəba kurom 6a kə sər ha wu nakə a sakum aye kwa ahəl nakə ka tsətsah zuk bay aye.»

Bəba may

Luka 11.2-4

⁹ Yesu a gwadatay sa: «Ka duwulumeye me na, gwadsum andza nakay:

Bəba may nakə mə mbəlom aye,

kwa way mā sər ha, məzele yak na, tsədaŋja.

¹⁰ Bəy yak mā yaw a walaj may.

Wu nakə a saka aye mā ge ka məndzibəra

andza nakə mə mbəlom aye dərmak.

¹¹ Vəlamay wu mənday nakə ma slameye bəgom aye.

¹² Pəsamay ha mənese

andza nakə nəmay bəbay nəmaa pəsatay ha a
ndo neheye tə gamay mənese aye.

13 Tsəpa may, hərwi ada Fakalaw mâ səpat may bay.

Ane tuk na, təmamay ahaya abəra mə həlay i Fakalaw.

[Hərwi nəkar na, Bəy ka gər i bəy, nəkar gədañ ada nəkar məzlañ eye ka tor eye.

Amen!]

14 «Andza niye, tadə kə pəsumatay ha mənese a ndo neheye tə gakum mənese aye na, Bəba kurom mə mbəlom ma pəsakumeye ha dərmak. **15** Ane tuk na, ka pəsumatay ha mənese a ndo neheye tə gakum mənese aye bay na, Bəba kurom Mbəlom ma pəsakumeye ha mənese kurom bay dərmak.»

Daliyam

16 Yesu a gwadatay sa: «Tadə faya ka gumeye daliyam na, kâ gum andza ndo i bəbərek hay bay. Nəteye na, ta mbədawa ha dəre tay andza ta mətiye hərwi ada ndo hay tâ zəba fataya nəteye faya ta giye daliyam. Faya na gwadumeye: Sərum ha nəteye na, ta huta magogoy tay tsiy. **17** Ane tuk na, a saka ka giye daliyam na, bara dəre ada fada mal ka məkwets i gər yak lele. **18** Andza niye, ndo hay ta səriye ha nəkar faya ka giye daliyam bay. Ane tuk na, Bəba yak nakə mandza eye ma təv manğaha eye neñgeye nəte ńgweñ a sər ha. Faya ma ńgateye a wu nakə manğaha eye faya ka giye aye. Ada mata vəlaka magogoy yak na, neñgeye.»

Zlele nakə mə mbəlom aye

Luka 12.33-34

19 Yesu a gwadatay sa: «Kâ hayumay gər a zlele ka məndzibəra bay hərwi mətul hay ta rengez ta nasiye ha tebiye. Məkal hay bəbay ta sləliye gay

kurom hay ta həliye zlele niye. ²⁰ Hayumay gər a zlele kurom na, a mbəlom. Mə dəma na, mətul hay ta rengez ta nasiye ha bay, məkal hay ta sliye faya mede makəle ahaya bay. ²¹ Hərwi dərev yak mandza eye na, ma təv nakə zlele yak mə dəma aye.»

Dzaydzay ta ləvonj
Luka 11.34-36

²² Yesu a gwadatay sa: «Dəre yak na, andza lalam ma dəviye dzaydzay a bo yak tebiye. Tadə dəre yak a zəba kwetseh kwetseh lele na, bo yak kətsek mə dzaydzay. ²³ Ane tuk na, tadə dəre yak lele bay na, bo yak kətsek ma ləvonj. Yaw, tadə dzaydzay mə nəkar kə mbata na, nəkar mandza eye ma ləvonj zənżən eye.»

Mbəlom ta suloy
Luka 16.13

²⁴ Yesu a gwadatay sa: «Ndəray ma sliye məge məsler a ndo i gay əngay hay sulo bay. Hərwi pat neñged na, ma geye sewed a ndo əngay neñged, ma wudiye na neñged lele. Kəgəbay ma gəseye me a ndo neñged, a ndo neñged ma gəseye me bay tebiye. Nəkurom bəbay, ka slumeye faya məge məsler a Mbəlom ada a suloy sulo sulo bay.»

Məpe mədzal gər ka Mbəlom
Luka 12.22-31

²⁵ Yesu a gwadatay sa: «Hərwi niye, neñ faya na tsikakumeye: Kâ dzalum gər hərwi wu mənday kəgəbay hərwi wu məsay, kəgəbay hərwi peteked bay. Hərwi məsəfəre na, a ze wu mənday ada bo kurom na, a ze peteked segey. ²⁶ Zəbum ka diyen hay təday. Ta sləga bay, tə pala wu tay tə hayay

gər a wuray a de bay. Ane tuk na, Bəba kurom mə mbəlom faya ma vəlateye wu mənday. Nəkurom na, ka zum tay ha diyen ha haladzay.

²⁷ «Way nakə mə walaj kurom ma sliye faya masəkah ha məndze ŋgay ka məndzibəra ta mədzele gər ŋgay nakə faya ma dzaliye aye na, way? ²⁸ Faya ka dzalumeye ka peteked na, hərwi mey? Zəbum ka məvurze i guzer hay mə pesl təday. Tə ge məsler bay, tə ŋgar peteked bay. ²⁹ Faya na gwaſakumeye, kwa Salomoŋ nakə zlele eye haladzay aye, dəda kə pa ka bo peteked andza məvurze i guzer niye hay bay. ³⁰ Andza niye Mbəlom na, faya ma pateye ka bo peteked a guzer hay ka bəgom nakay. Tədœ na, guzer niye hay ta kuliye. Ta kula na, ta kaliye tay ha a ako. Kə ge andza niye na, nəkurom duh Mbəlom ma pakumeye peteked ka bo ma ziye i guzer hay bədaw? Kwa a nəkurom neheye mədzal gər tsekwenj aye bədaw!

³¹ «Kâ gwadum: Nəmaa ndiye mey? Nəmaa siye mey? Nəmaa piye ka bo mey na, kâ dzalum bay. ³² Maa pəla wu neheye na, ndo neheye tə sər Mbəlom bay aye. Ane tuk na, Bəba kurom mə mbəlom a sər wu nakə a sakum aye. ³³ Lahum mapəle na, Bəy i Mbəlom təday ada tə wu nakə a yay a gər a Mbəlom aye. Ma vəlakumeye siye i wu hay tebiye sa.

³⁴ «Kâ dzalum ka wu nakə tədœ aye bay. Tədœ na, ma dzaleyə a gər ŋgay. Ka pat məsləlaw na, dəretsətseh ŋgay eye da.»

*Kâ gumatay sariya a ndo hay bay
Luka 6.37-38,41-42*

¹ Yesu a gwadatay sa: «Kâ gumatay sariya a ndo hay bay hérwi ada Mbélom mâ gakum sariya bay dèrmak. ² Hérwi Mbélom ma gakumeye sariya andza nakə faya ka gumataye a siye i ndo hay aye dèrmak. Ma lèvakumeye wu tə wu nakə ka lèvawumatay wu a ndo hay aye. ³ Nékar na, ka ñgatay a tsakwal mə dère i malamar yak. Ane tuk na, mayako nakə mə dère yak aye ka ñgatay bay na, hérwi mey? ⁴ Ma kékay nakə ka sliye mègwaday a malamar yak: “Malamar ga, ehe gér ga ha nâ zlaka ahaya tsakwal abèra mə dère yak”, ada duh mə dère yak eye na, mayako gélawwa. ⁵ Nékar ndo i bəbərek, lah faya məzle ahaya mayako abèra mə dère yak tèday ada ka ñgateye a dère kwetseh kwetseh. Ka zlaya ahaya tsakwal abèra mə dère i malamar yak tuk.

⁶ «Wu nakə tsəðanŋa eye na, kâ vəlumatay a kéra hay bay. Ka vəlumatay na, ta mbədiye gér fakuma, ta ñjuradiye kurom ha. Wu i maslawa kurom hay na, kâ kutsumatay ha a madəras hay bay bəna ta hatsakumeye faya tə sik.»

*Tsətsahum, pəlum, fumay a məged
Luka 11.9-13*

⁷ Yesu a gwadatay sa: «Tsətsahum, ta vəlakumeye, pəlum, ka hutumeye, fumay a məged, ta həndəkakumeye abèra ma məged. ⁸ Hérwi kwa way ka tsətsah na, ta vəleye, kwa way ka pəla na, ma hutiye, ada kwa way kə fay a məged na, ta həndəkeye abèra ma məged.

9 «Way mə walaŋ kurom tadə wawa ŋgay a tsatsah faya wu mənday na, ma vəleye kwar daw? **10** Kəgəbay a tsatsah fakaya kəlef na, ka vəleye dədəe daw? **11** Nəkurom neheye sadzək ŋgalak eye hay bay aye ka sərum məvəle wu ŋgalak eye hay a wawa kurom hay duh tuk na, ada Bəba kurom mə mbəlom ma ziye məvəle wu ŋgalak eye a ndo neheye ta tsatsah faya aye bədaw?»

Wu nakə bazlam mapala eye a tsik aye

12 Yesu a gwadatay sa: «Wu nakə a sakum ndo hay tâ gakum aye na, gumatay a siye i ndo hay. Nakay na, wu nakə bazlam i Musa mapala eye ta dərewel i ndo məde ha bazlam i Mbəlom hay faya ta tətikateye a ndo hay aye.»

Tsəved hay sulo

Luka 13.24

13 Yesu a gwadatay sa: «Fələkum ta məged nakə hala bay aye. Hərwi məged nakə zlabatam eye ada tsəved nakə a wur bo mede tə dəma bay aye na, tsəved mede ha ndo a mədze. Ndo neheye faya ta diye tə dəma aye na, nəteye haladzay. **14** Ane tuk na, məged nakə hala bay aye na, ma diye ha ndo a sifa. Tsəved mede tə dəma na, a wur bo haladzay. Ndo neheye faya ta diye tə dəma aye na, nəteye haladzay bay.»

Dərizl i gərdəfta hohway ŋgay eye hay

Luka 6.43-44

15 Yesu a gwadatay sa: «Gum metsehe ta ndo neheye tə gwad nəteye ndo məde ha bazlam i Mbəlom aye. Ta deyeweeye a walaŋ kurom andza təbaŋ hay. Azlakwa bay mə huſ i bo tay na, nəteye andza kəra i pesl neheye terenjəz eye haladzay aye. **16** Ka

sərumeye tay ha ka bo abəra na, ta məsler tay nakə faya ta giye aye. Ka slumeye faya maŋgəle hohway i werepezl abəra ka dərizl i gərdaf i dak daw? Ada ka slumeye faya maŋgəle hohway i gurov abəra ka dərizl i gərdaf i tsətsiv daw? ¹⁷ Andza niye, dərizl i gərdaf nakə ŋgwalak eye na, ma wiye hohway ŋgwalak eye hay. Ane tuk na, dərizl i gərdaf dəvats eye na, ma wiye hohway ŋgwalak eye bay dərmak. ¹⁸ Dərizl i gərdaf ŋgwalak eye na, ma wiye hohway i dərizl i gərdaf dəvats eye bay, ada dərizl i gərdaf dəvats eye na, ma wiye hohway i dərizl i gərdaf ŋgwalak eye bay. ¹⁹ Dərizl i gərdaf nakə ma wiye hohway ŋgwalak eye bay aye na, ta dəsiye na ada ta kutsiye ha a ako. ²⁰ Andza niye, ka sərumeye ha ka bo abəra ndo məde ha bazlam i Mbəlom ta parasy eye na, ta məsler tay nakə faya ta giye aye.»

Dada na sər kurom ha bay

Luka 13.25-27

²¹ Yesu a gwadatay sa: «Sərum ha, ndo neheye faya ta tsikenjeye: “Bəy Maduwej, Bəy Maduwej” tə bazlam aye na, ta diye tebiye a Bəy i Mbəlom bay. Mata de na, ndo neheye faya ta giye wu nakə a say a Bəba ga mə mbəlom aye. ²² Ahəl nakə aza na deyeweye məgatay sariya a ndo hay aye na, ndo hay haladzay ta gwedenjeye: “Bəy Maduwej, Bəy Maduwej, nəmaa da ha bazlam i Mbəlom ta məzele yak, nəmaa həhar fakalaw abəra ka ndo hay ta məzele yak, nəmaa ge masuwayan hay haladzay ta məzele yak bədaw?” ²³ Yaw, na tsikateye parakka: “Dada na sər kurom ha bay, nəkurom neheye ka gawum mənese aye, dum abəra ka təv ga.”»

*Gay hay sulo**Luka 6.47-49*

24 Yesu a gwadatay sa: «Andza niye, kwa way kə tsəne bazlam neheye ada ka rəhay ha gər na, neŋgeye a ndzəkit bo ndo nakə a tsah, a dəzl gay ŋgay ka pəlad aye. **25** Yam a pa, mazaw a rah a magayam, mətasl a vəzl ta gədaŋ ada mazaw ta mətasl ti yaw ta gədaŋ ka gay niye. Ane tuk na, ka mbəzl bay hərwi mədok eye mapa eye lele ka pəlad. **26** Ane tuk na, kwa way kə tsəne bazlam, ada ka rəhay ha gər bay na, neŋgeye a ndzəkit bo ndo i matərakahaŋ nakə a dəzl gay ŋgay ka hewiyen aye. **27** Yam a pa, mazaw a rah a magayam, mətasl a vəzl ta gədaŋ ada ti yaw ka gay niye ta gədaŋ. Gay niye a mbəzl hele hele.»

28 Ahəl nakə Yesu a ndəv ha mətsike me ŋgay aye na, matətike ŋgay niye a gatay hərbəbəkka a ndo neheye ka təv ŋgay aye tebiye. **29** Hərwi neŋgeye na, a tsikatay andza i ndo neheye tə dzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye bay, neŋgeye a tsik ta məzlaň i Mbəlom.

8*Yesu a mbəl ha ndo madəgwada eye**Markus 1.40-45; Luka 5.12-16*

1 Ahəl nakə Yesu a mbəzlaw abəra mə mahəm̊ba aye na, ndo hay haladzay tə pay bəzay. **2** Ahəl nakə faya ta diye na, ndo wuray madəgwada eye a həndzəd naha ka təv ŋgay, a dəkway gurmets a huvo, a gwaday: «Ngalaka, tadə kə saka na, ka sliye faya matəre ga ha tsədəŋŋa.»

3 Yesu a nduða ha həlay ŋgay, a lamay. Tsa na, a gwaday: «A seŋ na, təra tsədəŋŋa!» Kwayanŋa

ndo madəgwada eye niye a təra tsəðanjña. ⁴ Tsa na, Yesu a gwaday: «Tsəne lele: Kâ tsik wu nakay a ndəray bay. Ane tuk na, do ta bəzay ha bo a ndo məvəlaway wu a Mbəlom ada vəl wu nakə Musa a tsik aye hərwi mədatay ha a ndo hay tebiye na, ka təra tsəðanjña.»

*Yesu a mbəl ha ndo i məsler i bagwar i sidzew i Roma
Luka 7.1-10*

⁵ Yesu a ndisl a Kafernahum. Bagwar i sidzew i Roma hay a həndzəd naha ka təv ŋgay, a tsətsah faya madzəne, ⁶ a gwaday: «Bəy Maduwenj, ndo i məsler ga mahəna eye mətagay. Neŋgeye dəvats eye, ka təra, a wur faya haladzay.»

⁷ Yesu a mbəday faya, a gwaday: «Na diye na mbəliye ha.»

⁸ Bagwar i sidzew niye a gwaday: «Bəy Maduwenj, neŋ na sla da nəkar kâ ye a gay ga bay. Ane tuk na, ka tsik bazlam yak nəte na, ndo i məsler ga ma mbəliye. ⁹ Neŋ na, faya na rəhay ha gər a bagwar ga ada sidzew ga hay ta rəhenj ha gər dərmak. Na gwaday a ndo nəte mə walən tay “Do!” na, ma diye. Na gwaday a ndo neŋged “Dara!” na, ma deywewe. Na gwaday a beke ga “Ge nakay!” na, ma giye.»

¹⁰ Yesu a tsəne bazlam ŋgay neheye na, a yay a gər haladzay, a gwadatay a ndo neheye faya ta pay bəzay aye: «Neŋ faya na tsikakumeye, sərum ha, dəda na ndzay a gər a ndo ta mədzal gər eye haladzay andza nakay ma slala i Israyel hay bay. ¹¹ Sərum ha na, ndo hay haladzay ta deywewe abəra mə bəzay i mbəlom ada abəra ma məgəma,

ta ndiye ka bo wu mənday ta Abraham, ta Izak ada ta Zakob ma Bəy i Mbəlom. ¹² Ane tuk na, ndo neheye habe ta diye a Bəy i Mbəlom aye na, ta kutsiye tay ha abəra, a ləvonj. Mə dəma na, ta tuwiye tə mahəpəde zler eye.*»

¹³ Tsa na, Yesu a gwaday a bagwar i sidzew niye: «Do wu yak a mətagay. Hərwi wu nakə ka dzala ha aye na, ma giye bo.» A həlay niye, kwayanja ndo i məsler i sidzew niye a mbəl.

Yesu a mbəl ha mese i Piyer ada tə siye i ndo i dəvats hay

Markus 1.29-34; Luka 4.38-41

¹⁴ Ma dəba eye na, Yesu a ye a gay i Piyer. A ye naha a ndzay a gər a mese i Piyer əngwas eye mahəna eye, maraşaraş a gay. ¹⁵ Yesu a ye ka təv əngay, a ye naha a lamay həlay. Tsa na, maraşaraş a ndala faya abəra, a lətse, a gay mbəlok a Yesu.

¹⁶ Huwa a ge na, tə həlaw ndo neheye fakalaw mə bo tay aye a Yesu. A həhar fataya abəra fakalaw niye hay tə bazlam əngay. A mbəl tay ha ndo i dəvats hay tebiye dərmak. ¹⁷ Andza niye, Yesu a ge na, wu nakə Ezay ndo mədə ha bazlam i Mbəlom a tsik ahəl niye, a gwad:

«Kə zla fakwaya abəra bəle kway,
ada kə zla fakwaya abəra dəvats kway hay.†»

*Ndo neheye a satay məpay bəzay a Yesu aye
Luka 9.57-62*

* **8:12** Bazlam nakay a say məgwede na, andza nakay: Ndo neheye ta ndziye ma bəra aye na, dərev ma ndalateye, ada ta giye sələk hərwi ta əngateye a məndze əngwalak eye i dzam i Mbəlom hay.

† **8:17** Ezay 53.4.

18 Yesu a zəba faya ndo hay haladzay ka təv ŋgay na, a gwadatay a gawla ŋgay hay: «Takwa ka me i dəlov, a diye neŋged.»

19 Tə həl bo, ta diye na, ndo mədzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye a həndzəd naħa ka təv ŋgay, a gwaday: «Miter, kwa a ŋgay ka diye na, na pakeye bəzay.»

20 Yesu a mbədəy faya: «Mezerew hay na, bəd tay andaya hərwi məħħane mə dəma, diyen hay dərmak gay tay andaya. Ane tuk na, neŋ Wawa i Ndo na, təv ga andaya nakə na həniye mə dəma hərwi mazəzukwe bo aye bay.»

21 Ndo nəte mə walaj i gawla i Yesu hay a gwaday: «Bəy Maduwej, vəlej tsəved nā ye, nā la na bəba ga təday.»

22 Yesu a mbədəy faya: «Pej bəzay, gər ha mədahanj hay tā la bo tay.»

Yesu a gay me a mətasl

Markus 4.35-41; Luka 8.22-25

23 Yesu a tsal a kwalalanj i yam na, gawla ŋgay hay tə pay bəzay. **24** Ahəl nakə faya ta diye, tə husa a wuzlah i dəlov aye na, kwayanja mətasl bagwar eye a ge haladzay. Yam a tsal ka bo dəŋgwala haladzay. Kə sər mede ha kwalalanj i yam a huđ i yam. Ane tuk na, Yesu na, neŋgeye mandzahəra eye.

25 Gawla ŋgay hay ta həndzəd naħa ka təv ŋgay, ta pədeke ha, tə gwaday: «Bəy Maduwej, təma may ha tey? Nəkway faya ka dzakweye.»

26 Tsa na, Yesu a gwadatay: «Ka dzədzarum andza niye na, hərwi mey? Nəkurom na, məpe mədzal gər a kətsakum.»

A lətse, a gay me a mətasl ta yam. Tsa na, tə ndza dədik. ²⁷ A gatay hərbaňəkka a ndo hay tebiye, tə gwad: «Nakay na, ndo waray nakə mətasl ta yam tə gəsay me aye na, way?»

Yesu a mbəl tay ha ndo hay sulo, fakalaw mə bo tay

Markus 5.1-20; Luka 8.26-39

²⁸ Ahəl nakə Yesu a ye a diye i dəlov neŋged, ka dala i Gadara hay na, ndo hay sulo tə ndohwaw abəra mə walaŋ i tsəvay hay. Ti yaw mədzəgər tə Yesu. Ndo neheye sulo eye fakalaw mə bo tay aye, nəteye sewed eye hay haladzay. Ndəray a sla mede ta tsəved eye niye bay. ²⁹ Ta wuda, tə gwad: «A nəkar Wawa i Mbəlom, a saka ka nəmay na, mey? Ka yaw məgamay dəretsətseh na, həlay eye kə ndislew zuk daw?»

³⁰ Ka təv eye niye dəreŋ tsəfa ta nəteye na, madəras hay andaya haladzay faya ta ndiyə wu mənday. ³¹ Fakalaw niye hay tə gay amboh a Yesu, tə gwaday: «Tadə a saka mahəhere may na, slər may ha a bo i madəras təday eheye.»

³² Tsa na, Yesu a gwadatay: «Dum!» Tsa na, tə yaw abəra mə bo i ndo neheye sulo aye, ti ye tə fələkwa a bo i madəras niye hay. Kwayanŋa madəras niye hay tebiye tə mbəzlaw abəra ma təv eye andaya sərpalahha, tə kuts a dəlov tebiye, tə dze a dəma.

³³ Ndo neheye faya ta tsəkuriye madəras niye hay aye ta hway, ti ye a wuzlahgəma. Ti ye naha ta təkəratay wu nakə a ge bo aye ada wu nakə a ge bo ta ndo neheye sulo aye. ³⁴ Tsa na, ndo neheye mə wuzlahgəma aye ti yaw mata dzəgər tə Yesu. Ti

yaw, tə ñgatay a Yesu na, tə gay amboh haladzay, tə gwaday: «Do abəra ka dala may.»

9

*Yesu a mbəl ha ndo matəra eye
Markus 2.1-12; Luka 5.17-26*

¹ Ma dəba eye na, Yesu a tsal a kwalalaŋ i Yam, a tasaw abəra ma dəlov niye, a ye a gəma ñgay.*

² Ndo hay tə zlay naha ndo wuray matəra eye mahəna eye ka sləlah. Yesu a zəba ka mədzal gər i ndo niye hay na, a gwaday a ndo niye matəra eye: «Wawa ga, dərev mâ ye fakaya abəra bay. Na pəsaka ha mezeleme yak hay.»

³ Siye i ndo mədzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye tə dzala mə gər tay, tə gwad: «Ndo nakay na, kə tsalay ka gər a Mbəlom.»

⁴ Yesu a səratay naha ka wu nakə tə dzala mə gər tay aye, a gwadatay: «Ka dzalum mədzal gər nakə ñgwalak eye bay aye na, hərwi mey? ⁵ Maa da me məgwede: “Mezeleme yak kə pəsa” na, waray, kəgəbay “Lətse, do” na, maa da me mə dəma na, waray? ⁶ A sej na, sərum ha nej Wawa i Ndo na, gədaŋ ga andaya məpəsatay ha mezeleme a ndo hay ka məndzibəra.» Tsa na, Yesu a gwaday a ndo niye matəra eye: «Lətse, zla sləlah yak, do a mətagay.»

⁷ Ndo niye a lətse, a ye a mətagay. ⁸ Ndo hay tə ñgatay andza niye na, ta dzədzar haladzay. Tə dəslay ha gər a Mbəlom, tə gwad: «Zambadakway a Mbəlom hərwi kə vəlatay gədaŋ a ndo hay haladzay.»

* **9:1** Niye na, wuzlahgəma i Kafernahum. Zəba ma Markus 2.1.

*Yesu a zalay a Mata
Markus 2.13-17; Luka 5.27-32*

9 Yesu a lətse, a ye abəra ma təv niye. Neŋgeye faya ma diye na, a ŋgatay ndo wuray məzele ŋgay Mata, mandza eye mə gay i matsekele dzangal. Yesu a gwaday: «Dara, pen bəzay!» Mata a lətse a pay bəzay a Yesu.

10 Ahəl nakə Yesu faya ta ndiye wu mənday ta gawla ŋgay hay mə gay i Mata aye na, siye i ndo matsekele dzangal hay ta ndo i mezeleme hay ti yaw faya tə ndiye ka bo wu mənday dziye. **11** Farisa hay tə ŋgatay andza niye na, ta tsətsah ka gawla i Yesu hay, tə gwadatay: «Miter kurom faya ta ndiye wu ka bo dziye ta ndo matsekele dzangal hay ada ta ndo i mezeleme hay na, hərwi mey?»

12 Yesu a tsəne bazlam tay niye na, a gwad: «Ndo neheye wuray a gatay bay nəteye zayzay aye na, ta pəliye ndo i sidem bay. Mata pəle ndo i sidem na, ndo neheye dəvats eye hay aye. **13** Dum, bazlam nakay a say məgwede mey na, tətikum. Mbəlom a gwad: “A seŋ na, gumay ŋgwalak a ndo bəna gənaw neheye ka kədumeŋeye bay.”[†] Na yaw məzalatay a ndo neheye tə gwaday a gər tay nəteye ŋgwalak eye hay aye bay, ane tuk na, məzalatay a ndo i mezeleme hay duh.»

*Yesu a tsik ka daliyam
Markus 2.18-22; Luka 5.33-39*

14 Ma dəba eye na, gawla i Yuhana madzəhuбе ndo a yam hay ti ye ka təv i Yesu, ti ye nahā, ta tsətsah faya, tə gwaday: «Nəmay ta Farisa hay na,

† 9:13 Oze 6.6.

nəmay faya nəmaa giye daliyam, gawla yak hay tə ge daliyam təbey na, hərwi mey?»

15 Yesu a mbədatay faya, a gwadatay: «Nəteye na, ta giye daliyam bay, hərwi nəteye na, andza mə magurlom i məzle dahəlay. Ahəl nakə zal i dahəlay ka təv tay mba aye na, ndo neheye mazala eye a magurlom i məzle dahəlay aye na, ta sliye faya mətuwe bay. Ane tuk na, pat eye ma slaweye ta gəsiye fataya abəra zal i dahəlay niye. Pat eye niye na, ta giye daliyam tuk.

16 «Andza niye, ndəray ma nasiye ha peteked wedeye mətepe ka peteked guram eye bay. Hərwi ahəl nakə ta bariye na aye na, peteked wedeye ma ŋərdiye ha peteked guram eye, peteked guram eye ma səkahiyə maŋgurede ma ziye nakə kurre aye. **17** Sa na, ndo ma mbədiye guzom lelem eye a gwezem i həzlay guram eye bay na, ka sərum təbədew? Hərwi ta mbəda a dəma na, guzom niye lelem eye kə kwasa na, həzlay niye guram eye ma ndohwiye. Guzom dərmak səktih ma mbədiye ka dala ada gwezem ma nasiye. Ane tuk na, guzom lelem eye ta mbədiye na, a gwezem i həzlay wedeye dərmak.»

Yesu a mbəl ha dem i bəy ada ŋgwas wuray dəvats eye

Markus 5.21-43; Luka 8.40-56

18 Ahəl nakə Yesu faya ma tsikateye andza niye na, bəy wuray a yaw ka təv i Yesu, a dəkway gurmets, a gwaday: «Dem ga kə mət. Ane tuk na, dara pa faya həlay yak, tsa na, ma mbəliye.» **19** Yesu a lətse ta gawla ŋgay hay, tə pay bəzay a bəy niye.

20 Ngwas wuray andaya dəvats eye, bambaz a mbədawayaw abəra mə hud. Dəvats niye kə ndza faya məve kuro gər eye sulo. A həndzəd naha ka Yesu ta dəba, a lamay a me i peteked ŋgay nets. **21** Andza niye, a dzala mə gər ŋgay, a gwad: «Na lamay a peteked ŋgay nets na, na mbəliye.»

22 Tsa na, Yesu a mbəda me a dəba, a ŋgatay, a gwaday: «Tete dem ga! Mədzal gər yak kə mbəl kar ha.» Kwayanŋa ŋgwas niye a mbəl.

23 Yesu a ndisl a gay i bəy niye tuk. A ye naha a ŋgatay a ndo məfe fagam hay ta ndo hay haladzay faya ta tuwiye. **24** Tsa na, a gwadatay: «Dum abəra kanaŋ! Dem nakay kə mət bay, neŋgeye mandzahəra eye.» Ane tuk na, ndo hay tə tsəne andza niye na, wuyi tə ŋgwasa faya.

25 Ta həharatay ahaya ndo hay abəra na, Yesu a fələkwa a gay. A ye naha a gəs dem niye mə həlay, dem niye a lətse.

26 Labara eye a da a zləm ma gəma niye tebiye.

Yesu a mbəl tay ha guluf hay sulo

27 A həlay nakə Yesu faya ma diye abəra ka təv niye na, guluf hay sulo tə pay bəzay tə mawude eye, tə gwaday: «Yesu, Wawa i Davit, nəmaâ gaka mə bo təbədew!»

28 Yesu a ndisl a gay ŋgay, a fələkwa a dəma na, guluf niye hay ta həndzəd naha ka təv ŋgay. Yesu, a tsətsah fataya, a gwadatay: «Ka dzalum na, na sliye məmbəle kurom ha daw?»

Ta mbədəy faya, tə gwaday: «Ayaw, Bəy Maduweŋ.»

29 Yesu a lamay a dəre tay, a gwadatay: «Mbəlom mā vəlakum andza nakə faya ka həbumeye ta

mədzal gər kurom nakə ka pum faya aye.» ³⁰ Tsa na, dəre tay a həndək.

Yesu a gatay me, a gwadatay: «Tsənum lele, ndəray mā sər ha wu nakay bay.» ³¹ Ane tuk na, ti ye tə da ha labara i Yesu ma gəma niye tebiye.

Yesu a mbəl ha ndo wuray madəda eye

³² A həlay nakə ndo neheye sulo, dəre tay a həndək ti ye abəra mə dəma na, tə zlaw ndo wuray a Yesu. Ndo niye madəda eye hərwi fakalaw mə bo ŋgay. ³³ Yesu a həhar faya abəra məsəfəre niye Ngwalak eye bay aye. Tsa na, a tsik me wulaŋaŋa lele. A gatay a ndo niye hay wadəŋ wadəŋ. Tə gwad: «Dača ndo kə ŋgatay a slala i wu nakay nəte ma Israyel bay!»

³⁴ Ane tuk na, Farisa hay tə ŋgatay andza niye na, tə gwad: «Maa vəlay gədaŋ ka mahəhere fakalaw hay na, bəy i fakalaw hay!»

Ndo hay tə gay mə bo a Yesu

³⁵ Yesu a həhalawa ma wuzlahgəma hay ta gəma hay. A tətikawa tay a ndo hay mə gay i mađuwule me hay, a dawa ha Labara Ngwalak eye i Bəy i Mbəlom, a mbəlawə tay ha ndo i dəvats hay tebiye ada ndo matəra eye hay tebiye. ³⁶ Yesu a zəba ka ndo neheye haladzay aye na, tə gay mə bo haladzay, hərwi mədzal gər tay makwasa eye ada ta ge bəle. Nəteye andza təbaŋ neheye ndo mətsəkure tay andaya bay aye. ³⁷ A gwadatay a gawla ŋgay hay: «Wu mənday andaya haladzay məpele ka dala. Ane tuk ndo məpele na abəra ka dala na, nəteye haladzay bay. ³⁸ Hərwi niye, gumay amboh a ndo i guvah mā səkah ha ndo i məsler hay hərwi məpele wu mənday abəra ka dala.»

10

*Ndo i maslaŋ i Yesu hay kuro gər eye sulo
Markus 3.13-19; Luka 6.12-16*

¹ Yesu a zalistay a gawla ŋgay hay kuro gər eye sulo. A vəlatay gədaŋ ka mahəhere məsəfəre neheye ŋgalak eye bay aye abəra ka ndo hay, ada məmbəle tay ha ndo i dəvats hay ta ndo neheye matəra eye aye. ² Məzele i ndo i maslaŋ ŋgay neheye kuro gər eye sulo aye na, ananj: Təday Simon nakə tə zalistay Piyer aye ta malamar ŋgay Aŋdare, Yakuba ta malamar ŋgay Yuhana, nəteye sulo tay eye wawa i Dzebede, ³ Filip ta Bartelemi, Tomas ta Mata, neŋgeye ndo matsekele dzaŋgal, Yakuba wawa i Alfe, Tade, ⁴ Simon ndo məge vəram hərwi dala ŋgay*, Yudas Iskariyot ndo məge daf ka Yesu.

Yesu a slər ndo i maslaŋ ŋgay hay kuro gər eye sulo

Markus 6.7-13; Luka 9.1-6

⁵ Yesu a slər ndo i maslaŋ ŋgay neheye kuro gər eye sulo aye, a tsikatay gər i bazlam hay, a gwadatay: «Kâ yum a gay i ndo neheye nəteye Yahuda bay aye bay, kâ fələkum a gəma i Samari hay bay. ⁶ Dum duh na, ka təv i Israyel hay, hərwi nəteye andza təbaŋ madza eye hay. ⁷ Ka deyumeye ka tsəved na, dumatay ha, gwadumatay: “Bəy i Mbəlom ka həndzədaw mazlambar tə nəkurom.” ⁸ Mbəlum tay ha ndo i dəvats hay, mbəlum tay ha mədahan hay, mbəlum tay ha ndo madəgwada eye hay, həharum fakalaw abəra mə bo i ndo hay. Ka hutum gədaŋ neheye na, kəriye, nəkurom dərmak

* **10:4** Simon neŋgeye ndo i Yahuda. Ahəl nakə ka təra gawla i Yesu zuk bay aye na, a ge vəram hərwi dala ŋgay.

vəlumatay a ndo hay kəriye. ⁹ Ka deyumeye na, kâ zlum gura bay, kâ həlum suloy bay, kwa kwar i suloy kâ həlum a gwezem kurom hay bay. ¹⁰ Kâ zlum gwezem i mahəhele kurom hay bay, kâ həlum petked i məkelkabo kurom hay sulo sulo bay, kâ həlum tahərak bay, kwa sakwal kâ zlum bay. Andza niye ndo məge məsler na, kutoŋ ma hutiyə wu mənday ŋgay.»

¹¹ Yesu a gwadatay sa: «Ka ndislum a wuzlah gay kəgəbay a gəma na, pəlum ndo nakə neŋgeye maləva bo eye ka matəme kurom aye. Ndzym mə gay i ndo niye hus a pat nakə ka deyumeye kurom abəra ma təv niye aye. ¹² Ahəl nakə faya ka fələkumeye a gay i ndo na, gwadum: “Mbəlom mā vəlakum zay!” ¹³ Tadə ndo i gay niye hay ta təma kurom na, məpəse me i zay kurom ma ndziye fataya. Ane tuk na, tadə ta təma kurom bay na, muma ahaya fataya abəra məpəse me i zay kurom. ¹⁴ Tadə ka fələkum a gay i ndo kəgəbay a wuzlah gay, ndo neheye mə dəma aye ta kərah matəme kurom kəgəbay məpe zləm ka bazlam kurom na, dum kurom abəra ma təv niye ada tətəkum ha bətekew i gəma tay abəra ka sik kurom hay.[†] ¹⁵ Neŋ faya na gwadakumeye: Sərum ha pat i sariya i Mbəlom na, sariya tay ma diye me ma ziye i ndo i Sodom ta Gomora.[‡]»

*Dəretsətseh neheye ma deyewe kame aye
Markus 13.9-13; Luka 21.12-17*

[†] **10:14** Məge andza niye na, andza məgwede ndo i maslaŋ i Yesu hay ta giye wuray hərwı ndo neheye sa bay. [‡] **10:15** Gəma neheye sulo aye na, maraha eye ta mənese. Zəba mə Madazlay i wu hay 19.

16 Yesu a gwadatay: «Ananj, na sləriye kurom hay andza təbaŋ hay a walanj i ndo neheye andza kəra i pesl hay aye. Tərum andza dədəe neheye faya ta tsəpiye bo tay aye, ada ndzum mənese mā ge andaya fakuma bay andza bodobodo. **17** Gum metsehe, hərwi ndo hay ta diye kurom hay kame i sariya, ta ndabiye kurom ta mandalaſa mə gay i maduwule me hay. **18** Ta diye kurom ha kame i ndo mələve dala hay ada kame i bəy hay hərwi ga, hərwi ada kâ slum faya məte mbal ga ta dedek kame tay ada kame i ndo neheye Yahuda hay bay aye. **19** Ahəl nakə faya ta diye kurom ha kame i sariya aye na, dərev mā ye fakuma abəra bay. Kâ gwadum: “Nəmaa ta gwadiye kəkay? Nəmaa tsikiye na, mey?” bay. A həlay niye, Mbəlom ma vəlakumeye bazlam neheye ka tsikumeye aye. **20** Andza niye mata tsike me na, nəkurom bay. Mata tsike me mə nəkurom na, Məsəfəre i Bəba kurom Mbəlom.»

21 Yesu a gwadatay sa: «Ndo hay ta vəliye ha malamar tay hay ada tâ kəd tay ha, bəba hay ta giye ta wawa tay hay andza niye dərmak. Wawa hay ta natay dəre a bəba tay hay, ta kədiye tay ha. **22** Ndo hay tebiye ta nakumeye dəre hərwi ga. Ane tuk na, ndo nakə kə səmay naħħa hus ka mandəve aye na, Mbəlom ma təmiye ha. **23** Taðə agəna ta sakum dəretsətseh ma gəma nakə nəkurom mə dəma aye na, hwayum a gəma neŋged. Neŋ faya na gwadakumeye: Sərum ha, neŋ Wawa i Ndo na maweye na, ka dzum ha gər mahəhele ma gəma neheye ka dala i Israyel aye tebiye zuk bay.»

24 Yesu a gwadatay: «Ndo nakə faya ma tətikiye wu aye na, ma ziye ndo matətikay wu bay. Ndo

i məsler ma ziye ndo i gay ŋgay bay. ²⁵ Tadə ndo nakə faya ta tətikiye wu aye ka təra andza ndo matətikay wu ada ndo i məsler ka təra andza ndo i gay ŋgay na, niye na, da. Tadə ta zalay a ndo i gay “Bedzabul” na, ta tsadateye a ndo i ŋgay hay ma ziye i ŋgay bədaw?»

*Kâ dzədzarumay a ndo zezeŋ bay
Luka 12.2-9*

²⁶ «Hərwi niye, kâ dzədzarumatay a ndo hay bay. Wu nakə tebiye manjaha eye na, ta diye ha, ada wu nakə tə tsikawa ta məkal aye na, ta diye ha. ²⁷ Wu nakə faya na tsikakumeye ma ləvonj aye na, masumay a mətsike parakka mə dzaydzay ta həpat. Wu nakə ta tsikakumeye ka zləm tə məsəsəkwe aye na, wudum ha kələrra ka gər i gay. ²⁸ Kâ dzədzarumatay a ndo neheye ta kədiye slo i bo kurom aye bay. Nəteye na, ta sliye faya mədze ha məsəfəre kurom bay. Dzədzarumay duh a Mbəlom nakə ma sliye mədze ha bo kurom ta məsəfəre kurom eye dzay a ako nakə ma mbatiye bay ka tor eye aye. ²⁹ Sisi hay sulo ta səkəmiye tə dala nəte na, ka sərum təbədew? Ane tuk na, kwa nəte mə walaj i diyen hay ma dədiye bay, say kə yay a gər a Bəba Mbəlom mā dəd. ³⁰ I kurom na, kwa məkwets i gər kurom bəbay, Mbəlom kə pasla na. ³¹ Hərwi niye, kâ dzədzarum bay, nəkurom ka zum tay ha sisi niye hay.»

³² Yesu a gwadatay sa: «Tadə ndoweye kə tsik parakka kame i ndo hay: “Neŋ gawla i Yesu” na, neŋ dərmak na tsikiye kame i Bəba ga mə mbəlom: “Ndo nakay na, gawla ga.” ³³ Ane tuk na, tadə ndoweye kə tsik kame i ndo hay neŋgeye gawla ga

bay na, neŋ dərmak na tsikiye kame i Bəba ga mə mbəlom: “Ndo nakay na, gawla ga bay.”»

Yesu a zlaw zay bay, a zlaw vəram

Luka 12.51-53

³⁴ «Kâ dzalum neŋ na yaw, nâ zlaw zay ka məndzibəra na, kâ dzalum bay. Na yaw na, na zlaw zay bay, na zlaw na, maslalam duh. ³⁵ Na yaw na, manjene tay ha ka bo abəra ndo hay. Wawa hasləka eye ta bəba ŋgay, dem ta may ŋgay, ŋgwas ta may i zal ŋgay, ³⁶ ndo hay mə gay tay ta niye a bo dəre.»

Gawla i Yesu tâ ləva ha bo ta məvəle məsəfəre tay andza i Yesu

Luka 14.26-27

³⁷ Yesu a gwadatay sa: «Ndoweye ka wuda bəba ŋgay ta may ŋgay ka ze neŋ na, neŋgeye ma sliye məndze ka təv ga bay. Ndoweye ka wuda wawa ŋgay hasləka eye tə dem ŋgay a ze neŋ na, neŋgeye ma sliye məndze ka təv ga bay. ³⁸ Ndoweye kə zla mayako mazləlmbada eye kə peŋ bəzay bay na, neŋgeye ma sliye məndze ka təv ga bay. ³⁹ Ndo nakə a say mətəme ha məsəfəre ŋgay aye na, ma dziye ha duh. Ane tuk na, ndo nakə ma dziye ha məsəfəre ŋgay hərwi ga aye na, ma hutiye a dəma duh.»

Tadə ndoweye ka təma gawla i Yesu hay na, a təma Yesu

Markus 9.41; Luka 10.16

⁴⁰ Yesu a gwadatay sa: «Tadə ndoweye ka təma kurom na, ka təma na, neŋ. Ada tadə ndoweye ka təma ga na, a təma ndo nakə a sləra ga ahaya aye. ⁴¹ Ndoweye ka təma ndo mədəe ha bazlam i

Mbəlom hərwi nakə neŋgeye ndo məde ha bazlam i Mbəlom aye na, ma hutiye magogoy nakə ta vəleye a ndo məde ha bazlam aye. Ndoweye ka təma ndo nakə ŋgwalak eye kame i Mbəlom aye hərwi nakə neŋgeye ŋgwalak eye kame i Mbəlom aye na, ma hutiye magogoy nakə ta vəleye a ndo nakə ŋgwalak eye kame i Mbəlom aye. ⁴² Neŋ faya na gwadakumeye: Sərum ha na, tadə ndoweye kə vəlay yam gəsiyem nəte matasla eye a ndo nakə makətsa eye mə walan i gawla ga hay hərwi nakə neŋgeye gawla ga aye na, magogoy ŋgay ma dziye bay.»

11

¹ Yesu a ndəv ha bazlam ŋgay neheye a tsikatay a gawla ŋgay hay kuro gər eye sulo aye na, a həl bo abəra ka təv niye a ye mata tətikatay a ndo hay ada mədatay ha ma wuzlah gay neheye ka dala niye aye.

*Yesu ta Yuhana madzəhuбе ndo a yam
Luka 7.18-23*

² Ahəl niye na, Yuhana madzəhuбе ndo a yam neŋgeye ma daŋgay. A tsəne ndo hay faya ta tsikiye ka Kəriste ada ka məsler ŋgay nakə faya ma giye aye. Tsa na, a slər siye i ŋgal mə walən i gawla ŋgay hay, ³ hərwi matsətsehe ka Yesu: «Nəkar na, Kəriste nakə ma deyeweye aye daw? Kəgəbay nəmaâ həba ndo mekelenj daw?» Ti ye ta tsətsah ka Yesu andza niye.

⁴ Yesu a mbədatay faya: «Dum təkərumay a Yuhana wu nakə ka tsənum aye ada wu nakə ka ŋgatumay aye. ⁵ Gwadumay na, guluf hay tə ŋgatay a dəre, ndo matəra eye hay ti ye lele, ndo

madəgwada eye ta mbəl suwud suwud, mandək hay tə tsəne zləm, mədahaŋ hay ta lətsew a sifa, ndo i mətawak ta tsəne Labara Ngwalak eye.
6 Məŋgwese ka gər i ndo nakə kə gər ha mədzele gər abəra ka neŋ bay aye!»

*Yesu a tsik ka Yuhana madzəhuße ndo a yam
Luka 7.24-35*

7 Gawla i Yuhana niye hay ti ye abəra mə dəma na, Yesu a dazlay mətsikatay a ndo neheye ka təv ŋgay aye ka Yuhana. A gwadatay: «Ka yum a kəsaf mata zəbaw na, ka mey? Ka zəbumaw ka guzer nakə mətasl faya ma bəliye ha aye daw? A'ay andza niye bay. **8** Ada ka yum, ka zəbumaw na, ka mey? Ka zəbumaw na, ka ndo malambada bo eye tə peteked lele eye daw? Tsukudu kəkay? Ane tuk na, ndo neheye tə peteked ka bo lele aye na, nəteye mandza eye mə gay i bəy bagwar eye hay. **9** Ka yum mata zəbaw na, ka wuye mey? Ka zəbumaw na, ka ndo məde ha bazlam i Mbəlom daw? Ayaw, neŋgeye ndo məde ha bazlam i Mbəlom ada neŋ faya na gwadakumeye, neŋgeye a ze ndo məde ha bazlam i Mbəlom. **10** Yuhana na, ndo nakə tə watsa a Derewel aye, Mbəlom a gwad: “Neŋ na sləriye naħħa ndo məde ha bazlam ga kame yak. Ma lambadakeye na tsəved.”*

11 «Neŋ faya na gwadakumeye: Sərum ha na, mə walaŋ i ndo zezenj hay tebiye ndo nakə a ze Yuhana madzəhuße ndo a yam aye na, andaya bay. Ane tuk na, ndo nakə neŋgeye tsekwenj makətsa eye ma Bəy i Mbəlom aye na, a ze Yuhana. **12** Kwa ahəl nakə Yuhana madzəhuße ndo a yam a

* **11:10** Malasi 3.1; Madayaw abəra ma Ezipt 23.20.

tsikawa bazlam i Mbəlom a ndo hay aye hus anəke na, ndo məne dəre i Mbəlom hay faya ta giye vəram ta Bəy i Mbəlom ada tə dzawa faya bo matsəpe na. ¹³ Derewel i ndo məde ha bazlam i Mbəlom hay tə derewel i Musa ta da ha Bəy i Mbəlom hus a həlay i Yuhana madzəhuße ndo a yam. ¹⁴ Tadə a sakum mədzal ha na, Yuhana neŋgeye Eliya tə watsa faya mə Derewel i Mbəlom, tə da ha tə gwad ma deywewe.† ¹⁵ Ndo nakə zləm andaya faya mətsəne aye na, mâ tsəne lele!»

¹⁶ Yesu a gwadatay sa: «Ndo neheye bəgom aye na, na ndzəkitiye tay ha bo na, tə way? Ta ndzəkit bo na, ta wawa neheye mandza eye ka pəlad nakə ndo hay tə hayawa faya gər aye, siye hay faya ta wudatay naħa a siye hay. Tə gwadatay: ¹⁷ “Nəmaa fakum naħa fagam i məhetse, ka hatsum bay, nəmaa gakum naħa dəmes i mədahañ na, ka tuwum bay.” ¹⁸ Andza niye Yuhana madzəhuße ndo a yam a yaw, kə nda wu mənday, kə sa wu məse bay na, tə gwad: “Neŋgeye na, məsəfəre nakə ŋgwalak eye bay aye mə bo ŋgay.” ¹⁹ Neŋ Wawa i Ndo, na yaw, na nda wu mənday ada na sa wu məse na, tə gwad: “Zəbum faya, ndo nakay i ŋgay a dzala na, ka wu mənday ada ka məse guzom. Neŋgeye na, dzam i ndo matsekeli dzanġal hay ta ndo i mezeleme hay.” Ane tuk na, Metsehe i Mbəlom ma bəziye na, ta məsler neheye ma giye aye.»

*Gəma neheye ta kərah mədzal ha ka Yesu aye
Luka 10.13-15,21-22*

† **11:14** Malasi 3.23-24.

20 Ma dəba eye na, Yesu a pa bo ka məmatay ha mənese a gəma neheye a ge mə dəma masuwayan haladzay aye, ane tuk na, ndo i gəma niye hay ta mbəda ha mede tay bay. A gwad: **21** «A nəkurom ndo i gəma i Korazin̄ hay, tuwum bo kurom, hərwi dəretsətseh ka gər kurom! A nəkurom ndo i gəma i Betesayda hay, tuwum bo kurom hərwi dəretsətseh ka gər kurom. Hərwi tadə masuwayan neheye na ge mə gay kurom aye nâ ge ma gəma i Tir ta gəma i Sidon̄ na, atay na, ndo i gəma niye hay ta dzaliye bo tay ta tuwiye, ta pa ka bo tabay manasa eye ada ta kutsiye bətekew maləməts a gər hərwi mədə ha na, ta gər ha mezeleme tay. **22** Hərwi niye neñ faya na gwadakumeye: Pat nakə Mbəlom ma gateye sariya a ndo hay aye na, sariya kurom ma diye me ma ziye i ndo i gəma i Tir ta Sidon̄.

23 «Nəkurom ndo i gəma i Kafernahum hay, ka dzalum nəkurom na, Mbəlom ma ta həliye kurom a mbəlom wal daw? A'ay! Nəkurom duh na, Mbəlom ma ta mbəzliye kurom ha na, a təv məndze i mədahanj hay. Hərwi masuwayan neheye na ge ma gəma kurom aye tâ ge ma gəma i Sodom na, habe atay gəma nakay ma giye andaya bəgom. **24** Andza niye, neñ faya na gwadakumeye, pat nakə Mbəlom ma gateye sariya a ndo hay aye na, sariya kurom ma diye me ma ziye i ndo i gəma i Sodom‡ hay.»

25 Ma məndze tsekwenj na, Yesu a gwad: «A nəkar Bəba Mbəlom, ndo mələve magərbəlom ta dala. Na gaka sisœ hərwi nəkar ka datay ha wu

‡ **11:24** Zəba ma Mata 10.15.

nakə maŋgaha eye a ndo neheye tə sər wuray bay aye. Ada ka ŋgaha abəra ka ndo i ndaraw hay ta ndo neheye nəteye tə sər wu aye. ²⁶ Ayaw, Bəba Mbəlom, a yaka a gər a nəkar hərwi mā ge bo andza niye.»

²⁷ A gwadatay: «Bəba ga kə vəlen wu hay tebiye. Ndəray a sər wawa bay, maa sər na, Bəba. Ndəray a sər Bəba bay, maa sər na, neŋ wawa ŋgay ada maa sər na ndo neheye a seŋ mədatay ha aye.»

²⁸ Yesu a gwadatay sa: «A nəkurom neheye faya ka zlumeye wu mamba eye ada nəkurom madagər eye, dumara ka təv ga, neŋ na vəlakumeye mazəzukwe bo. ²⁹ Rəhumeŋ ha gər, na tətikakumeye wu lele eye, hərwi neŋ ndo səkeffe eye, na gakumeye dəretsətseh bay. § Ta dedek ka hutumeye mazəzukwe bo. ³⁰ Wu nakə na piye fakuma aye na, a wur bo məzle bay, wu nakə na vəlakumeye, ka zlumeye na, a mba bay.»

12

*Maa ləvay gər a pat i mazəzukw bo na, Yesu
Markus 2.23-28; Luka 6.1-5*

¹ Pat i mazəzukw bo na, Yesu ta gawla ŋgay hay ti ye ta guvah wuray. Ma guvah eye niye tə ge a dəma na, wuye andaya tə zalay bəle. Ahəl nakə faya ta diye na, may a wur ka gawla i Yesu hay, tə pa bo ka məhəbe wu niye tə nda. ² Farisa hay tə ŋgatatay na, tə gwaday a Yesu: «Zəba, gawla yak hay ta giye wu nakə bazlam i Mbəlom mapala eye a ge faya me pat i mazəzukw bo aye na, hərwi mey?»

§ ^{11:29} Yesu a tsik kanan̄ ka pendzeŋ i məndze mekeleŋ eye. Faya ma təriye tay ndo hay beke hay bay.

³ Yesu a mbədatay faya: «Dada ka dzaŋgum wu nakə Davit a ge aye təbədew?* May a wur faya ta ndo ŋgay hay. ⁴ Tsa na, a fələkwa a madzawadzawa i mədəslay ha gər a Mbəlom ta ndo ŋgay hay. A ye naħa, a zla makwala nakə tə vəlay a Mbəlom aye, a nda. A vəlatay a ndo ŋgay hay dərmak, tə nda. Bazlam i Mbəlom mapala eye a vəl tsəved ka mənde na, a ndo məvəlay wu a Mbəlom dekdek bədaw?

⁵ «Kəgəbay ka dzaŋgum wu nakay mə dərewel i Musa bədaw? Pat i mazəzukw bo na, ndo məvəlay wu a Mbəlom mə gay i mədəslay ha gər a Mbəlom ta rəhay ha gər a pat i mazəzukw bo bay, ta ge məsler. Ane tuk na, ta ge mənese bay.† ⁶ Nej faya na gwadakumeye, wu nakə a ze gay i mədəslay ha gər a Mbəlom aye na, andaya kanań.

⁷ «Tə watsa a Derewel i Mbəlom na, Mbəlom a gwad: “A sej na, gumay ŋgalak a ndo bəna, gənaw neheye ka kədumeñeye bay.‡” Tađə ka tsənum wu nakay na, ndo neheye ta ge wuray bay aye na, kâ gəsum tay ha bay. ⁸ Hərwi maa ləvay gər a pat i mazəzukw bo na, Nej Wawa i Ndo.»

*Yesu a mbəl ha ndo wuray maməta həlay eye
Markus 3.1-6; Luka 6.6-11*

⁹ Yesu a ye abəra ka təv niye, a ye a gay i maduwule me. ¹⁰ Mə dəma na, ndoweye andaya həlay ŋgay maməta eye. A satay a ndo hay məmay ha mənese a Yesu, ta tsətsah faya tə gwaday: «Tsəved andaya məmbəle ha ndo pat i mazəzukw bo daw?»

* **12:3** Zəba ma 1 Samuyel 21.2-7. † **12:5** Məpesle 28.9-10.

‡ **12:7** Oze 6.6, matsika eye ma Mata 9.13.

11 Yesu a mbədatafaya: «Tadə ndo nəte mə walaŋ kurom təbaŋ ŋgay andaya nəte, təbaŋ ŋgay niye a dəd a bədiyem pat i mazəzukw bo na, ma zla ahaya abəra mə dəma bədaw? **12** Kə ge andza niye na, ndo zezeŋ a ze təbaŋ bədaw? Bazlam kway mapala eye kə vəl tsəved ka məge ŋgwalak a ndo pat i mazəzukw bo!»

13 Tsa na, Yesu a gwaday a ndo niye: «Nduda ha həlay yak!» Ndo niye a nduda ha həlay ŋgay. Tsa na, a mbəl lele andza həlay neŋged.

14 Sototo, Farisa hay ti yaw abəra mə gay, ti ye tə haya gər. Tə ma ha ka bo bazlam, ta hutiyetsəved ka məkəde Yesu na, kəkay.

Yesu neŋgeye ndo i məsler nakə Mbəlom a zla aye

15 Ahəl nakə Yesu a sər ha Farisa hay faya ta pəliye tsəved ka məkəde na na, a ye abəra ka təv niye. Ndo hay haladzay tə pay bəzay, a mbəl tay ha ndo i dəvats hay tebiye. **16** Tsa na, a gatay me, a gwadatay: «Neŋ way na, kâ tsikumay a ndəray bay.» **17** A ge andza niye na, hərwi ada wu neheye Ezay ndo məde ha bazlam i Mbəlom a tsik aye tə ge bo:

18 Mbəlom a gwad:
 «Ndo i məsler ga nakə na zla aye na, anaŋ,
 na wuda na haladzay,
 məŋgwese ga tebiye ka gər ŋgay.
 Na sləriye naha Məsəfəre ga ka neŋgeye,
 ma datay ha dedek ga a ndo hay tebiye.
19 Ta təriye ta ndəray bay,
 ma wudiye wuray bay,
 ndəray ma tsəniye faya abəra mabəbəle wuray ka
 mazlazlaŋ i tsəved bay.

20 Guzer nakə mahədzaka eye na, ma həbiye ha bay,

Ako nakə ndoezoezoe ka lalam faya ma mbatiye na, ma ndəvay həlay ma mbatiye ha bay,
Ma giye andza niye hus ka vəlatay məŋgwese a ndo neheye dedek eye hay aye.

21 Ndo hay tebiye ta piye mədzal gər tay na, ka neŋgeye. §»

*Yesu a həhar fakalaw abəra mə bo i ndo wuray
Markus 3.20-30; Luka 11.14-23*

22 Tə zlayaw ndo wuray guluf eye ada a sər mətsike me bay hərwi fakalaw mə bo ŋgay. Yesu a mbəl ha. Tsa na, ndo niye a tsik me lele ada a ŋatay a dəre lele. **23** A gatay a ndo hay hərbəbəkkə, nəteye tebiye, tə gwad: «Ndo nakay ma giye na, Wawa i Davit!»

24 Farisa hay tə ŋatay a wu nakə a ge bo aye na, tə gwad: «Maa vəlay gədaŋ ka mahəhere fakalaw hay na, Bedzabul* bəy i fakalaw hay!»

25 Ane tuk na, Yesu a səratay naha ka wu nakə tə dzala aye, a gwadatay: «Tadə ndo i gəma hay ta ŋəna, faya ta giye vəram mə waləŋ tay na, gəma niye ma dziye. Tadə ndo i wuzlahgəma hay kəgəbay ndo hay ma bədgay tay faya ta kədiye bo na, wuzlahgəma niye kəgəbay bədgay niye ma ndziye huya bay. **26** Tadə Fakalaw tə Fakalaw ta həhariye bo tay, ma giye magazləga ka bo ŋgay eye, ada bəy ŋgay ma ndziye huya na, ma kəkay? **27** Ka gwadum maa vəlen gədaŋ ka mahəhere fakalaw na, Bedzabul. Ane tuk na, a dzam kurom hay na,

§ **12:21** Ezay 42.1-4. * **12:24** Bedzabul na, məzele mekelenj eye i Fakalaw.

maa vəlatay gədañ ka mahəhere fakalaw hay na, way? Andza niye, dzam kurom hay faya ta diye ha na, dedek andaya mə nəkurom bay. ²⁸ Maa vəlen gədañ a nej ka mahəhere fakalaw na, Məsəfəre i Mbəlom. Andza məgwede na, Bəy i Mbəlom 6a ki yaw tsiy hus ka təv kurom.

²⁹ «Ndəray ma sliye məfələkwe a gay i ndo i gədañ məhəla ahaya wu ŋgay bay. Ma ta sliye faya məfələkwe na, ma lahiye mədzewe na təday. Kə dzawa na tuk na, ma sliye faya mede a gay, mahəla ahaya wu ŋgay hay tuk.»

³⁰ A gwadatay sa: «Ndo nakə neŋgeye tə nej bay aye na, neŋgeye ndo i vəram ga. Ndo nakə ka dzəna ga ka məhayatay gər a ndo ga hay bay aye na, ma həhariye tay ha kweye kweye. ³¹ Hərwi niye, nej faya na tsikakumeye: Tadə ndo zezen kə ge mezeleme kwa waray tebiye, kəgəbay kə tsalay ka gər a Mbəlom na, Mbəlom ma pəsay ha mezeleme ŋgay. Ane tuk na, ndoweye kə tsalay ka gər a Məsəfəre Tsədənja eye na, Mbəlom ma pəsay ha mezeleme ŋgay bay. ³² Tadə ndoweye kə tsik wu nakə ŋgwalak eye bay aye ka nej Wawa i Ndo na, Mbəlom ma pəsay ha mezeleme ŋgay. Ane tuk na, tadə kə tsik wu nakə ŋgwalak eye bay aye ka Məsəfəre Tsədənja eye na, Mbəlom ma pəsay ha mezeleme ŋgay bay, kwa anəke, kwa ka məndzibəra nakə ma deyeweye kame aye.

*Dərizl i gərdaf ta hohway ŋgay eye hay
Luka 6.43-45*

³³ «Kə ge dərizl i gərdaf ŋgwalak eye na, hohway ŋgay hay ŋgwalak eye. Kə ge dərizl i gərdaf eye ŋgwalak eye bay na, hohway ŋgay hay ŋgwalak eye

bay. Andza niye ta səriye ha dərizl i gərdaf nakay ŋgwalak eye na, abəra ka hohway ŋgay hay. ³⁴ A nəkurom wawa i palas neheye! Nəkurom ŋgwalak eye hay bay. Ada ka slumeye faya mətsike wu neheye ŋgwalak eye hay na, ma kəkay? Hərwi kwa way a ndohwa ahaya na, wu nakə maraha eye mə dərev ŋgay aye. ³⁵ Ndo nakə ŋgwalak eye na, ma giye wu ŋgwalak eye hay hərwi mə dərev ŋgay na, wu neheye ŋgwalak eye dərmak. Ndo nakə sewed eye na, ma giye wu neheye sewed eye hərwi dərev ŋgay maraha eye tə wu neheye sewed eye. ³⁶ Nej faya na tsikakumeye: Pat nakə Mbəlom ma gateye sariya a ndo hay aye na, bazlam neheye mətsike kəriye kəriye kwa way ma mbəday faya a gər ŋgay. ³⁷ Andza niye, Mbəlom ma gwadiye ka ge mənese bay kəgəbay ka ge mənese ka bazlam neheye ka tsik aye.»

Ndo hay ta tsətsah masuwayan ka Yesu

Markus 8.11-12; Luka 11.29-32

³⁸ Ndo mədzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye ta Farisa hay, tə gwaday a Yesu: «Miter, a samay na, gamay masuwayan.»

³⁹ Yesu a mbədatay faya: «Ndo neheye a həlay nakay na, nəteye sewed eye hay, nəteye ta mbəday dəba a Mbəlom, faya ta tsətsahiye masuwayan. Ane tuk na, ma dəba i masuwayan i Zonas ndo məde ha bazlam i Mbəlom nakə tə ŋgatay aye na, ta ŋgateye a masuwayan mekelenj eye bay. ⁴⁰ Hərwi, Zonas kə ndza pat eye mahkar ada həvad eye mahkar ma kutes i kəlef bagwar eye. Andza niye dərmak nej Wawa i Ndo na ndziye pat eye mahkar ada həvad eye mahkar ma tsəvay. ⁴¹ Ahəl

nakə ndo i Ninive hay tə tsəne labara nakə Zonas a tsikatay aye na, ta mbəða ha mede tay.[†] Ndo andaya kanañ bəgom a ze Zonas. Hərwi niye, ahəl nakə Mbəłom ma gateye sariya a ndo hay aye na, ndo i gəma i Ninive ta deyeweye ta lətsiye kame i ndo neheye bəgom aye ta matay ha mənese.

42 «Ijgwas wuray andaya, neŋgeye bəy bagwar eye, a yaw abəra ma diye i tsakay. A yaw mətsəne bazlam i Salomoŋ neheye maraha eye ta metsehe aye.[‡] Ndo andaya kanañ a ze ha Salomoŋ. Hərwi niye, ahəl nakə Mbəłom ma gateye sariya a ndo hay aye na, ijgwas nakay bəy bagwar eye ma deyeweye abəra ma diye i tsakay, ma lətsiye kame i ndo neheye ma matay ha mənese aye.»

*Məmaw i məsəfəre nakə lele bay aye
Luka 11.24-26*

43 «Fakalaw ki yaw abəra mə bo i ndo na, ma diye ma dzədziye mə kəsaf, ma pəliye təv mazəzukw bo. Kə huta bay na, **44** ma gwadeye a gər ŋgay: “Na mbədiye gər a gay ga nakə na yaw abəra mə dəma aye.” Ma mbədiye gər, kə ye nahə kə ŋgatay a gay wuray mə dəma bay, mafada eye lele ada malambada eye. **45** Tsa na, ma diye ma həlaweye siye i məsəfəre neheye sewed eye hay wene wene ta ze neŋgeye aye tasəla. Ta fələkwiye a gay, ta ndziye mə dəma. Ka mandəve eye na, wu niye ma miye ka ndo niye ma ziye nakə kurre aye. Ma giye bo ta ndo neheye ŋgwalak eye bay bəgom aye na, andza niye.»

† **12:41** Zonas 1-4. ‡ **12:42** 1 Bəy hay 10.1-13.

*May i Yesu ta malamar ŋgay dedek eye hay
Markus 3.31-35; Luka 8.19-21*

⁴⁶ Ahəl nakə Yesu faya ma tsikateye me a ndo hay aye, may ŋgay ta malamar ŋgay hay ti ye naha. Tə lətse ma bəra, ta pəla tsəved mətsikay me a Yesu. ⁴⁷ Ndo nəte a ye ka təv i Yesu, a gwaday: «Zəba, may yak ta malamar yak hay nəteye ma bəra, a satay mətsikaka me.»

⁴⁸ Yesu a mbəðatay faya: «May ga na, way? Malamar ga hay na, way hay?» ⁴⁹ Tsa na, a zəkwa həlay ka gawla ŋgay hay, a gwad: «May ga ta malamar ga hay na, nəteye anan. ⁵⁰ Hərwi tadə ndoweye kə ge wu nakə a say a Bəba ga mə mbəlom na aye, neŋgeye malamar ga, ada may ga.»

13

*Dzeke i ndo masləge
Markus 4.1-9; Luka 8.4-8*

¹ Pat eye niye na, Yesu a yaw abəra mə gay, a ye a ndza ka me i dəlov. ² Ndo hay haladzay tə haya gər ka təv ŋgay. Hərwi niye a tsal a kwalalanj i yam wuray ka gər i yam a ndza a dəma. Ndo hay tebiye tə ndza ka me i dəlov. ³ Yesu a tətikatay wu haladzay a ndo niye hay ta dzeke.

A gwadatay: «Ndo wuray a ndohwaw abəra mə gay. A həl hulfe, a ye ha a pesl mata sləge. ⁴ A ye naha na, a dazlay a masləge. Ahəl nakə faya ma kutsiye hulfe* ŋgay a guvah aye na, siye hay tə kuts ka tsakay i tsəved. Diyen hay ti yaw, tə pala na tebiye. ⁵ Hulfe mekelenj eye a dəd ka sik i pəlad, təv nakə bətekeww andaya faya haladzay

* **13:4** I tay na, ta sləga tə tsəluv təbey. Tə kuts ha məkutse məkutse.

bay aye. Hulfe niye hay tə ndzohwaw bəse tsa. Tə ndzohwaw bəse na, hərwi bətekewew andaya ka sik i pəlad niye bay. ⁶ Ane tuk na, pat a tsaraw, a zla faya abəra ŋgulak na, a fəka tay ha hulfe niye hay tə ndzohwaw aye. Tə kula heryew heryew hərwi ta huta bəd məpe zləlay haladzay bay. ⁷ Nejged a dəd a gay i dak. Dak niye hay tə gəl. Tsa na, dak niye hay tə ŋgədətsa na hulfe niye a ndzohwaw aye, kwa hulfe niye hay ta ge bo bay ada ta nah bay. ⁸ Siye sa na, tə kuts ka təv lele eye, tə ndzohwaw na, lele. Tə gəl ada tə nah, gər eye həbəts həbəts lele. Mə walaŋ tay niye na, neheye hohway tay hay makwehe nəte na, wur eye a ge temerre, nejged sa na, kuro kuro məkwa, ada siye kuro kuro mahkar.» ⁹ Yesu a ndəv ha andza niye na, a gwadatay: «Ndo nakə zləm andaya faya na, mā tsəne!»

Yesu a ge məsler ta dzeke na, hərwi mey?

Markus 4.10-12; Luka 8.9-10

¹⁰ Ma dəba eye na, gawla ŋgay hay ta həndzəd naħa ka təv ŋgay, ta tsətsah faya: «Ka tsikatay me a ndo hay ta dzeke na, hərwi mey?» ¹¹ Yesu a mbədatay faya: «Nəkurom na, Mbəlom kə dəkum ha wu nakə maŋgaha eye ma bəy ŋgay aye. Ane tuk na, a nətēye na, kə datay ha bay. ¹² Andza niye, ndo nakə wu ŋgay andaya na, ta səkahay ha sa ada i ŋgay ma giye haladzay. Ane tuk na, ndo nakə wuray ŋgay andaya bay aye na, kwa tsekweŋ eye nakə andaya faya aye na, ta buwiye na. ¹³ Hərwi niye na tsikatay me ta dzeke na, nətēye ta zəbiye faya tə dəre tay, ane tuk na, ta ŋgateye bay. Ta pay zləm, ane tuk na, ta tsəniye tə zləm tay bay, ta

səriye bay. ¹⁴ Andza niye, wu nakə Ezay ndo məde
ha bazlam i Mbəlom a də ha aye na, kə ge bo dedek.
Mbəlom a gwad:

“Ka tsənumeye lele,
ane tuk na, ka sərumeye bay.

Ka zəbumeye faya lele,
ane tuk na, ka ŋgatume ye bay.

¹⁵ Ndo neheye na, ta kula ha gər tay tonjwa tonjwa.
Ta dəka na zləm tay,
ta dərəzl na dəre tay.

A satay məŋgatay tə dəre tay bay,
a satay mətsəne tə zləm tay bay,
a satay məsəre tə metsehe tay bay.

Tadə a satay mambəde ha mede tay na,
na mbəliye tay ha dərmak.†”

¹⁶ «Ane tuk na, nəkurom na, ka hutum məŋgwese.
Ka ŋgatume y a dəre, ada ka tsənum tə zləm kurom.

¹⁷ Neŋ faya na gwadakumeye: Sərum ha na, ndo
məde ha bazlam i Mbəlom hay haladzay, ndo
dedek eye haladzay a satay habə məŋgatay a wu
nakə faya ka ŋgatume ye, ane tuk na, ta ŋgatay bay.
A satay mətsəne wu nakə faya ka tsənumeye, ane
tuk na, ta tsəne bay.»

*Yesu a də ha dzeke i ndo masləge
Markus 4.13-20; Luka 8.11-15*

¹⁸ «Dzeke i ndo masləge nakay a say məgwede
mey na, tsənum. ¹⁹ Ndo neheye tə tsəne bazlam i
Bəy i Mbəlom aye ada tə tsəne zləm bay aye na, ta
ndzəkit bo ta tsakay tsəved nakə hulfe a dəd faya
aye. Fakalaw a yaw, a buwa na wu nakə ta sləga
a dərev tay aye. ²⁰ Siye hay ta ndzəkit bo tə sik i

† **13:15** Ezay 6.9-10.

pəlad nakə hulfe a kuts faya aye. Tə tsəne bazlam i Mbəlom na, ta təma kwayaŋja tə məŋgwese eye. **21** Ane tuk na, ta gəray tsəved a bazlam i Mbəlom ada mā pa zləlay a dərev tay bay. Tə dzala ha faya na, tsekwenj tsa. Dəretsətseh kəgəbay madzəgur me a ndzatay a gər hərwi bazlam i Mbəlom. Tsa na, tə gər ha mədzele gər abəra ka Mbəlom ta bəse. **22** Siye hay sa na, ta ndzəkit bo ta hulfe neheye tə kuts a gay i dak hay aye. Tə tsəne bazlam i Mbəlom, ane tuk na, mədzal gər ka wu i məndzibəra, bor i zlele a ye tay a bo. Wu niye hay tə ŋgədətsa na bazlam i Mbəlom nakə mə dərev tay aye. Tsa na, bazlam i Mbəlom kə wa hohway mə dərev tay bay. **23** Ndo mekelenj eye hay ta ndzəkit bo ta dala nakə lele aye. Hulfe a kuts faya na, a ndzohw lele. Nəteye tə tsəne bazlam i Mbəlom na, ta təma a dərev tay lele. Bazlam i Mbəlom a gəl mə dərev tay lele ada a nah. Neŋged makwehe nəte na, wur eye a ge temerre, neŋged sa na, kuro kuro məkwa, siye kuro kuro mahkar.»

Guzer nakə ŋgalak bay aye

24 Yesu a tsikatay dzeke mekelenj eye, a gwadatay: «Bəy i Mbəlom a ndzəkit bo na, ta ndo wuray a sləga hulfe lele eye a guvah ŋgay. **25** Ta həvad, ahəl nakə ndo hay tebiye ka məndzehəre na, ndo məne dəre i ndo niye a ye a sləgay a dəma daw zuŋgo a walaj i daw ŋgay niye. Tsa na, a ye ŋgway. **26** Ahəl nakə wu hay tə ndzohw, faya ta diye tə gər aye na, daw zuŋgo niye hay tə ndzohwaw dərmak. **27** Ndo i məsler hay ti yaw tə gwaday a ndo i guvah: “Ndo i gay may, ka sləga a guvah yak na, hulfe lele tuk na, ada daw zuŋgo a yaw a dəma

na, məŋgay?” ²⁸ Ndo niye a mbəðatay faya: “Maa ge wu niye na, ndo məne dəre ga.” Ndo i məsler hay tə tsətsah faya, tə gwadatay: “A saka nəmaâ ye məŋgwede ahaya abəra mə dəma daw zunjo daw?” ²⁹ A gwadatay: “A’ay, kâ ŋgwadum bay, ka ta ŋgwadumeye ka bo dziye ta daw. ³⁰ Gərum tay ha tâ nah ka bo dziye hus a həlay i mədze. A həlay i mədze na, na gwadateye a ndo i məsler hay: Dzum na daw zunjo təday. Barum na ada kâ dzumay a ako. Daw na, hayumay gər ada kâ pum na a de ga.”»

Wur i bəzaj

Markus 4.30-32; Luka 13.18-19

³¹ Yesu a tsikatay dzeke mekeleñ eye sa, a gwadatay: «Bəy i Mbəlom a ndzəkit bo na, wur i bəzaj nakə ndo a zla a sləga a guvah ŋgay. ³² Mə walañ i wur i wu hay tebiye na, neŋgeye tsekweñ. Ane tuk na, a ndzohw, a gəl na, a ze ala neheye tə sləga ka dədañ aye tebiye. A təra andza gərdaf, diyen hay tə ŋgar gay tay hay ka hawal eye hay.»

Dzeke i gəde

Markus 4.33-34; Luka 13.20-21

³³ Yesu a tsikatay dzeke sa, a gwadatay: «Bəy i Mbəlom a ndzəkit bo na, gəde nakə ŋgas a həl tsekweñ a dzapa ha ta gufa aye. Gufa niye na, haladzay. A həlab tay ha ka bo na, gufa niye mahəlabə eye a kwasa a həmbət.»

³⁴ Yesu a tətikatay wu ŋgay hay tebiye a ndo hay na, ta dzeke. A tsikawatay me ze mətsike ta dzeke bay. ³⁵ A tsikawa andza niye na, hərwi ada wu nakə ndo məde ha bazlam i Mbəlom a tsik aye mā ge bo. Mbəlom a gwad:

«Na tsikateye wu na, ta dzeke.

Na datay ha wu neheye mañgaha eye kwa abəra ka madazlay i məge məndzibəra aye.‡»

Yesu a ða ka guzer nakə ñgwalak eye bay aye

³⁶ Yesu a ndəv ha mətsike me na, a gər tay ha ndo hay, a ye a gay. Ahəl nakə neñgeye mə gay aye na, gawla ñgay hay ti ye ka təv ñgay. Ti ye naha, ta tsətsah faya, tə gwaday: «Damay ha dzeke i daw zuŋgo nakə ma guvah aye.»

³⁷ Yesu a mbəðatay faya: «Ndo nakə a sləga wur i wu ñgwalak eye na, neñ Wawa i Ndo. ³⁸ Guvah na, məndzibəra. Wur i wu ñgwalak eye na, ndo neheye ma Bəy i Mbəłom aye. Daw zuŋgo na, ndo neheye ta rəhay ha gər a Fakalaw aye. ³⁹ Ndo məne dəre nakə a sləga daw zuŋgo aye na, Fakalaw. Mədze wu abəra ka dala na, mandəve i məndzibəra nakə Mbəłom ma ndəviye ha aye. Ndo i məsler hay na, gawla i Mbəłom hay. ⁴⁰ Andza nakə tə həl daw zuŋgo tə dzay a ako aye na, Mbəłom ma ndəviye ha məndzibəra andza niye dərmak. ⁴¹ Neñ Wawa i Ndo na sləraweye gawla i Mbəłom hay. Ta həliye tay ha abəra ma Bəy i Mbəłom ndo neheye tebiye faya ta səpatiye tay ha ndo hay a mezeleme aye ta ndo neheye faya ta giye wu nakə ñgwalak eye bay aye. ⁴² Ta kutsiye tay ha a ako bagwar eye. Mə dəma na, ta tuwiye tə mahəpəde zler eye. § ⁴³ Ane tuk na, ndo neheye tə pay naha faya a Mbəłom aye na, ta dəviye wuzl wuzl andza pat ma Bəy i Bəba

‡ **13:35** Dəmes hay 78.2. § **13:42** Zəba ma Mata 8.12.

tay Mbəlom. Ndo nakə zləm andaya faya aye na, mā tsəne!»

Zlele mangaha eye

⁴⁴ Yesu a gwadatay sa: «Bəy i Mbəlom a ndzəkit bo tə zlele nakə tə la na a guvah aye. Ndo a huta na zlele eye niye ada a la na, a ŋgaha na sa. A yay a gər haladzay. A ye a səkəm ha wu ŋgay hay tebiye ada a səkəm guvah niye.»

Wu i maslawa

⁴⁵ A gwadatay sa: «Bəy i Mbəlom a ndzəkit bo sa na, ndo masəkəm ha wu hay. Ma pəliye wu i maslawa neheye a le haladzay aye. ⁴⁶ Kə huta wu nakə a ze tay ha siye hay tə məle aye na, ma diye ma səkəmiye ha wu ŋgay hay tebiye ka tsakala. Suloy aye na, ma səkəma ahaya wu i maslawa niye.»

Gadaŋ

⁴⁷ A gwadatay sa: «Bəy i Mbəlom a ndzəkit bo na, ta gadanj. Ta kal a dəlov na, ma gəsaweye kəlef wal wal haladzay. ⁴⁸ Gadaŋ niye kə rah tə kəlef na, ta vaha ahaya abəra ma yam. Ta vaha ahaya na, ta ndziye tonj, ta paliye kəlef ŋgwalak eye hay. Ta piye tay ha a kəteh. Siye neheye ŋgwalak eye bay aye na, ta miye tay ha. ⁴⁹ Ma giye bo pat nakə Mbəlom ma ndəviye ha məndzibəra eye na, andza niye. Gawla i Mbəlom hay ta deyeweye ta ŋgəniye tay ha ka bo abəra ndo i sewed hay ta ndo ŋgwalak eye hay. ⁵⁰ Ndo i sewed hay na, ta kutsiye tay ha a ako. Mə dəma na, ta tuwiye tə mahəpəde zler eye.*»

Mandəve i bazlam

* **13:50** Zəba ma Mata 8.12.

51 Yesu a tsətsah fataya, a gwadatay: «Wu neheye tebiye na tsik aye na, ka tsənum daw?»

Ta mbəday faya: «Ayaw, nəmaa tsəne.»

52 A gwadatay: «Andza niye, ndo mədzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye a təra gawla ma Bəy i Mbəlom na, a ndzəkit bo ndo i gay nakə faya ma ndohwa ahaya zlele ŋgay abəra mə wu nakə wedeye ada abəra mə wu nakə guram aye.»

Ndo i gəma i Nazaret hay ta kərah Yesu

Markus 6.1-6; Luka 4.16-30

53 Ahəl nakə Yesu a ndəv ha mətsikatay dzekə neheye aye na, a ye abəra ka təv eye niye. **54** A ye a Nazaret, gəma nakə a gəl mə dəma aye. Mə dəma na, a ye a gay i maduwule me. A ye nahə a pa bo ka matətikatay wu a ndo hay. A gatay a ndo neheye tebiye mə dəma aye hərbaňekka. Tə gwadawa: «A hutaw metsehe nakay na, məŋgay? Maa vəlay gədaŋ ka məge masuwayan neheye na, way? **55** Neŋgeye na, wawa i Mari ada bəba ŋgay na, ndo matsətsede mayako bəda? Malamar ŋgay hay na, Yakuba, Yusufa, Simonj ada Yuda bəda? **56** Ada malamar ŋgay dem eye hay nəteye andaya mə walaŋ kway bəda? Maa vəlay gədaŋ nakay tebiye na, way?» **57** Yawa, hərwi wu neheye tebiye aye, ndo i gəma niye hay ta kərah mədzal ha ka Yesu.

Yesu a gwadatay: «Ndo məde ha bazlam i Mbəlom na, ndo hay ta təma na ada tə dəslay ha gər kwa məŋgay. Ane tuk na, ma gəma ŋgay nakə tə wa mə dəma ada mə gay ŋgay na, ta rəhay ha gər bay.»

58 Ma Nazaret na, Yesu kə ge masuwayan hal-adzay bay hərwi ta dzala ha bay.

14

*Məməte i Yuhana madzəhuбе ndo a yam
Markus 6.14-29; Luka 3.19-20, 9.7-9*

¹ A həlay niye na, Herod neñgeye bəy ka dala i Galile, a tsəne faya ta tsikiye ka Yesu. ² Herod a gwadatay a ndo i məsler ŋgay hay: «Ndo niye ma giye na, Yuhana madzəhuбе ndo a yam. Kə mbəlaw abəra ma mədahań. Hərwi niye nakə a huta gədań ka məge masuwayan.»

³⁻⁴ Andaya kə ndza haladzay, Herod a zla Herodiyad, ŋgwas i malamar ŋgay Filip. Hərwi niye, Yuhana a gwadaway: «Ta vəl tsəved məzle ŋgwas nakay bay.» Tsa na, Herod a gwadatay a ndo hay tâ gəs na Yuhana, tâ dzawa na ada tâ pa na a dañgay. ⁵ A say a Herod məkəde na Yuhana, ane tuk na, a dzədzaratay a ndo hay, hərwi ndo hay tə dzala Yuhana na, ndo məde ha bazlam i Mbəlom.

⁶ Pat i magurlom i məwe Herod na, dem i Herodiyad a hats kame i ndo neheye Herod a zalatay a magurlom aye. Məhetse i dem niye a yay a gər a Herod. ⁷ Tsa na, a mbəday a dem niye, a gwaday: «Wu nakə ka tsətsah tebiye na vəlakeye.»

⁸ Dem niye tə ma ha ka bo bazlam ta may ŋgay. Tsa na, a ye a gwaday a Herod: «Dəseñew gər i Yuhana madzəhuбе ndo a yam ka bəgəlam.»

⁹ Andza niye na, a yay a gər a bəy bay. Ane tuk na, ba kə mbəda kame i ndo neheye mazala eye hay a magurlom aye. A vəl tsəved, tâ ye tâ dəsayaw. ¹⁰ A slər ndo a gay i dañgay, mā dəsaw gər i Yuhana madzəhuበ ndo a yam. ¹¹ Ndo a ye, a dəsaw gər i Yuhana a pa ahaya ka bəgəlam. Tə vəlay a dem niye. Dem niye a vəlay a may ŋgay.

12 Gawla i Yuhana hay tə tsəne na, ti yaw, tə zla ahaya mədahanj i Yuhana abəra ma daŋgay tə la na. Tsa na, ti ye tə dā ha wu nakə a ge bo aye a Yesu.

Yesu a vəlatay wu mənday a ndo hay gwezem zlam

Markus 6.30-44; Luka 9.10-17; Yuhana 6.1-14

13 Yesu a tsəne labara niye na, a ye mahəŋgeye tə kwalalanj i yam hərwi mede a təv dərenj eye abəra ka ndo hay. Ane tuk na, ndo hay ta sər faya. Ti yaw abəra ma wuzlahgəma hay, tə pay bəzay a Yesu. **14** A ndisl a təv niye na, a mbəzlaw abəra mə kwalalanj i yam. A ŋgatatay a ndo hay haladzay na, tə gay mə bo. A mbəl tay ha ndo i dəvats tay neheye tə həl naha aye.

15 Huwa a ge na, gawla i Yesu hay ta həndzəd ka təv i Yesu, tə gwaday: «Mazlambar həvad ada təv nakay kəsaf. Gwadatay a ndo hay tâ ye a wuzlahgəma hay hərwi ada tâ ye, tâ səkəmaw wu mənday.»

16 Yesu a mbədatay faya, a gwadatay: «Tâ ye bay. Bo kurom eye vəlumatay wu mənday.»

17 Tə gwaday: «Makwala andaya fakwaya kananj na, tapa zlam tə kəlef sulo tsiy tuk na, kəkay?»

18 Yesu a gwadatay: «Həlumenj ahaya.» **19** Tsa na, a gwadatay a ndo hay: «Ndzum ka dala!»

Yesu a həl makwala neheye tapa zlam tə kəlef sulo aye. A zəba dəre a mbəlom, a gay naha sisœ a Mbəlom. A ŋgəna ha makwala niye hay ada a vəlatay a gawla ŋgay hay. Gawla ŋgay hay ta ŋgənatay a ndo hay. **20** Kwa way a nda ka mərehe. Gawla i Yesu hay tə hayay gər a siye nakə a ləkaw aye na, a rah a gwaŋ kuro gər eye sulo. **21** Ndo

neheye tə nda makwala niye na, hasləka hay ta giye gwezem zlam. Ngwas hay ta wawa hay na, ta pasla tay ha bay.

*Yesu a ye ka gər i yam tə sik
Markus 6.45-52; Yuhana 6.15-21*

²² Kwayanŋja Yesu a gatay kutoŋ a gawla ŋgay hay tâ tsal a kwalalaŋ i yam, tâ lahay kame mede a diye i dəlov nenged həlay nakə bo ŋgay eye ma gwadateye a ndo hay «Dum kurom» aye. ²³ Ndo hay ti ye wu tay na, Yesu a tsal a tsaholok mahəŋgeye hərwi maduwulay me a Mbəlom. Həvad a ge na, neŋgeye huya ma tsaholok niye.

²⁴ Kwalalaŋ i yam nakə gawla ŋgay hay mə dəma aye, dərenj ta dala, wudək wudək ma wuzlah i yam. Mətasl faya ma vəzliye haladzay, a say məme ha kwalalaŋ i yam ta dəba ada yam faya ma bəliye ha kwalalaŋ i yam haladzay. ²⁵ Ta mbəlomda na, Yesu a ye ka təv i gawla ŋgay hay ka gər i yam tə sik. ²⁶ Tə ŋgatay a Yesu faya ma diye ka təv tay ka gər i yam tə sik na, ta dzədzar haladzay, tə gwad: «Ma giye na, wu matəre ka ndo!» Ta wuda ka bo tə madzədzar eye.*

²⁷ Ane tuk na, Yesu a gwadatay: «Tete kurom! Kâ dzədzarum bay. Nakay na, nen!»

²⁸ Kwayanŋja Piyer a tsikay na ha me, a gwaday: «Bəy Maduwenj, kə ge nəkar na, vəleŋ tsəved nə ye na ha ka təv yak ka gər i yam tə sik.»

²⁹ Yesu a mbədəy faya, a gwaday: «Dara.»

* **14:26** Ndo siye tə pa a mədzal gər tay na, wu matəre ka ndo andaya. I tay wu matəre ka ndo na, ndo nakə a mət ada a maw a bəra a walaŋ i ndo hay aye, a ge zluwer.

Tsa na, Piyer a ndohwaw abəra mə kwalalan i Yam, a pa bo ka mede ka gər Yam hərwi mədze gər tə Yesu. ³⁰ Ane tuk na, a zəba mətasl faya ma vəzliye haladzay na, a dzədzar. A dazlay məndərməde a Yam. Tsa na, a wuda ka bo: «Bəy Maduwenj, təma ga ha tey!»

³¹ Kwayanja, Yesu a bəzay naha həlay a Piyer, a gəs na, a gwaday: «Mədzal gər yak hala bay. Ka ge ha mədzal gər yak sulo sulo na, hərwi mey?»

³² Tə tsal a kwalalan i Yam sulo tay eye. Tsa na, mətasl a ndza dedik, a vəzl sa bay. ³³ Gawla əngay neheye mə kwalalan i Yam aye ta dəkway gurmets a Yesu, tə gwaday: «Nəkar na, Wawa i Mbəlom dedek!»

Yesu a mbəl tay ha ndo i dəvats hay ma gəma i Genesaret

Markus 6.53-56

³⁴ Yesu ta gawla əngay hay tə tas abəra ma dəlov na, tə ndisl a gəma i Genesaret. ³⁵ Ndo i təv niye tə sər ha Yesu ki yaw. Ti ye tə tsikatay a ndo hay tebiye Yesu ki yaw. Ndo hay tə tsəne na, tə həlaw ndo i dəvats hay tebiye ka təv i Yesu. ³⁶ Tə gay amboh a Yesu, tə gwaday: «Ndo i dəvats hay tə ye naha tə lamay a me i peteked' yak nets na, tsiy.» Tsa na, ndo i dəvats neheye ta lamay aye na, ta mbəl tebiye.

15

Kule i bəba təte hay

Markus 7.1-13

¹ Farisa hay ta ndo mədzəngawa bazlam i Mbəlom mapala eye ti yaw abəra ma Zerozelem, ti ye ka təv i Yesu, tə gwaday: ² «Gawla yak hay ta

rəhay ha gər a kule i bəba təte kway hay bay na, hərwi mey? Ahəl nakə ta ndiye daf aye na, tə bara həlay andza i kule i bəba təte kway hay təbey na, hərwi mey?»

³ Yesu a mbədatay faya, a gwadatay: «Nəkurom, ka rəhumay ha gər a bazlam i Mbəlom mapala eye bay hərwi kule i bəba təte kurom hay na, hərwi mey? ⁴ Andza niye, Mbəlom a gwad: “Rəhay ha gər a bəba yak ta may yak.” A gwad sa: “Ndow-eye kə tsaday a bəba əngay ta may əngay na, kuton tâ kəd na a bəd.” ⁵ Ane tuk na, nəkurom faya ka gwadumateye a ndo hay: “Ka slumeye faya məgwadatay a bəba kurom hay ta may kurom hay: Həbə na, nəmaa dzəniye kurom. Ane tuk na, nəmaa vəlay ha a Mbəlom. ⁶ Kâ rəhumay ha gər a bəba kurom sa bay.” Andza niye, faya ka mbatumeye ha Derewel i Mbəlom hərwi kule kurom. ⁷ Nəkurom na, ndo i bəbərek hay! Ezay ndo məde ha bazlam i Mbəlom a tsik fakuma na, dedek. A tsik ahəl niye, Mbəlom a gwad:

⁸ “Ndo neheye ta zembeden na, tə bazlam dəkdek tsa,
dərev tay na, dərenj tə neŋ.

⁹ Nəteye faya ta zembedeneye kəriye,
ane tuk na, kəriye bəna dedek bay.

Wu nakə faya ta tətikateye a ndo hay aye na,
bazlam mapala eye i ndo hay tsa.”»

*Wu nakə ma nasiye ha ndo aye
Markus 7.14-23*

* **15:4** Madayaw abəra mə Ezipt 20.12; Bazlam mapala eye masulo eye 5.16 ada Madayaw abəra mə Ezipt 21.17. † **15:9** Ezay 29.13.

10 Tsa na, Yesu a zalatay a ndo hay haladzay, a gwadatay: «Pum zləm ada tsənum wu nakay.
11 Maa nas ha ndo na, wu nakə a ye a bazlam aye bay. Ane tuk na, maa nas ha ndo na, wu nakə a yaw abəra mə bazlam aye.»

12 Gawla i Yesu hay ta həndzəd̥ naħa ka təv i Yesu, tə gwaday: «Bazlam yak neheye ka tsik aye kə ndalatay a Farisa hay na, ka sər təbədew?»

13 Yesu a mbəd̥atay faya, a gwadatay: «Dərizl i gərdaf neheye Bəba ga nakə mə mbəlom a zəv bay aye na, ta ŋgwadiye tay ha abəra mə dəma.
14 Gərum tay ha, nəteye na, guluf neheye faya ta gəsatay həlay a guluf hay aye. Guluf ma gəseye həlay a guluf neŋged na, nəteye salamay ta dədiye a bəd.»

15 Tsa na, Piyer a gwaday: «Damay ha dzeke nakay.»

16 Yesu a gwadatay: «Nəkurom dərmak, ka sərum zuk bay daw? **17** Wu nakə a ye tə bazlam aye na, ma diye a kutes ada ma deyewe耶 abəra mə bo na, ka sərum təbədew? **18** Ane tuk na, wu nakə a yaw abəra mə bazlam aye na, a yaw mə dərev ada maa nas ha ndo na, neŋgeye. **19** Andza niye, maa yaw abəra mə dərev na, mədzal gər neheye ŋgalak eye bay aye, məkəde gər i ndo, məge madama, mede nakə ŋgalak eye bay aye, məge məkal, maraw me kame i sariya, maŋgəlay bəzay a ndo hay. **20** Wu nakə ma nasiye ha ndo aye na, neheye anaŋ aye. Ane tuk na, mənde wu mənday ze məbere həlay andza kule i bəba tətē kway na, ma nasiye ha ndo bay.»

*Ngwas i Kanan wuray a dzala ha ka Yesu
Markus 7.24-30*

²¹ Ma daba eye na, Yesu a lətse abəra ma təv niye, a ye ka dala i Tir ada a Sidoŋ. ²² Mə dəma na, ḥngwas i Kanan[‡] wuray a ndzawa ka dala eye niye. Yesu a ndisl naha na, a ye ka təv ḥngay. A pa bo ka mawude, a gwaday: «Bəy Maduweŋ, Wawa i Davit, nā gaka mə bo təbədew! Dem ga andaya mətagay, məsəfəre nakə ḥngwalak eye bay aye faya ma geye dəretsətseh haladzay.» ²³ Ane tuk na, Yesu a mbədəy faya kwa tsekweŋ bay tebiye.

Gawla ḥngay hay ta həndzəd ka təv ḥngay, ta tsətsah faya, tə gwaday: «Həhar na ḥngwas nakay, hərwi faya ma pakweye bəzay tə mawude ḥngay neheye.»

²⁴ Yesu a mbədatay faya, a gwaday: «Mbəlom a sləra ga ahaya na, hərwi ndo i Israyel hay, nəteye neheye andza təbaŋ mədze eye hay aye.»

²⁵ Ane tuk na, ḥngwas niye a ye naha, a dəkway gurmets a huvo, a gwaday: «Bəy Maduweŋ, dzəna ga!»

²⁶ Yesu a mbədəy faya, a gwaday: «Məzle wu mənday i wawa hay, məkalatay ha a kəra hay na, lele bay.»

²⁷ Ngwas niye a gwaday faya: «Bəy Maduweŋ, ka tsik na, dedek. Ane tuk na, tadə ndo i gay faya ma ndiyə wu mənday na, kəra hay ta diye ta paliye neheye a kutsaw faya abəra aye.»

²⁸ Tsa na, Yesu a mbədəy faya a ḥngwas niye, a gwaday: «Ḥngwas, mədzal gər yak nakə ka neŋ aye na, haladzay. Wu nakə ka tsətsah aye na, mā ge

^{‡ 15:22} Ngwas nakay na, dem i Yahuda hay bay. Məzele Kanan na, tə zalawatay ha na, a ndo neheye mandza eye ma gəma i Tir ta Sidoŋ aye.

bo andza nakə a saka aye.» Kwayanŋa dem ŋgay a mbəl.

Yesu a mbəl tay ha ndo i dəvats hay haladzay

²⁹ Ma dəba eye na, Yesu a lətse abəra ka təv niye, a ye ka me i dəlov i Galile. A ye nahə a tsal a mahəmba. Mə dəma na, a ndza ka dala. ³⁰ Ndo hay haladzay ti ye nahə ka təv ŋgay. Tə həlay nahə ndo neheye ta dzəgədasla aye, guluf hay, ndo matəra eye, mandək hay ada tə siye i ndo i dəvats hay. Ti ye nahə, tə həna tay ha kame i Yesu ada a mbəl tay ha. ³¹ A gatay a ndo hay hərbaňəkka, hərwi tə ŋgatay a mandək hay faya ta tsikiye me lele, ndo matəra eye hay ta mbəl, ndo neheye ta dzəgədaslawa aye ti ye lele, guluf hay tə ŋgatay a dəre kwetseh kwetseh. Ndo niye hay tə gwad: «Nəmaa zambaňaka a nəkar Mbəlom i Israyel hay!»

Yesu a vəlatay wu mənday a ndo hay gwezem fas

Markus 8.1-10

³² Yesu a zalatay a gawla ŋgay hay, a gwadatay: «Ndo neheye na, tə gen mə bo haladzay hərwi anaŋ məhəne mahkar na, nəteye ka təv ga ada wu mənday andaya fataya bay. A seŋ məgwadatay “Dum kurom” ze mənde wu mənday bay. Ta giye bəle ka tsəved.»

³³ Gawla ŋgay hay tə gwaday: «Mə kəsaf nakay na, ka hutakweye wu mənday da məvəlatay a ndo neheye haladzay aye na, məŋgay?»

³⁴ Yesu a gwadatay: «Tapa i makwala andaya fakuma na, nday?»

Ta mbəday faya, tə gwaday: «Tasəla. Ada kəlef wawa eye hay andaya tsakway dərmak.»

³⁵ Tsa na, Yesu a gwadatay a ndo hay tâ ndza ka dala. ³⁶ Yesu a hâl tapa i makwala neheye tasâla aye tâ kâlef niye hay, a gay na ha sisœ a Mbâlom. A ïgôna ha ada a vâlatay a gawla ïgay. Tsa na, gawla ïgay hay tâ vâlatay a ndo hay. ³⁷ Ndo hay tebiye tâ nda ka mârehe andza nakâ a satay aye. Tâ hayay gér a siye neheye a lâkaw aye na, a rah a kâtéh tasâla. ³⁸ Ndo neheye tâ nda wu mânday niye na, haslêka hay nâtaye gwezem fad, ïgwâs hay ta wawa hay më dâma bay.

³⁹ Ma dâba eye na, Yesu a gwadatay a ndo hay: «Dum kurom a mâttagay kurom hay tuk.» Neñgeye a tsal a kwalalanj i Yam, a ye ka dala i Magadan.

16

*Farisa hay ta Saduke hay ta tsâtsah masuwayan
ka Yesu*

Markus 8.11-21; Luka 12.54-56

¹ Farisa hay ta Saduke hay ta hândzâd ka tâv i Yesu. A satay mâhâle faya abâra suwat. Ta tsâtsah faya, tâ gwaday: «Gamay masuwayan nakâ ma diye ha ka yaw abâra ka tâv i Mbâlom aye.»

² Yesu a mbâdatay faya, a gwadatay: «Nâkurom ka zâbum ka pat faya ma dâdiye na, ka gwadum: “Tâdœ na, pat ma dâviye lele hârwi mbâlom a zâba ndozza.” ³ Tâ mekedœ pârik ka ïgatumay mbâlom a zâba andza pat na, ka gwadum: “Bâgom na, Yam ma piye.” Andza niye ka sârum mañgâne ha ka bo abâra hâlay nakâ ma giye tâ mazâbe ka mbâlom, ada wu neheye faya ta giye bo anâke aye a say mâgwede mey na, ka sârum bay na, hârwi mey? ⁴ Ndo neheye a hâlay nakay na, nâtaye sewed eye

hay, nəteye ta mbəday dəba a Mbəlom, faya ta tsətsahiye masuwayan. Ane tuk na, ma dəba i masuwayan i Zonas* ndo məde ha bazlam i Mbəlom nakə tə ŋgatay aye na, ta ŋgateye a masuwayan mekelenj eye bay.»

Tsa na, Yesu a gər tay ha, a ye ŋgway.

⁵ Yesu ta gawla ŋgay hay tə tsal a kwalalan i Yam, ti ye ka dəlov, tə tas a diye neŋged. Ti ye na, ta mətsa ha gər ta məzle makwala ka həlay. ⁶ Yesu a gwadatay: «Gum metsehe! Tsəpum gər kurom abəra ka gəde i Farisa hay ta Saduke hay.»

⁷ Nəteye tə tsəne andza niye, tə kəd wuway mə walaŋ tay, tə gwad: «A tsik andza niye na, hərwi nakə ka mətsakwa ha gər ta məzlaw makwala aye.»

⁸ Yesu a səratay naħa ka wu nakə faya ta dzaliye faya aye, a gwadatay: «Nəkurom na, mədzal gər a kətsakum. Ka kədum wuway ka makwala na, hərwi mey? ⁹ Hus anəke ki yakum a mədzal gər kurom zuk bay daw? Makwala tapa zlam, ndo hay gwezem zlam tə nda ada siye ka hayumay gər na, gwaŋ nday na, a makumaw a gər təbədew? ¹⁰ Ada makwala nakə tapa tasəla, ndo hay gwezem faſ tə nda aye na, kə makumaw a gər bədaw? Ka hayumay gər a siye na, kətəh nday? ¹¹ Na gwadakum: Tsəpum gər kurom abəra ka gəde i Farisa hay ada i Saduke hay. Na tsikakum ka makwala bay na, ka sərum təbədew?»

¹² Gawla i Yesu hay tə sər ha tuk Yesu a tsikatay «Tsəpum gər kurom» na, abəra ka gəde nakə a kwasawa ha wu aye bay. Ane tuk na, ta tsəpiye

* **16:4** Zəba mə Mata 12.41.

gər tay na, abəra ka matətike i Farisa hay ta Saduke hay.

*Piyer a da ha Yesu neñgeye Kariſte
Markus 8.27-30; Luka 9.18-21*

13 Ma dəba eye na, Yesu ta gawla ḥgay hay ti ye ka dala i Sezare Filipi. Tə ndisl a dəma na, a tsətsah ka gawla ḥgay hay, a gwadatay: «Ndo hay tə gwad ka neñ Wawa i Ndo na, neñ way?»

14 Ta mbədfay faya, tə gwaday: «Ndo mekeleñ eye hay tə gwad nəkar na, Yuhana madzəhuþe ndo a yam. Ndo siye hay tə gwad nəkar na, Eliya. Ndo siye hay sa na, tə gwad nəkar Zeremi kəgəbay nəkar nəte mə walan i siye i ndo məde ha bazlam i Mbəlom hay.»

15 Yesu a gwadatay: «Ada nəkurom ka gwadum i kurom, neñ na, way?»

16 Simon Piyer a mbədfay faya, a gwaday: «Nəkar na, Kariſte, Wawa i Mbəlom nakə ta sifa aye.»

17 Yesu a gwaday: «Məñgwese ka gər yak Simon wawa i Zonas hərwi maa daka ha dedek nakay na, ndo zezen bay. Ane tuk na, maa daka ha na, Bəba ga mə mbəlom. **18** Neñ faya na gwadakeye: Nəkar na, Piyer, andza məgwede pəlad. Na hayay gər a ndo ga hay na, ka pəlad eye nakay andza pəlad nakə ta dəzliye faya gay aye. Gədañ i mədahan ma sliye məgatay wuray kwa tsekwenj bay. **19** Na vəlakeye kəle i mahəndəke məged i Bəy i Mbəlom. Wu nakə ka kərah ka məndzibəra aye na, ta kərahiye mə mbəlom. Wu nakə ka təma ka məndzibəra aye na, ta təmiye mə mbəlom.»

20 Tsa na, Yesu a gatay me a gawla ɳgay hay lele, a gwadatay: «Neŋ na, Kəriste, kâ tsikumay a ndəray bay.»

Yesu a ña ha məməte ɳgay ta məmbəlaw ɳgay abəra ma mədahanj

Markus 8.31-33; Luka 9.22

21 Yesu a dazlay mədatay ha a gawla ɳgay hay parakka, a gwadatay: «Kutoŋ na diye a Zerozelem ada madugula i Yahuda hay, bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye ta ndo neheye tə dzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye ta seŋeye dəretsətseh. Ta kədiye ga ada məhəne sulo mamahkar eye na, na lətseweye abəra ma mədahanj.»

22 Piyer a zalay a Yesu kətsah mahəŋgeye, a gay me, a gwaday: «Bəy Maduweŋ, Mbəlom mâ tsəpa kar. Ta dedek wuray ma gakeye bay.»

23 Ane tuk na, Yesu a mbəda me, a gwaday a Piyer: «Do abəra ka təv ga! Do a dəba, nəkar na, Fakalaw. Faya ka ɳgiye fagaya balay. Ka dzala gər andza Mbəlom bay, ka dzala gər na, andza i ndo zezenj.»

Məpay bəzay a Yesu na, kəkay?

Markus 8.34-9.1; Luka 9.23-27

24 Yesu a gwadatay a gawla ɳgay hay sa: «A say a ndoweye məpeŋ bəzay na, mâ gər ha wu nakə a say a dərev ɳgay aye. Mâ zla mayako mazləlmbada eye ada mâ peŋ bəzay.[†] **25** Andza niye, ndo nakə a say mətəme ha məsəfəre ɳgay aye na, ma dziye ha duh. Ane tuk na, ndo nakə ma dziye ha məsəfəre ɳgay

[†] **16:24** Zəba mə Mata 10.38.

härwi ga aye na, ma hutiye na duh. ²⁶ Taðə ndow-eye kə huta zlele i məndzibəra tebiye a neŋgeye, ane tuk na, kə dze ha məsəfəre ŋgay na, ŋgama eye na, mey? Wu andaya nakə ndo ma sliye mambəda ahaya məsəfəre ŋgay na, mey? ²⁷ Neŋ Wawa i Ndo na deyewe ye ta gawla i Mbəlom hay ma məzlað i Bəba ga. Na yaw na, na vəleye kwa a way wu i madagər ŋgay andza məsler ŋgay neheye a ge aye. ²⁸ Neŋ faya na gwadakumeye: Sərum ha na, ndo siye hay mə waləŋ kurom neheye anəke kanaŋ aye na, ta mətiye zuk bay, ta ŋgetenjeye a neŋ Wawa i Ndo, na deyewe ye andza bəy təday.»

17

Bo i Yesu a mbəda
Markus 9.2-13; Luka 9.28-36

¹ Ma dəba i məhəne məkwa na, Yesu a zla Piyer, Yakuba ada Yuhana malamar i Yakuba. A ye tay ha a gər i mahəmba zəbol eye, dərenj abəra ta ndo hay. ² Mə dəma na, Yesu a mbəda ka dəre tay. Dəre ŋgay a dəv andza pat, ada peteked ŋgay hay ta təra herre kudəkudək a dəv dzaydzay. ³ Kwayanŋa gawla i Yesu neheye mahkar aye tə ŋgatata y a Musa ta Eliya nəteye faya ta tsikiye me tə Yesu.

⁴ Tsa na, Piyer a gwaday a Yesu: «Bəy Maduweŋ, lele na, ndzakwa kanaŋ. Taðə a saka na, na kəruwakumeye madzawadzawa mahkar, nəte i yak, nəte i Musa ada nəte i Eliya.»

⁵ Ahəl nakə Piyer faya ma tsikiye me mba aye na, pazlay herre a mbəzlaw fataya. Ma pazlay niye na, mətsike me a tsənew abəra mə dəma, a gwad: «Nakay na, wawa ga. Na wuða na haladzay.

Na njgwasa tə neŋgeye. Pumay zləm a wu nakə ma tsikakumeye.»

⁶ Gawla i Yesu neheye mahkar aye tə tsəne andza niye na, tə dəd dəbuz dəbuz da'ar ka dala. Zluwer a gatay haladzay. ⁷ Yesu a həndzəd naha ka təv tay, a tətal fataya ada a gwadatay: «Lətsum! Zluwer mā gakum bay.» ⁸ Gawla i Yesu niye hay tə zla gər ka mbəlom, ta zəba dəre, tə njatay na, a Yesu mahəŋgeye.

⁹ Ahəl nakə faya ta mbəzlaweye abəra mə mahəmba aye na, Yesu a gwadatay: «Wu nakə ka njatumay aye na, kâ tsikumay a ndəray bay hus a pat nakə neŋ Wawa i Ndo na lətseweye abəra ma mədahanj aye.»

¹⁰ Tsa na, gawla njay hay ta tsətsah faya, tə gwaday: «Ndo neheye tə dzəngawa bazlam i Mbəlom mapala eye tə gwad na, Eliya ma lahaw-eye madayaw təday na, hərwi mey?»

¹¹ Yesu a mbədatay faya, a gwadatay: «Dedek, Eliya ma deyewe ye ma lambadiye tay ha wu hay tebiye. ¹² Ane tuk na, neŋ faya na tsikakumeye, Eliya na, ba ki yaw. Ndo hay ta sər na bay. Ta gay wu nakə a satay aye. Nəteye ta genjeye dəretsətseh a neŋ Wawa i Ndo andza niye dərmak.» ¹³ Gawla njay hay tə tsəne i tay na, Yesu a tsikatay ka Yuhana madzəhubē ndo a yam.

*Yesu a mbəl ha wawa nakə mahorvov a gay aye
Markus 9.14-29; Luka 9.37-43*

¹⁴ Yesu ta gawla njay tə ndislew ka təv i ndo hay na, ndo wuray a həndzəd ka təv i Yesu, a ye naha a dəkway gurmets kame njay. ¹⁵ Ada a gwaday: «Bəy

Maduweñ, wawa ga a gaka mə bo təbədew? Ma-horvov a gay, faya ma geye dəretsətseh haladzay. A kalawa ha a ako kəgəbay a yam. ¹⁶ Na zlatayaw a gawla yak hay, ane tuk na, tə sla faya məmbəle ha bay.»

¹⁷ Yesu a gwad: «Nəkurom neheye anəke, ka dzalum ha ka Mbəlom bay aye. Na ndziye ka təv kurom na, hadzəgay? Na zliye ŋgatay hərwi kurom məndze hadzəgay? Ahe! Zlumenj ahaya wawa eye kanaŋ!» ¹⁸ Tə zlay naha wawa niye. Yesu a gay me a məsəfəre nakə ŋgwakalak eye bay aye. Tsa na, a ndohwaw abəra mə bo i wawa niye. Kwayanŋa wawa niye a mbəl.

¹⁹ Ahəl nakə Yesu ta gawla ŋgay hay, nəteye mahəteye na, gawla ŋgay hay ta həndzəd naha ka təv ŋgay, tə gwaday: «Ada nəmay na, nəmaa sla faya mahəhere məsəfəre nakay təbey na, hərwi mey?»

²⁰ Yesu a mbədatay faya, a gwadatay: «Hərwi nakə ka dzalum ha ka neŋ haladzay bay aye. Neŋ faya na tsikakumeye, sərum ha tadə məpe mədzal gər kurom mā ge tsekwenj andza wur i bəzaŋ na, ka slumeye məgwaday a mahəmba nakay: “Lətse abəra kanaŋ, do kataday.” Ma lətsiye, ma diye. Wuray kwa tsekwenj ma dakumeye me bay. [²¹ Ada slala i məsəfəre nakay ma ndohwaweye andza niye tsa bay. Ma ndohwaweye na, ma rəzlay a gər tə maduwule me ada ta daliyam.]»

*Yesu a da ha masulo eye məməte ŋgay ta mələtsew
ŋgay abəra ma mədahaŋ*

Markus 9.30-32; Luka 9.43-45

²² Pat wuray na, Yesu ta gawla ŋgay hay, nəteye mahaya gər eye ma Galile. Yesu a gwadatay: «Neŋ

Wawa i Ndo na, ta gəsiye ga, ta vəlateye ga ha a həlay a ndo hay. ²³ Ta kədiye ga mədahanj eye, ada ma məhəne mamahkar eye na, na lətseweye abəra ma mədahanj.» Gawla ңgay hay tə tsəne andza niye na, a ndalatay haladzay.

Məvəle dzaŋgal i gay məvəlay wu a Mbəlom

²⁴ Ahəl nakə Yesu ta gawla ңgay hay tə ndisl a Kafernahum aye na, ndo neheye tə hayaway gər a dzaŋgal i gay məvəlay wu a Mbəlom aye, ta həndzəd ka təv i Piyer; ta tsətsah faya, tə gwaday: «Miter kurom na, ma vəliye dzaŋgal i gay məvəlay wu a mbəlom təbədew?»

²⁵ Piyer a mbədatay faya, a gwadatay: «Ma vəliye.»

Tsa na, Piyer a ye a gay. A ye naħħa kwayanja Yesu a laħ mətsikay me, a gwaday: «Simon, ka dzala mə gər yak na, kəkay? Bəy i məndzibəra ma hutiye dzaŋgal tə wu nakə tə ғar məvəle aye na, mə həlay i way? Mə həlay i ndo i dala eye niye hay tsukudu mə həlay i bərakəzanj hay daw?»

²⁶ Piyer a mbəday faya, a gwaday: «Bərakəzanj hay.»

Yesu a gwaday: «Ndo i dala eye niye hay ta vəliye bay. ²⁷ Ane tuk na, vəlamatay bəna ma ndalateye. Hərwi niye zla wu məgəse kəlef yak, do ka me i dəlov. Ka ye na, kal a dəma wu məgəse kəlef. Kəlef nakə a laħ faya aye na, gəs na ada kâ həndəkay ha bazlam. Ka hutiye kwar i suloy nəte mə dəma, zla ahaya ada kâ vəlamatay dzaŋgal may.»

18

*Mata tare bagwar eye ma Bəy i Mbəlom na, way?
Markus 9.33-37,42; Luka 9.46-48*

¹ A həlay niye na, gawla i Yesu hay ta həndzəd ka təv i Yesu, ta tsətsah faya, tə gwadatay: «Mata tare bagwar eye ma Bəy i Mbəlom na, way?»

² Yesu a tsəne andza niye na, a zalay a wawa, a lətse ha a wuzlah tay, ³ tsa na, a gwadatay: «Neŋ faya na tsikakumeye: Sərum ha na, tađə ka mbədum ha mede kurom, ka tərum andza wawa nakay bay na, ka deyumeye a Bəy i Mbəlom bay. ⁴ Tađə ndoweye ka təra ha bo ŋgay wawa eye andza wawa nakay na, ma təriye bagwar eye ma Bəy i Mbəlom. ⁵ Ada ndoweye ka təma na wawa nakay lele andza wawa nakay anaj eye hərwi nakə a wuda ga aye na, a təma na neŋ. ⁶ Ndoweye ka səpat ndo nəte mə walaŋ i wawa neheye tə dzala ha ka neŋ aye a mezeleme na, ŋgama tâ ʃaray madiz i kwar a ɔ̄ay ada tâ kal ha a huđ i bəlay.»

Masəpete

Markus 9.43-48; Luka 17.1-2

⁷ Yesu a gwadatay sa: «Dəretsətseh ka gər i ndo i məndzibəra neheye faya ta səpatiye tay ha ndo hay a mezeleme aye. Ta dedek, wu niye hay na, ma giye andaya huya. Ane tuk na, dəretsətseh ka gər i ndo nakə ma səpatiye ndo a mezeleme aye.

⁸ Tađə həlay yak kəgəbay sik yak ma diye kar ha a mezeleme na, dəs tay ha ada kuts tay ha dərenj tə nəkar. Ngama mede a sifa tə həlay yak nəte kəgəbay tə sik yak nəte tə bəmalə nakə ta kaliye kar ha a ako nakə ma mbatiye dəda bay tə həlay yak sulo kəgəbay tə sik yak sulo aye. ⁹ Tađə dəre yak ma

diye kar ha a mezeleme na, ŋgwad na ada kâ kal ha darenj tê nəkar. Ngama mede a sifa tê dère yak nəte tê bəmalə nakə ta kaliye kar ha a ako nakə dāda ma mbatiye bay tê dère yak sulo aye.»

Dzeke i təbaŋ nakə a dze aye

¹⁰ Yesu a gwadatay sa: «Gum metsehe! Kâ zəbum ka ndo neheye makətsa eye hay aye andza wu kəriye bay. Neŋ faya na gwadakumeye, gawla i Mbəlom tay hay nəteye andaya pat pat ka təv i Bəba ga mə mbəlom. [¹¹ Hərwi neŋ Wawa i Ndo na yaw hərwi mətəme tay ha ndo neheye ta dze aye.]»

¹² A gwadatay sa: «Nəkurom ka dzalum na, kəkay? Tađə ndo təbaŋ ŋgay andaya temerre, ada nəte mə walaj i təbaŋ niye a dze na, ma gəriye ha kuro kuro tsid gər eye tsid mə mahəmba, ma diye mapəla ahaya nakə a dze aye. ¹³ Neŋ faya na tsikakumeye: Tađə kə huta na na, dərev ŋgay ma ŋgwasiye haladzay hərwi təbaŋ niye nəte aye a ze neheye kuro kuro tsid gər eye tsid ta dze təbey aye. ¹⁴ Andza niye dərmak, Bəba kurom nakə mə mbəlom aye a say na, ndəray kway nəte mə walaj i ndo neheye makətsa eye mā dze bay.»

Malamar yak kə gaka mənese na, ka giye na, kəkay?

¹⁵ Yesu a gwadatay sa: «Tađə malamar yak kə gaka mənese na, do ka təv ŋgay tsikay faya ahəl nakə nəkurom sulo tə neŋgeye aye. Tađə ka təma bazlam yak na, kə təma ha abəra mə mezeleme. ¹⁶ Tađə ka təma bazlam yak bay na, dum ka təv ŋgay ta ndo nəte kəgəbay ta ndo sulo. Andza niye, manjəne ha sariya na, ta ndo hay sulo kəgəbay

ndo hay mahkar.* ¹⁷ Ane tuk na, ka təma bazlam kurom bay na, tsikatay a ndo məpe mədzal gər hay ka neñ. Ka kərah bazlam i ndo məpe mədzal gər hay ka Kəriste na, gər ha zəba faya andza ndo nakə a sər Mbəlom bay aye kəgəbay andza ndo matsekele dzangal.

¹⁸ «Neñ faya na gwadakumeye: Sərum ha na, wu neheye tebiye ka kərahum ka məndzibəra aye na, ta kərahiye mə mbəlom dərmak. Wu neheye tebiye ka təmum ka məndzibəra aye na, ta təmiye mə mbəlom dərmak.

¹⁹ «Neñ faya na gwadakumeye sa: Sərum ha na, tadə ndo hay sulo ka məndzibəra ta dzapa ayaw ka wu nakə ta tsətsahiye tə mađuwule me aye na, Bəba ga mə mbəlom ma vəlateye wu nakə ta tsətsah aye. ²⁰ Hərwi ndo sulo kəgəbay mahkar ta haya gər ka mađuwulay me a Mbəlom ta məzele ga na, neñ andaya mə walanj tay.»

Dzeke i ndo nakə a kərah məpəsay ha mənese a ndo aye

²¹ Piyer a həndzəd ka təv i Yesu, a tsətsah faya, a gwaday: «Bəy Maduwenj, tadə malamar ga kə gen mənese na, na pəsay ha sik nday? Madzəga tasəla daw?»

²² Yesu a gwaday: «Na gwadakeye madzəga tasəla bay, ane tuk na, sik kuro kuro tasəla madzəga tasəla.

²³ «Hərwi niye, Bəy i Mbəlom a ndzəkit bo ta bəy wuray a say matsətsehe gwedere ɳgay ka ndo məge məsler ɳgay hay. ²⁴ A dazlay a məsler na, tə gəsay naha ndo i məsler ɳgay gwedere ɳgay faya

* ^{18:16} Bazlam mapala eye masulo eye 19.15.

suloy maliyon haladzay a pasla bo bay. ²⁵ Ndo niye na, wuray ŋgay andaya məheme ha gwedere niye bay. Bəy niye a gwad ma səkəmiye ha andza beke, neŋgeye, ŋgwas ŋgay, wawa ŋgay hay tə wu ŋgay tebiye hərwi məheme ha gwedere ŋgay. ²⁶ Ndo məge məsler ŋgay niye a dəkway gurmets, a gay amboh, a gwaday: “Amboh, zlen ŋgatay, na hamakeye suloy tebiye.” ²⁷ Tsa na, a gay mə bo a bəy niye, a gəray ha gwedere niye ada a gər ha a ye ŋgway.

²⁸ «Ndo məge məsler niye a ndohwaw abəra na, tə dzəgər ta mandala ŋgay nakə tə gawa məsler salamay aye. Gwedere ŋgay andaya ka mandala ŋgay niye kwar i suloy temerre. A gəs na ndo niye məmbərlew keenŋjek, a gwaday: “Hemen gwedere ga!” ²⁹ Mandala ŋgay niye a dəkway gurmets, a gay amboh, a gwaday: “Zlen ŋgatay, na hamakeye.” ³⁰ Ndo məge məsler niye a kərah. A gəs mandala ŋgay niye a kal ha a daŋgay. Ma ndziye mə dəma hus a pat nakə kə hamay gwedere ŋgay aye. ³¹ Siye i ndo məge məsler i bəy niye tə ŋgatay a wu nakə a ge bo aye na, a ndalatay. Ti ye mata təkəray a ndo i gay tay.

³² «Ndo i gay tay a tsəne andza niye na, a zəlay a ndo məge məsler ŋgay niye. A yaw na, a gwaday: “Nəkar na, ŋgwalak i ndo bay. Na gəraka ha gwedere ga tebiye hərwi nakə ka geŋ amboh aye. ³³ Nəkar dərmak na, mandala yak mâ gaka mə bo andza nakə nəkar ka geŋ mə bo aye dərmak.” ³⁴ A ndalay a ndo i gay tay haladzay. Tsa na, a slər ndo məge məsler ŋgay niye a daŋgay hərwi məgay dəretsətseh. Ma həbiye hus kə hama gwedere ka bo bəra tebiye.»

³⁵ Yesu a gwadatay: «Tadə kwa way kə pəsay ha mənese a malamar ŋgay peteh abəra mə dərev bay na, Bəba ga mə mbəlom ma giye kurom ha andza niye dərmak.»

19

*Bazlam i Yesu ka gər i mahəhere ŋgwas
Markus 10.1-12*

¹ Yesu a ndəv ha bazlam ŋgay niye hay na, a lətse abəra ka dala i Galile, a ye ka dala i Yahuda a diye neŋged i magayam i Yurdum. ² Ndo hay mbərzəzza haladzay ta zəŋgal na. A mbəl tay ha ndo hay abəra ma dəvats tay hay.

³ Farisa hay ta həndzəd ka təv i Yesu. A satay məhəle faya abəra suwat. Ta tsətsah faya, tə gwadatay: «Bazlam kway mapala eye kə vəl tsəved ka mahəhere ŋgwas hərwi kwa i wu waray waray daw?*»

⁴ Yesu a mbədətay faya, a gwadatay: «Ka dzanġum wu nakə mawatsa eye mə Derewel i Mbəlom aye təbədew? Ka madazlay na, Mbəlom a ge hasləka ada ŋgwas, ⁵ ada a gwad: “Hərwi niye hasləka ma gəriye ha bəba ŋgay ta may ŋgay, ta ndziye ta ŋgwas ŋgay. Ada nəteye ta təriye na, bo nəte.” ⁶ Andza niye, nəteye sulo sa bay, ane tuk na, andza ndo nəte.» Yesu a gwadatay sa: «Ndo zezenj mā ŋgəna ha wu nakə Mbəlom a dzapa ha aye bay.»

⁷ Farisa hay tə gwadatay: «Musa a gwad hasləka ma ta həhariye na ŋgwas ŋgay na, mā watsay derewel

* **19:3** Madazlay i wu hay 1.27; 5.2. † **19:5** Madazlay i wu hay 2.24.

i mahəhere a həlay a ŋgwas ŋgay. Ada a tsik andza niye na, hərwi mey?»

⁸ Yesu a mbədatay fay, a gwadatay: «Musa a vəlakum tsəved ka mahəhere ŋgwas kurom hay na, hərwi dərev kurom makula eye tongwa tongwa. Ane tuk na, ka madazlay na, andza niye bay. ⁹ Nej faya na tsikakumeye, kwa way ka həhar na ŋgwas ze məndzay a gər ka məge madama na, ada kə zla a dəma ŋgwas mekelej eye na, kə ge madama.»

¹⁰ Gawla ŋgay hay tə gwaday: «Tadə bazlam i hasləka ta ŋgwas andza niye na, ŋgama məzle ŋgwas bay.»

¹¹ Yesu a mbədatay faya, a gwadatay: «Ndo hay tebiye ta sliye faya matəme matətike nakay bay. Ane tuk na, Mbəlom ma vəlateye gədaŋ a siye hay matəme. ¹² Ndo siye hay tə sla faya məzle ŋgwas bay na, hərwi wu mekelej eye hay wal wal. Ndo siye hay tə wa tay ha andza niye, bo tay a say ŋgwas bay. Ndo siye hay na, ta daňak tay ha hərwi ada tâ zla ŋgwas bay. Siye hay ta zla ŋgwas bay na, hərwi Bəy i Mbəlom. Ndo nakə kə sla faya matəme matətike nakay aye na, mâ təma.»

Yesu a təma wawa hay

Markus 10.13-16; Luka 18.15-17

¹³ Ma dəba eye na, ndo hay tə həl naha wawa hay ka təv i Yesu hərwi ada mâ pa fataya həlay ada mâ duwulay me a Mbəlom hərwi tay. Ane tuk na, gawla ŋgay hay tə ŋgatatay a ndo hay faya ta həliye naha wawa hay ka təv i Yesu na, tə gatay me. ¹⁴ Yesu a gwadatay: «Gərum tay ha wawa hay tâ yaw ka təv ga. Kâ həharum tay ha bay, hərwi Bəy i

Mbəlom mavəla eye na, a slala i ndo neheye andza wawa neheye.»

¹⁵ Yesu a pa həlay ka wawa niye hay hərwi məpe fataya ŋgama. Tsa na, a ye ŋgway abəra ka təv niye.

Gawla zlele eye

Markus 10.17-31; Luka 18.18-30

¹⁶ Ndo wuray a yaw ka təv i Yesu, a tsətsah, a gwaday: «Miter, na giye wu ŋgwalak eye na, mey nakə ada na hutiye sifa nakə ma ndəviye bay aye?»

¹⁷ Yesu a mbəday faya, a gwaday: «Ka tsətsahiye fagaya wu ka gər i wu ŋgwalak eye na, hərwi mey? Ndo ŋgwalak eye na, Mbəlom nətə ŋgwən̄. Taðə a saka məhute sifa ka təv i Mbəlom na, rəhay ha gər a bazlam ŋgay mapala eye.»

¹⁸ Ndo niye a tsətsah ka Yesu: «Bazlam mapala eye waray hay?»

Yesu a mbəday faya, a gwaday: «Kâ kəd gər i ndo bay, kâ ge madama bay, kâ ge məkal bay, kâ raw me ka ndo kame i sariya bay, ¹⁹ rəhatay ha gər a bəba yak ta may yak. Ada wuda ndo i məged yak dərmak andza ka wuda na gər yak.‡»

²⁰ Gawla niye a gwaday a Yesu: «Bazlam neheye mapala eye na rəhay ha gər tebiye. Maa ləkeñew məge na, sa mey?»

²¹ Yesu a gwaday: «Kə saka matəre ndo ŋgwalak eye na, do ta səkəm ha wu yak ada kâ ŋgənatay suloy aye a ndo mətawak eye hay. Ka ge andza niye na, ka hutiye zlele mə mbəlom. Tsa na, dara peŋ bəzay.»

‡ **19:19** Madayaw abəra mə Ezipt 20.12-16; Bazlam mapala eye masulo eye 5.16-20 ada Levitik 19.18.

22 Gawla niye a tsəne andza niye na, a ye ŋgay
ta mevel eye hərwi zlele ŋgay na, haladzay.

23 Yesu a gwadatay a gawla ŋgay hay: «Neŋ
faya na gwadakumeye, sərum ha, mawura bo eye
hərwi ndo i zlele hay mede a Bəy i Mbəlom. **24** Ada
neŋ faya na gwadakumeye anaj sa: Tə bəmalə
nakə ndo i zlele ma diye a Bəy i Mbəlom aye na,
ŋgama zləgweme mâ ye ta bəd i ləpəre.»

25 Gawla ŋgay hay tə tsəne bazlam ŋgay niye hay
andza niye na, a gatay hərbəbəkka, tə gwad: «Ane
tuk na, kə ge andza niye na, mata sle mətəme na,
way?»

26 Yesu a zəba fataya, a gwadatay: «Ndəray ma
sliye mətəme bay, ane tuk na, Mbəlom na, wuray a
zay gədaŋ təbey.»

27 Piyer a mbəday naha faya, a gwaday: «Tsəne!
Nəmay anaj, nəmaa gər ha wu hay tebiye hərwi
məpaka bəzay na, kəkay? Mata ge bo tə nəmay na,
mey?»

28 Yesu a gwadatay: «Neŋ faya na gwadakumeye:
Sərum ha na, neŋ Wawa i Ndo na ndziye ka təv
məndze i bəy ta məzlaň ma məndzibəra wedeye.
Nəkurom neheye ka pumeň bəzay aye, ka ndzum-
eye ka təv məndze i bəy kuro gər eye sulo dərmak
hərwi məgatay sariya a gwala i Israyel hay kuro
gər eye sulo. **29** Ada ndo neheye tebiye tə gər ha
gay tay, malamar tay hasləka eye hay ta malamar
tay dem eye hay, bəba tay, may tay, wawa tay
hay, guvah tay hay hərwi məzele ga aye na, ta
hutiye a dəma ma ziye madzəga temerre ada ta
hutiye sifa nakə ma ndəviye bay aye. **30** Mə walanj
i ndo neheye anəke nəteye ndo i me hay aye na,
haladzay ta təriye ndo i dəba ada mə walanj i

ndo neheye anəke nəteye ndo i dəba hay aye na,
haladzay ta təriye ndo i me.»

20

Dzeke i ndo nakə a hal ndo məge məsler hay a guvah ŋgay aye

¹ «Bəy i Mbəlom a ndzəkit bo na, ndo wuray a ndohwaw abəra mə gay mekedoe pərik hərwi mapəle ndo məge məsler hay a guvah ŋgay. ² Tə ge tsakala i məfəte hwapat na, kwar i suloy nəte.* ³ Ta bəre tsid i mekedoe na, a ye sa. A ye a ndzatay a gər a siye hay faya ta giye məsler bay, nəteye malətsa eye kəriye. ⁴ A gwadatay: “Nəkurom dərmak dum fətumenj guvah ga, na vəlakumeye wu i madagər kurom lele.” ⁵ Ndo niye hay tə tsəne andza niye na, ti ye a guvah ŋgay niye. Ndo niye a ye mapəle ndo i məsler hay ta magərhəpat, ada ta bəre mahkar i huwa a ge andza niye sa. ⁶ Ta bəre zləm na, a ye sa. A ye a huta ndo hay nəteye malətsa eye. A tsatsah fataya, a gwadatay: “Nəkurom mandza eye kanaŋ hwapat ze məge məsler na, hərwi mey?” ⁷ Ta mbədəy faya, tə gwadəy: “Hərwi ndəray kə həl may a məsler bay.” A gwadatay: “Nəkurom dərmak dumara, dum a guvah ga.”

⁸ «Huwa a ge na, ndo i guvah a zalay a ndo mələvay gər a məsler ŋgay, a gwadəy: “Zalatay a ndo məge məsler hay, vəlatay wu i madagər tay. Dazlay ta ndo neheye na həl tay duk aye ada kâ ndəv ha ta ndo neheye na lah məhəle tay kurre aye.” ⁹ Ndo neheye ta dazlay a məsler ta bəre zləm

* **20:2** A həlay i Yesu na, kwar i suloy nəte na, a sla məvəle merəße i ndo nakə a ge məsler hwapat aye.

i huwa aye na, ti ye na ha kwa way a təma kwar i suloy nəte. ¹⁰ Ndo neheye ta dazlay kurre aye ti yaw. Tə dzala mə gər tay na, ta təmiye ma ziye i ndo neheye. Ane tuk na, tə vəlatay kwa way kwar i suloy nəte. ¹¹ Ta təma na, ta gunjuz ka ndo i guvah, ¹² tə gwad: “Ndo neheye ti yaw ma dəba may aye, tə ge məsler na, bəre nəte tsa tuk na, ada ka vəlamay wu madagər may andza i tay na, kəkay? Nəmay na, nəmaa sa dəretsətseh mə pat hwapat ada nəmaa səmay na ha a merəbe.” ¹³ Ndo i guvah niye a mbədəy faya a ndo nəte mə walaj tay, a gwaday: “Dzam ga, na gaka mənese bay. Ka gama tsakala i məge məsler pat eye nəte na, kwar i suloy nəte bədaw? ¹⁴ Zla wu i madagər, do. A sej na vəliye a ndo nakə a yaw ma dəba yak andza nakə na vəlaka aye dərmak. ¹⁵ Nej na, tsəved ga andaya məge wu nakə a sej aye ta suloy ga. Kəgəbay nəkar na, sələk eye hərwi nakə nej ŋgalak i ndo aye daw?” ¹⁶ Andza niye, ndo i dəba hay ta təriye ndo i me hay, ndo i me hay ta təriye ndo i dəba hay.»

*Yesu a da ha məməte ŋgay ta mələtsew ŋgay abəra
ma mədahəŋ sa*

Markus 10.32-34; Luka 18.31-34

¹⁷ Ahəl nakə Yesu faya ma diye a Zerozelem aye na, a həl gawla ŋgay hay kuro gər eye sulo təv tay wal. Nəteye faya ta diye ka tsəved na, a gwadatay: ¹⁸ «Tsənum, anəke na, faya ka deyekw-eye a Zerozelem. Mə dəma na, nej Wawa i Ndo ta vəlateye ga ha a həlay a bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye ada a ndo neheye tə dzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye. Ta genjeye sariya i məkəde, ¹⁹ ada ta vəlateye ga ha a

ndo neheye tə sər Mbəlom bay aye. Ta ŋgweseŋeye dəla abəra mə gər, ta ndabiye ga ta mandalaba. Ta dariye ga ka mayako mazləlmbada eye. Ma məhəne mamahkar eye na, na lətseweye abəra ma mədahanj.»

Matsatsehe i may i Yakuba ta Yuhana

Markus 10.35-45

²⁰ Ma dəba eye na, ŋgwas i Dzebede a ye ka təv i Yesu ta wawa ŋgay hay. A ye naha a dəkw gurmets kame i Yesu hərwi matsatsehe faya wu. ²¹ Yesu a gwaday: «A saka mey?»

A mbəday faya a Yesu, a gwaday: «Na tsətsah fakaya na, aza ahəl nakə ka ndza a bəy yak aye na, vəlatay tsəved a wawa ga neheye sulo aye tâ ndza ka təv yak, nəte ta diye i həlay i mənday ada neŋged ta diye i həlay i gula yak tey.»

²² Yesu a mbəday faya, a gwaday: «Ka sərum wu nakə ka tsətsahumeye aye bay. Ka slumeye faya məse dəretsətseh nakə na siye aye daw?»

Ta mbəday faya, tə gwaday: «Nəmaa sliye faya.»

²³ Yesu a gwadatay: «Dedək, ka sumeye dəretsətseh andza neŋ nakə na siye dəretsətseh aye. Ane tuk na, məndze ta diye i həlay i mənday ga kəgəbay ta diye i həlay i gula ga na, mata tsike na, neŋ bay. Təv məndze niye na, i ndo neheye Bəba ga a ləvatay ha bo aye wu tay.»

²⁴ Siye i gawla i Yesu hay kuro, tə tsəne bazlam niye na, tə ge mevel ka gawla i Yesu neheye sulo ta malamar ŋgay aye. ²⁵ Yesu a zalatay tebiye ka təv ŋgay, a gwadatay: «Nəkurom ka sərum ha na, bəy bagwar eye ka məndzibəra faya ta ləviye ndo hay ta gədaŋ ada ndo bagwar eye hay ta bərəkiye

ha gədaŋ tay ka siye i ndo hay. ²⁶ Ane tuk na, mā ge andza niye mə walaŋ kurom bay. Duh na, kə ge ndəray mə walaŋ kurom a say matəre bagwar eye na, mā təra ndo i məsler kurom. ²⁷ Kə ge ndəray mə walaŋ kurom a say matəre ndo i me na, mā təra beke kurom. ²⁸ Andza niye, neŋ Wawa i Ndo na yaw na, hərwi ada ndo hay tâ geŋ məsler bay. Na yaw duh na, hərwi məgatay məsler a ndo hay ada məvəle ha məsəfere ga hərwi məmbəle tay ha ndo hay haladzay.»

*Yesu a mbəl tay ha guluf hay sulo
Markus 10.46-52; Luka 18.35-43*

²⁹ Ahəl nakə Yesu ta gawla ŋgay hay ti yaw abəra ma Zeriko aye na, ndo hay haladzay tə payaw bəzay. ³⁰ Guluf hay sulo nəteye mandza eye ka tsakay i tsəved. Tə tsəne Yesu faya ma diye ta tsəved eye niye na, tə pa bo ka mawude, tə gwad: «Bəy Maduweŋ, Wawa i Davit, nəmaâ gaka mə bo təbədew?»

³¹ Ndo hay tə gatay me hərwi ada tâ ndza díkdfik, ane tuk na, tə zaka ha mawude haladzay, tə gwad: «Bəy Maduweŋ, Wawa i Davit, nəmaâ gaka mə bo təbədew?»

³² Yesu a lətse, a zalatay, a tsətsah fataya: «A sakum nā ge hərwi kurom na, mey?»

³³ Ta mbəday faya, tə gwaday: «Bəy Maduweŋ, a samay na, həndəkamay na dəre tey.»

³⁴ Yesu a tsəne andza niye na, tə gay mə bo. A lamay a dəre tay, kwayanŋa ndo neheye sulo aye tə ŋgatay a dəre. Tsa na, tə pay bəzay a Yesu.

21

Yesu a fələkwa a Zerozelem

Markus 11.1-11; Luka 19.28-40; Yuhana 12.12-19

¹ Yesu ta gawla ңgay hay, nəteye mazlambar bəse ta Zerozelem na, tə ndisl a gəma i Betifadze ka Mahəmba i Tetədəcz. Yesu a slər gawla ңgay sulo kame, a gwadatay: ² «Dum naha a gəma nakə kame kurom aye. Ka ndislum naha na, ka ndzumeye a gər a zunjo ta wawa ңgay mabara eye. Pəluma tay ahaya ada kâ yumenja tay ahaya. ³ Tađə ta tsikakum wuray na, mbədsumatay faya: “A say a Bəy Maduwenj.” Tsa na, ta gəriye kurom ha.»

⁴ Wu nakay a ge bo na, andza i ndo məđe ha bazlam i Mbəlom nakə a tsik aye, a gwad:

⁵ «Gwadsumatay a ndo neheye ma gəma i Zerozelem aye:

Zəba, bəy yak faya ma diye naha ka təv yak!
Neñgeye maləba eye,
neñgeye mandza eye ka zunjo ada ka zunjo wawa
eye.*»

⁶ Gawla i Yesu neheye sulo aye, ti ye tə ge andza nakə Yesu a tsikatay aye. ⁷ Ti ye, tə gəsaw zunjo niye ta wawa eye salamay. Ti ye ahaya, tə pa fataya petekəd hay ada Yesu a ndza faya. ⁸ Ndo hay haladzay mbərzəzza ta fətəl petekəd tay hay ka tsəved, siye hay tə həğaw slambah i dərizl i gərdaf hay ta fətəl ka tsəved. ⁹ Ndo neheye kame i Yesu ta ndo neheye ma dəba ңgay aye na, ta wuda, tə gwad: «Zambadakway a Wawa i Davit! Mbəlom mā pa ңgama ka ndo nakə faya ma deyewe耶ye ta məzele

* **21:5** Zəba ma Zakari 9.9.

i Bəy Maduweñ aye. Zambadakway a Mbəlom, neñgeye nakə mə mbəlom aye!»

10 Ahəl nakə Yesu a ndisl a Zerozelem aye na, a gatay a ndo neheye ma wuzlahgəma aye wadəñ wadəñ. Ta tsətsah, tə gwad: «Ndo nakay na, way?»

11 Ndo hay ta mbədatay faya: «Yesu, ndo məde ha bazlam i Mbəlom, neñgeye ndo i Nazaret ka dala i Galile.»

Yesu mə gay i mədəslay ha gər a Mbəlom

Markus 11.15-19; Luka 19.45-48; Yuhana 2.13-

22

12 Yesu a ndisl a Zerozelem na, a ye a dalamətagay i gay i mədəslay ha gər a Mbəlom. A ye naha na, a həhar tay ha ndo masəkəme wu hay ta ndo neheye ta səkəmiye ha wu hay aye. A pay həlay a tabal i ndo mambəde ha suloy, a mbəzl ha təv məndze i ndo masəkəme ha bodobodo hay.[†] **13** Tsa na, a gwadatay: «Mawatsa eye mə Derewel i Mbəlom na: “Ta zaleye a gay ga na, gay i maduwule me. Ane tuk na, nəkurom ka tərum ha lar i məkal hay na, kəkay?[‡]”»

14 Guluf hay ta ndo matəra eye hay, ti ye ka təv i Yesu a gay i mədəslay ha gər a Mbəlom. Yesu a mbəl tay ha. **15** Bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye ta ndo neheye tə dzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye tə ŋgatay a masuwayan̄ nakə Yesu a ge aye ta mawude i wawa neheye faya ta wudiye mə gay i mədəslay ha gər a Mbəlom: «Məzlañ mā ndza ka Wawa i Davit» aye na, wu

[†] **21:12** Yahuda hay ti yaw ma gəma mekeleñ eye mata mbəde ha suloy tay. Ma dəba eye, ta sliye masəkəme gənaw hərwi kule ada məvəle dala i dzəngal i gay mədəslay gər a Mbəlom. [‡] **21:13** Zəba ma Ezay 56.7 ada Zeremi 7.11.

neheye a ndalatay haladzay. ¹⁶ Tə gwaday a Yesu: «Ka tsəne wu nakə wawa neheye faya ta tsikiye bədaw?»

Yesu a mbədatay faya: «Ayaw, na tsəne. Nəkurom na, ka dzaŋgum bazlam nakə mawatsa eye mə Derewel aye dada təbədew? “A saka nakə wawa hay ada ta wawa neheye faya ta siye wah mba aye tâ zambadaka.§”»

¹⁷ Tsa na, a gər tay ha, a yaw abəra ma wuzlahgəma, a ye a Betani, a həna mə dəma.

Gurov mawa eye bay

Markus 11.12-14,20-24

¹⁸ Tədəe eye pərik i mekedəe, ahəl nakə faya ma maweye a wuzlahgəma aye na, may a wur faya.

¹⁹ A ɳyatay a gurov ka tsakay i tsəved. A ye a bəzay i dərizl i gərdaf niye. Ane tuk na, a ɳyatay na, a slambah ɬekdək, mawa eye bay. A gwaday a gurov niye: «Ka wiye hohway dada sa bay.» Kwayanja gurov niye a kula.

²⁰ Gawla ɳgay hay tə ɳyatay andza niye, a gatay masuwayan. Tə gwaday a Yesu: «Gurov nakay a kula kwayanja tsa na, kəkay?»

²¹ Yesu a gwadatay: «Nej faya na tsikakumeye: Sərum ha na, tadə ka dzalum ha ka nej ada ka gum hay mədzal gər kurom gərəŋ gərəŋ bay na, ka slum-eye faya məge wu nakə na gay a gurov nakay aye. Kwa a mahəmba, ka slumeye məgwaday: “Lətse abəra kanaŋ, ta kal ha bo a bəlay”, ada ma giye bo. ²² Tađə ka dzalum ha ka nej tə dərev kurom peteh na, ka hutumeye wu nakə ka tsətsahumeye tə maduwule me a Mbəlom aye tebiye.»

Maa vəlay gədañ a Yesu na, way?

Markus 11.27-33; Luka 20.1-18

²³ Yesu a ye, a fələkwa a gay i mədəslay ha gər a Mbəlom. A ye naħa a dazlay a matətikatay. Ahəl nakə faya ma tətikiye na, bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye ta madugula i Yahuda hay, ti ye naħa ka təv ḥay. Ta tsətsah faya, tə gwaday: «Ka ge wu neheye na, ta gədañ waray? Maa vəlaka gədañ aye na, way?»

²⁴ Yesu a mbədatay faya, a gwadatay: «Nej dərmak na tsətsahiye fakuma matsətsehe nəte, tadə ka mbədumenjew faya na, na ge wu neheye ta gədañ waray na, na tsikakumeye. ²⁵ Maa slər ha Yuhana madzəhuße ndo a yam na, way? Mbəlom tsukudu, ndo hay daw?»

Tə ma ha ka bo bazlam mə walaj tay, tə gwad: «Ka mbədakweye faya na, kəkay? Tadə ka gwadakway, maa slər ha Mbəlom, Yesu ma gwadakweye: “Ka dzalum ha bay na, kemey?”

²⁶ Ane tuk na, tadə ka gwadakway, maa sləraw Yuhana na, ndo hay, dzədzarakwa ta ndo hay hərwi ndo hay tebiye ta dzala ha Yuhana nejgeye ndo məde ha bazlam i Mbəlom.» ²⁷ Hərwi niye ta mbəday faya a Yesu, tə gwaday: «Nəmaa sər bay.»

Yesu a gwadatay: «Nej bəbay na ge wu neheye ta gədañ i way na, na tsikakumeye bay.»

Dzeke i wawa hay sulo

²⁸ Yesu a gwad sa: «Ka dzalum ka dzeke nakay na, kəkay? Ndoweye andaya wawa ḥay hay sulo. A gwaday a wawa makurre eye: “Wawa ga, do bəgom ta ge məsler ma guvah.” ²⁹ Wawa ḥay a mbəday faya, a gwaday: “Na diye bay.” Məndze

tsekweñ na, a dzala ha ka bazlam ñgay niye, a ye a guvah. ³⁰ Bəba a ye ka təv i wawa masulo eye a tsikay andza niye sa. Wawa ñgay a mbəday faya, a gwaday: “Bəba ga, na diye.” Ane tuk na, ki ye bay. ³¹ Mə walaj i wawa neheye sulo aye, maa ge wu nakə a say a bəba ñgay aye na, waray?»

Ta mbəday faya, tə gwaday: «Wawa makurre eye.»

Yesu a gwadatay: «Nenj faya na tsikakumeye, sərum ha ndo matsekele dzaŋgal hay ta ñgwas neheye tə gawa madama aye ta lahakumeye a Bəy i Mbəlom. ³² Yuhana madzəhuše ndo a yam ki yaw kə dakum ha tsəved dedek eye. Ka dzalum ha faya bay. Duh ndo matsekele dzaŋgal ta ñgwas neheye tə gawa madama aye ta dzala ha faya. Kwa ka ñgatumay bəbay na, ka mbədum ha mədzal gər kurom hərwi mədzele ha faya bay.»

Dzeke i ndo neheye ta səkəm guvah hərwi məfate aye

Markus 12.1-12; Luka 20.9-19

³³ Tsənum dzeke mekelenj eye sa: «Ndoweye andaya a dəs guvah. A zəv a dəma dərizl i gərdaf haladzay. Dərizl i gərdaf niye hay na, tə wa hohway. A lawara na ta zled, a ñgar a dəma təgwad* hərwi maditse a dəma hohway ada a dəzl a dəma gay i matsəpe wu bagwar eye. Ma dəba eye a səkəmatay ha a ndo hay hərwi məve nəte. Tsa na, a ye a gəma mekelenj eye dəren.»

³⁴ «Həlay i mangəle hohway i gərdaf ñgay niye hay a sla na, a slər ndo i məsler ñgay hay ka təv

* **21:33** Təv maditse na, tə ñgar təv andza təgwad hərwi maditse hohway.

i ndo neheye ta səkəm guvah ŋgay aye hərwi ada tâ vəlayaw hohway i gərdaf ŋgay hay. ³⁵ Ane tuk na, ndo niye hay, tə ŋgatatay na, tə gəs makurre eye tə ndaba na lele. Tə gəs masulo eye, tə kəd na mədahanj eye ada tə kəd mamahkar eye tə kwar. ³⁶ Ndo i guvah a slər ndo i məsler mekelenj eye hay, nəteye haladzay ta ze neheye kurre aye. Ane tuk na, ndo niye hay tə ge tay andza neheye kurre eye. ³⁷ Ka mandəve ŋgay eye na, a slər wawa ŋgay. A dzala, a gwad: “Wawa ga na, ta rəhay ha gər, ta geye wuray bay.” ³⁸ Ane tuk na, ndo niye hay, tə ŋgatay a wawa i ndo i guvah na, tə gwad mə walaŋ tay: “Anaj magedze ŋgay nakə ma ta ndiyen na guvah ŋgay aye, ki yaw! Takwa, kəfakwa na ada guvah nakay ma mətsakweye a nəkway!” ³⁹ Ti ye tə gəs wawa niye, ti ye ha dərenj ta guvah. Ti ye naħa, tə kəd na.»

⁴⁰ Yesu a tsətsah fataya a gwadatay: «Ndo i guvah ki yaw na, ma giye tay ha ndo neheye na, kəkay?»

⁴¹ Ta mbədəy faya, tə gwaday: «Ma kədiye ndo məkəde ndo niye hay abəra mə dəma, ma sakatay naħa bay tebiye. Ma həliye a dəma ndo mekelenj eye hay ada ta vəleye hohway i gərdaf ŋgay hay a həlay nakə kə naħ aye.»

⁴² Tsa na, Yesu a gwadatay: «Dada ka dzaŋgum wu nakə tə watsa a Derewel i Mbəlom aye təbədew? A gwad:

“Kwar nakə ndo madəzle gay hay tə kal ha aye na, matəra kwar lele eye a ze siye i kwar hay na, neŋgeye duh.

Maa gwad kwar niye matəra kwar nakə lele eye hərwi madəzle gay na, Mbəlom.

Niye na, məsler i Mbəlom hərwi kway.[†]»

⁴³ Yesu a gwadatay sa: «Neŋ faya na tsikakum-eye, nəkurom na, ta zliye fakuma abəra Bəy i Mbəlom ta vəlay ha a ndo mekelen eye hay neheye faya ta giye wu nakə a say aye. ⁴⁴ Kwa way kə dəd ka kwar niye na, ma toliye. Ada kwar niye kə dəd ka ndoweye na, ma ləgəriye na kərdik kərdik andza merebek.»

⁴⁵ Bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye ta Farisa hay tə tsəne dzeke i Yesu niye hay na, tə sər a tsik ka nəteye. ⁴⁶ Ta pəla tsəved məgəse na. Ane tuk na, ta dzədzaratay a ndo hay hərwi ndo hay tə dzala Yesu na, ndo məde ha bazlam i Mbəlom.

22

Dzeke i magurlom i məzle dahəlay

Luka 14.15-24

¹ Yesu a tsikatay dzeke mekelen eye sa, a gwadatay: ² «Bəy i Mbəlom a ndzəkit bo na, anan̄ andza nakay. Bəy a ge magurlom i mabəzləme gər i dahəlay i wawa ңgay. ³ A slər gawla ңgay hay, tâ ye tâ zalatayaw a ndo hay tâ yaw tâ nda daf i mabəzləme gər i dahəlay. Ane tuk na, ndo neheye tə zalatay aye na, ta kərah mede. ⁴ A slər gawla ңgay mekelen eye hay sa. A gwadatay: “Dum, gwadumatay a ndo neheye na zalatay aye na, tâ yaw. Na da wu mənday anəke, na kəd gəsaŋ i sla ga hay ta neheye magəla eye hay lele aye na kəd, wu hay maləva bo eye tsiy. Dumara a mənde daf i mabəzləme gər i dahəlay.” ⁵ Ane tuk na, ndo neheye tə zalatay aye na, ta pa zləm ka

† 21:42 Dəmes hay 118.22-23.

bazlam tay niye bay. Ti ye ka məge məsler tay hay. Ndo neŋged a ye a guvah, ndo mekelen eye a ye masəkəme ha wu ŋgay hay. ⁶ Ndo siye hay tə gəs tay hay gawla i ndo niye, tə gatay dəretsətseh, tə kəd tay ha mədaħaŋ eye hay.

⁷ «Bəy niye a tsəne andza niye na, a ndalay. A slar sidzew hay, ti ye ka mabəbazl tay ada tə mədzay ako a gəma tay. ⁸ Tsa na, a gwadatay a ndo i məsler ŋgay hay: “Daf i mabəzləme gər i dahəlay mada eye haladzay, ane tuk na, ndo neheye na zalatay aye na, ta sla mənde bay. ⁹ Hərwi niye, dum ka tsəved bagwar eye hay, zalumatayaw a ndo neheye ka ndzumatay a gər aye, tâ yaw ka mənde daf.” ¹⁰ Ndo i məsler ŋgay hay ti ye. Ti ye naħa tə hayay gər a ndo neheye tə ndzatay a gər aye tebiye, ndo ŋgalak eye hay ta ndo neheye ŋgalak eye bay aye. Gay i magurlom a rah ta ndo hay.

¹¹ «Bəy a fələkwa a gay hərwi mazəbe ka ndo neheye a zalatay aye tuk. A ye naħa a ŋgatay a ndo nəte peteked i magurlom i mabəzləme gər i dahəlay andaya faya bay. ¹² A gwaday: “Dzam ga, peteked i magurlom i mabəzləme gər i dahəlay andaya fakaya bay sa na, ka fələkwaw kanaŋ ma kəkay?” Ane tuk na, ndo niye ka mbəday faya bay. ¹³ Tsa na, bəy a gwadatay a ndo i məsler ŋgay hay: “Dum naħa, dzawumay na həlay tə sik, kalum ha abəra a ləvonj. Mə dəma na, ta tuwiye tə mahəpəde zler eye.”»

¹⁴ Andza niye, Yesu a gwad: «Ndo hay haladzay mazala eye hay, ane tuk na, ndo neheye tə pala tay ha aye na, nəteye haladzay bay.»

* **22:13** Zəba mə Mata 8.12.

*Məvəle dzaŋgal a bəy i Roma
Markus 12.13-17; Luka 20.20-26*

¹⁵ Farisa hay ti ye, tə haya gər. Tə ma ha ka bo bazlam mə walaŋ tay hərwi mapəle tsəved ma kəkay nakə ta həliye suwat abəra ka Yesu tə matsətsehe faya abəra bazlam aye. ¹⁶ Ta ndəv ha məhay gər na, tə slər siye i ndo hay mə walaŋ i gawla tay hay ta siye i ndo i Herod ka təv i Yesu. Ti ye naha, tə gwaday: «Miter, nəmaa sər ha nəkar, ka tsik na, dedek. Nəkar faya ka tətikateye a ndo hay dedek ka mede nakə a say a Mbəlom aye. Ka dzədzaray a wu nakə ndo hay ta dzaliye təbey ada ka ŋgəna tay ha ka bo bəra ndo hay təbey. ¹⁷ Hərwi niye, tsikamay wu nakə ka dzala faya aye: Bazlam kway mapala eye kə vəl tsəved məvəle dzaŋgal a bəy i Roma tsukudu kə vəl tsəved məvəle bay daw?»

¹⁸ Ane tuk na, Yesu a sər tay naha ka mədzal gər tay nakə ŋgalak eye bay aye. A gwadatay: «A nəkurom ndo i bəbərek hay, ka həlumeye fagaya abəra suwat na, hərwi mey? ¹⁹ Ehey bəzumenj ha suloy nakə tə vəlawā dzaŋgal eye təday.» Tə zlayaw kwar suloy nəte, tə vəlay. ²⁰ Tsa na, Yesu a gwadatay: «Mandzəkit bo nakay ta məzele nakay faya na, i way?»

²¹ Ta mbədəy faya, tə gwaday: «I bəy i Roma.»

Yesu a gwadatay: «Aya! Wu i bəy i Roma na, vəlumay ha a bəy i Roma ŋgway. Wu i Mbəlom na, vəlumay ha a Mbəlom ŋgway.»

²² Tə tsəne andza niye na, a matay ha hərbaňəkka. Tə gər ha Yesu, ti ye wu tay.

Matsatsehe ka gər i mələtsew i mədahanj hay abəra ma bəd

Markus 12.18-27; Luka 20.27-40

23 Pat eye niye, Saduke hay ti ye ka təv i Yesu. Azlakwa bay Saduke hay na, nəteye tə dzala ha tə gwad: «Ka mət na, mələtsew abəra ma mədahanj andaya sa bay.» Ta tsətsah ka Yesu, tə gwaday:

24 «Miter, Musa a gwad: “Tadə ndoweye a mət ze məwe wawa na, malamar ŋgay mā zla madakway i ŋgwas niye. Ma zliye na, hərwi ada hulfe i ndo niye a mət aye mā dze bay.” **25** Ndo hay andaya nəteye tasəla ta malamar hay. Malamar tay makurre eye a zla dahəlay. A mət ze məwe wawa hay, malamar ŋgay masulo eye a zla ŋgwas niye.

26 Malamar ŋgay masulo eye a mət ze məwe wawa dərmak. Malamar tay mamahkar a ge andza niye, nəteye niye tasəla tebiye tə mət ze məwe wawa.

27 Nəteye tebiye tə mət na, ŋgwas a mət dərmak.

28 Ada pat nakə mədahanj hay ta lətseweye abəra ma mədahanj aye na, ŋgwas niye ma təriye na, i way? Hərwi nəteye tebiye ta zla ŋgwas niye.»

29 Yesu a mbədatay faya, a gwadatay: «Faya ka vumay gər a bo kurom hərwi ka sərum wu nakə mawatsa eye mə Derewel i Mbəlom aye bay ada ka sərum gədaŋ i Mbəlom bay. **30** Andza niye, ahəl nakə ta lətseweye abəra ma mədahanj aye na, hasləka hay ta ŋgwas hay ta zliye bo sa bay. Ane tuk na, ta ndziye na, andza gawla i Mbəlom neheyə mə mbəlom aye. **31** Ka bazlam i mələtsew abəra ma mədahanj na, dada ka dzaŋgum wu nakə Mbəlom a tsikakum mə Derewel ŋgay aye təbədəw? A gwad:

† **22:24** Zəba ma Madazlay i wu hay 38.8; Bazlam mapala eye masulo 25.5-6.

32 “Neñ na, Mbəlom i Abraham, Mbəlom i Izak, Mbəlom i Zakob.[‡]” Mbəlom na, neñgeye Mbəlom i mədahanj hay bay, neñgeye Mbəlom i ndo neheye ta ndziye huya ta sifa aye.»

33 Ndo neheye tebiye tə tsəne matətike ŋgay niye a tətikatay aye na, a gatay hərbaþəkka.

*Bazlam mapala eye nakə a ze siye hay aye
Markus 12.28-34; Luka 10.25-28*

34 Farisa hay tə tsəne Yesu a sla ka Saduke hay tə bazlam na, tə haya gər. **35** Ndo nəte mə walanj tay na, neñgeye ndo mədzən̄gawa bazlam i Mbəlom mapala eye, a ye ka təv i Yesu, a say məhəle faya abəra suwat. Atsətsah ka Yesu, a gwaday: **36** «Miter, mə walanj i bazlam i Mbəlom mapala eye hay, bagwar eye na, waray?»

37 Yesu a mbəðfay faya, a gwaday: «“Wuda Bəy Maduwenj Mbəlom yak tə dərev yak tebiye, ta məsəfəre yak tebiye, ada tə metsehe yak tebiye.§”

38 Bazlam mapala eye bagwar eye ada nakə ŋgalak eye a ze siye hay aye na, ananj. **39** Bazlam mapala eye nakə a ze siye hay aye andza makurre eye ananj: “Wuda ndo i məged̄ yak andza ka wuda na gər yak.” **40** Bazlam i Musa mapala eye tebiye ada matətike i ndo məde ha bazlam i Mbəlom tebiye a dzapa a huð i bazlam neheye mapala eye sulo aye.»

*Kəriste ta Davit
Markus 12.35-37; Luka 20.41-44*

[‡] **22:32** Madayaw abəra ma Ezipt 3.6, 15, 16. § **22:37** Bazlam mapala eye masulo eye 6.5. * **22:39** Levitik 19.18.

⁴¹ Yesu a tsətsah bazlam ka Farisa neheye mahaya gər aye, a gwadatay: ⁴² «Ka dzalum ka Kəriste na, kəkay? Neñgeye wawa i way?»

Tə gwaday: «Neñgeye Wawa i Davit.»

⁴³ Yesu a gwadatay: «Ada ma kəkay Davit a ma ha bazlam i Məsəfəre Tsədañña eye nakə a tsik ahəl niye, a zalay “Bəy Maduweñ ga” aye daw? Hərwi Davit a gwad:

⁴⁴ “Bəy Maduweñ Mbəlom a gwaday a Bəy Maduweñ ga na:

Dara ndza tə həlay i mənday ga

hus a pat nakə neñ, na piye tay ha ndo məne dəre hay a huñ i sik yak aye.[†]

⁴⁵ «Tadə Davit kə zalay a Kəriste “Bəy Maduweñ” tuk na, ada Kəriste neñgeye wawa i Davit na, ma kəkay?»

⁴⁶ Mə walañ i Farisa niye hay ndəray kwa nəte ka mbəday ka bazlam ŋgay niye bay. A dazlay pat eye niye, kwa way a dzədzar matsətsehe faya matsətsehe neheye kəriye.

23

*Yesu a matay ha mənese a bəy i Yahuda hay
Markus 12.38-39; Luka 11.43,46, 20.45-46*

¹ Ma dəba eye na, Yesu a gwadatay a ndo hay mahaya gər eye haladzay ta gawla ŋgay hay:

² «Ndo mədzañgawa bazlam i Mbəlom mapala eye ta Farisa hay məsler tay na, mədatay ha bazlam i Musa mapala eye a ndo hay. ³ Rəhumatay ha gər ada gum wu neheye tebiye faya ta tsikakumeye. Ane tuk na, kâ gum andza nəteye bay, hərwi faya

† **22:44** Dəmes hay 110.1.

ta giye wu nakə faya ta tsikiye bay. ⁴ Nəteye faya ta hayeye gər a wu neheye tə mba a zla bo bay, faya ta piye ka gər i ndo hay. Ane tuk na, bo tay eye kwa məlamay ta wur həlay, ta kərah madzəne ndo hay.

⁵ «Məsler tay faya ta giye na, hərwi ada ndo hay tâ zəba fataya, tâ gwad nəteye ŋgwalak eye hay. Mahodok neheye tə mbəkwawa ada tə ɓarawa ka bo aye na, bagwar aye hay. Ta səkahawa ha me i peteked tay ta zəbol.* ⁶ Ma təv nakə ndo hay tə haya gər ka mənde wu mənday aye na, ta wuda məndze ka təv nakə ŋgwalak eye ada mə gay i maduwule me, ta ndziye na, ka təv nakə ndo hay ta ŋgatateye aye. ⁷ A satay ndo hay tâ tsikatay me mə walaŋ i ndo hay haladzay ada tâ zalatay “Miter” hay.

⁸ «Ane tuk na, nəkurom na, ndəray mā zalakum ndo “Miter” hay təbey. Hərwi, Miter kurom na, nəte tsa. Nəkurom tebiye na, ta malamar hay. ⁹ Kâ zalumay a ndəray ka məndzibəra nakay “Bəba” bay. Hərwi Bəba kurom na, nəte, neŋgeye mə mbəlom. ¹⁰ Kâ pəlum tâ zalakum “bagwar may hay” bay. Hərwi bagwar kurom na, Kəriste nəte tsa. ¹¹ Ndo nakə bagwar eye mə walaŋ kurom aye na, mā təra ndo i məsler kurom. ¹² Kwa way kə say matəre bagwar eye kame i ndo hay na, Mbəlom ma təriye ha wawa eye duh. Kwa way ka təra ha gər ŋgay wawa eye na, Mbəlom ma təriye ha bagwar eye duh.»

Dəretsətseh ka ndo mədzaŋgawa

* **23:5** Yahuda hay tə mbəkwawa mahodok, tə pawa a dəma təv mədzenge hay mə Derewel i Mbəlom. Tə ɓarawa ka da'ar, ka həlay i gula. Tə mawa ahaya bazlam i Mbəlom mapala a gər na, andza niye.

bazlam i Musa mapala eye ta Farisa hay

Markus 12.40; Luka 11.39-42,44,47-52, 20.47

¹³ «A nəkurom ndo mədzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye ta Farisa hay, nəkurom na, ndo i bəbərek hay, dəretsətseh ka gər kurom hərwi faya ka dərəzlumatay na tsəved mede a Bəy i Mbəlom a ndo hay. Bo kurom eye a sakum mede bay ada ndo neheye a satay mede aye, a sakum məgəre tay ha tâ ye bay.

[¹⁴ «A nəkurom ndo mədzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye ta Farisa hay, nəkurom na, ndo i bəbərek hay. Dəretsətseh ka gər kurom hərwi faya ka buwumeye wu abəra ka madakway i ńgwas hay. Ka duwulawum me vədvəd hərwi ada ndo hay tâ gwađ nəkurom ndo ńgwalak eye hay. Hərwi niye, ta gakumeye sariya kurom na, ma ziye siye i ndo hay, ta sakakumeye naha bay.]

¹⁵ «A nəkurom ndo mədzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye ta Farisa hay, nəkurom na, ndo i bəbərek hay. Dəretsətseh ka gər kurom hərwi faya ka həhalumeye ka dala ada ka bəlay hərwi ada ndo hay tâ pakum bəzay. Ka hutum ndo nəte na, ka tərumeye ndo nakə ma hutiye sariya i Mbəlom ma ziye kurom madzəga sulo aye.

¹⁶ «A nəkurom neheye ka tərum andza guluf hay faya ka lakumeye tay ha ndo hay aye, dəretsətseh ka gər kurom. Faya ka gwadumeye: “Tadə ndow-eye kə mbada tə gay i mədəslay ha gər a Mbəlom na, andza kə mbada bay, a tsik bazlam mətsike tsa. Ane tuk na, tadə ndoweye kə mbada ta gura i gay i mədəslay ha gər a Mbəlom na, kutoŋ ma giye wu nakə a mbada ha aye.” ¹⁷ A nəkurom ndo i matərakahəŋ hay, nəkurom guluf eye hay. Wu

nakə ŋgwalak eye duh na, mey? Gura tsukudu gay i mədəslay ha gər a Mbəlom nakə ma təriye ha gura tsədaŋja eye daw? ¹⁸ Faya ka gwadumeye sa: “Tadə ndoweye kə mbada ta təv məvəlay wu a Mbəlom na, andza kə mbəda bay, a tsik bazlam mətsike tsa. Ane tuk na, kə mbada tə wu nakə tə vəlay a Mbəlom mapa eye ka təv məvəlay wu a Mbəlom aye na, kutoŋ ma giye wu nakə a mbada ha aye.” ¹⁹ Nəkurom na, guluf eye hay, ŋgwalak eye duh na, mey? Wu nakə tə vəlay a Mbəlom aye tsukudu, kəgəbay təv məvəlay wu a Mbəlom nakə ma təriye ha tsədaŋja wu nakə tə vəlay kəriye a Mbəlom aye daw? ²⁰ Hərwi niye, ndoweye kə mbada ta təv məvəlay wu a Mbəlom na, a mbada ta təv məvəlay wu a Mbəlom ada tə wu neheye faya aye tebiye. ²¹ Ndoweye kə mbada tə gay i mədəslay ha gər a Mbəlom na, a mbada ta gay i mədəslay ha gər a Mbəlom ada ta Mbəlom nakə mandza eye mə dəma aye. ²² Ndoweye kə mbada ta magərbəlom na, a mbəda ta təv məndze i Mbəlom ada ta ndo nakə mandza eye mə dəma aye.

²³ «A nəkurom ndo mədzəŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye ta Farisa hay, nəkurom na, bəbərek eye hay. Dəretsətseh ka gər kurom hərwi ka hayumay gər a slambah i ala kurom hay tebiye na, mə kuro na, ka zlawum nəte ka vəlawumay a Mbəlom. Ada ka gərum ha məge wu ŋgwalak eye mə bazlam i Mbəlom mapala eye duh na, kəkay? Andza məgwede məge wu nakə a ye ka bo məge aye, məge wu ŋgwalak eye a ndo hay, məpe mədzal gər ka Mbəlom. Ananj wu nakə a ye ka bo məge aye, ze məgər ha siye bay. ²⁴ Nəkurom ka tərum na, andza guluf neheye faya ta lakiye tay ha ndo

hay aye. Faya ka palumeye madzendzew hay abəra ma yam kurom nakə faya ka sum aye, ane tuk na, ka gərum ha a dəma zləgweme.

²⁵ «A nəkurom ndo mədzəŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye ta Farisa hay, nəkurom na, bəbərek eye hay. Dəretsətseh ka gər kurom hərwi nəkurom faya ka tsakadumeye dəba i gəsiyem ta dəba i səra lele. Ane tuk na, hud eye maraha eye tə wu neheye ka kəlum aye ada tə wu nakə a say a bor i bo kurom aye. ²⁶ A nəkurom Farisa neheye ka tərum andza guluf hay aye, tsakadum na hud i gəsiyem kurom təday ada dəba eye bəbay ma zəbiye lele dərmak.

²⁷ «A nəkurom ndo mədzəŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye ta Farisa hay, nəkurom bəbərek eye hay. Dəretsətseh ka gər kurom hərwi nəkurom ka ndzəkitum bo na, tsəvay neheye ta lambad tay ha dəba eye lele, a zəba kudekudək. Tə le ka dəre mazəbe fataya haladzay. Ane tuk na, mə hud eye na, maraha eye ta mətasl i mədahanj hay ada tə wu neheye maza eye tebiye. ²⁸ Nəkurom na, andza niye dərmak. Ka dəre i ndo hay na, ka gwadum nəkurom ndo i dedək hay. Ane tuk na, mə dərev kurom na, nəkurom maraha eye ta bəbərek ada ta mənese.

²⁹ «A nəkurom ndo mədzəŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye ta Farisa hay, nəkurom na, bəbərek eye hay. Dəretsətseh ka gər kurom hərwi faya ka dəzlumeye tsəvay i ndo məde ha bazlam i Mbəlom hay, ada faya ka lambadumeye tsəvay i ndo neheye tə pay bəzay a Mbəlom ta dedək aye. ³⁰ Ada ka gwadum: “Tadə nəmaa ge andaya a həlay i bəba təte may neheye tə kədawa ndo məde

ha bazlam i Mbəlom hay aye na, nəmaa dzapiye ta nəteye hərwi məkəde tay ha bay.” ³¹ Andza niye, bo kurom eye tə gər kurom ka sərum ha nəkurom wawa i ndo neheye tə kəd tay ha ndo məde ha bazlam i Mbəlom hay aye. ³² Lele, ndədikum ka məsler i bəba təte kurom huya!

³³ «Nəkurom na, dədəe hay, wawa i palas hay! Ka slumeye mətəme abəra ka sariya i ako nakə ma mbatiye bay aye na, kəkay? ³⁴ Hərwi niye, tsənum lele: Na slərakumeye naha ndo məde ha bazlam i Mbəlom hay, ndo neheye ta tsah aye, ndo neheye ta tətikakumeye. Ka kədumeye tay ha siye hay, ka darumeye tay ha siye ha ka mayako mazləlmbada eye, siye ka ndabumeye tay ha ta mandalaba mə gay i maduwule me kurom hay ada siye ka həharumeye tay ha ka gəma ka gəma. ³⁵ Andza niye, ndo neheye ka kədum tay ahəl niye kəriye ta ge mənese bay aye na, mənese eye ma dədiye na, ka gər kurom. A dazlay ka Abel ndo məpay naha faya a Mbəlom hus ka Zakari wawa i Baraki nakə ka kədum mə walan i təv məvəlay wu a Mbəlom ta təv nakə tsədañja eye. ³⁶ Neñ faya na gwadakumeye: Sərum ha na, wu neheye tə ge ahəl niye tebiye na, sariya i Mbəlom ma dədiye ka ndo neheye anəke aye.»

*Yesu a tuwa Zerozelem
Luka 13.34-35*

³⁷ Yesu a dazlay mətuwe Zerozelem. A gwad: «Nəkurom ndo i Zerozelem hay, nəkurom ndo i Zerozelem hay. Nəkurom neheye ka bəbazlum tay ha ndo məde ha bazlam i Mbəlom hay ada ka kədum tay ha ndo neheye Mbəlom a slərakum

naha aye tə kwar. Sik nday nakə a seŋ məhayakum gər ka təv ga andza mandzekwer nakə ma hayatay gər a wawa ŋgay hay a hud i gwezleviyek ŋgay aye. Ane tuk na, ka wudum bay! ³⁸ Hərwi niye, gay kurom ma təriye rəgay. ³⁹ Andza niye, neŋ faya na gwadakumeye: Ma dazleye anəke ka ŋgatumeŋjeye sa bay hus ahəl nakə ka gwadumeye: “Mbəlom mâ pa ŋgama ka ndo nakə faya ma deyewe耶 tə məzele i Bəy Maduveŋ aye!”»

24

Yesu a da ha ta mbəzliye ha gay i mədəslay ha gər a Mbəlom

Markus 13.1-2; Luka 21.5-6

¹ Yesu a ndohwaw abəra mə gay i mədəslay ha gər a Mbəlom. Ahəl nakə faya ma diye ŋgway aye na, gawla ŋgay hay ti ye naha ka təv ŋgay hərwi a satay məday ha ta dəzl gay i mədəslay ha gər a Mbəlom ada siye i gay hay na, kəkay. ² Yesu neŋgeye a gwadatay: «Faya ka ŋgatumeye a wu neheye tebiye na gwad'ba? Sərum ha kame na, ka ŋgatumeye a kwar kwa nəte ka gər i kwar ŋged bay. Ta mbəzliye ha hele hele.»

Ngodgor i mandəve i məndzibəra

Markus 13.3-13; Luka 21.7-19

³ Yesu a ye, a tsal a Mahəmba i Tetədœz. Ahəl nakə neŋgeye mandza eye na, gawla ŋgay hay ti ye ka təv ŋgay mahəteye, ti ye ta tsətsah faya, tə gwaday: «Tsikamay, wu neheye ta ta giye bo na, kəday? Ada ŋgodgor waray nakə ma diye ha mazlambar ka maweye ada məndzibəra mazlambar ma ndəviye aye?»

⁴ Yesu a mbədətay faya, a gwadatay: «Gum metsehe! Ndəray mā səpat kurom bay. ⁵ Hərwi ndo hay haladzay ta deyeweye ta məzele ga. Kwa way ma gwadiye: “Neŋ na, Kəriste!” Ada ta səpatiye ndo hay haladzay. ⁶ Ka tsənum ndo hay faya ta giye vəram bəse tə nəkurom kwa neheye dəren tə nəkurom aye na, kâ dzədzarum bay. Hərwi wu neheye na, kutoŋ ta ndisleweye. Ane tuk na, mandəve i məndzibəra zuk bay. ⁷ Slala njed ta giye vəram ta slala neŋged, bəy ta bəy ta giye vəram. Mandərzlanj ma giye, dala ma bəliye ma gəma hay wal wal. ⁸ Wu neheye tebiye ta giye bo na, andza məwe wawa nakə a dazlay a ŋgwas aye.»

Wu nakə ma ndzateye a gər a gawla i Yesu hay aye

⁹ «Ma dəba eye na, ndo hay ta gəsiye kurom hərwi ada tâ gakum dəretsətseh, ta kədiye kurom. Slala i ndo hay tebiye ta nakumeye dəre hərwi ga. ¹⁰ A həlay niye na, ndo hay haladzay ta gəriye ha məpe mədzal gər abəra ka neŋ. Ta həliye ka bo me ada ta niye a bo dəre mə walanj tay nəte nəte. ¹¹ Ndo neheye tə gwad nəteye ndo məde ha bazlam i Mbəlom aye haladzay ta deyeweye. Ta səpatiye ndo hay haladzay. ¹² Mənese ma səkahiyə haladzay. Hərwi niye, mawudə bo i ndo hay haladzay ma nəkidiye. ¹³ Ane tuk na, ndoweye kə səmay naħħa hus ka mandəve aye na, Mbəlom ma təmiye ha. ¹⁴ Ta diye ha Labara Ngwalak eye i Bəy i Mbəlom a ndo i məndzibəra hay tebiye hərwi ada ndo neheye tə sər Mbəlom bay aye tâ tsəne. Tsa na, məndzibəra ma ndəviye.»

Ta mbəzliye ha Zerozelem

Markus 13.14-23; Luka 17.23-24,37, 21.20-24

¹⁵ Yesu a gwadatay: «Ka ŋgatumeye a wuray maga zluwer eye andza mazəlatonjgo, ma lətsiyə a təv nakə tsədənja eye, andza nakə Daniyel* ndo məde ha bazlam i Mbəlom kə tsik faya. (Ndoweye kə dzaŋga na, mâ tsəne lele.) ¹⁶ Ndo neheye ka dala i Yahuda aye, ta ŋgatay a wu niye na, tâ hway a mahəmba hay. ¹⁷ Ndo nakə nenjeye ka gər i gay aye na, mâ mbəzlaw ka dala hərwi mede məhəlaw wu ŋgay hay abəra mə gay ŋgay bay. ¹⁸ Ndo nakə nenjeye ma guvah aye na, mâ mbəda gər a mətagay ŋgay məzlaw peteked ŋgay bay. ¹⁹ Pat eye niye na, dəretsətseh wene wene eye na, ka gər i ŋgwas neheye tə bo sulo aye ada ka ŋgwas neheye faya ta vəlateye wah a wawa tay hay aye! ²⁰ Duwulumay me a Mbəlom hərwi mahway nakə ka hwayumeye mâ ge a həlay i mətasl bay kəgəbay pat i mazəzukw bo bay. ²¹ Andza niye, a həlay niye na, ndo hay ta siye dəretsətseh haladzay. Kwa ahəl nakə Mbəlom a ge məndzibəra aye hus anəke na, dada ndəray kə sa dəretsətseh andza niye bay ada dada ma giye bo andza niye sa bay. ²² Tadə Mbəlom mâ nəkid ha abəra ka pat i dəretsətseh bay na, ndəray kwa nəte ma təmiye bay. Ane tuk na, a nəkid ha hərwi ndo ŋgay neheye a pala aye.

²³ «Tadə ndəray kə gwadakum: “Zəbum! Kəriste anan!” kəgəbay “Nenjeye atay!” na, kâ təmum bazlam ŋgay bay. ²⁴ Andza niye, ndo masəpete ndo hay ta deywewe. Ta gwadiye nəteye na, ndo məde ha bazlam i Mbəlom, kəgəbay ndo mətəme

* **24:15** Zəba ma Daniyel 9.27; 11.31; 12.11.

ha ndo nakə Mbəlom a sləraweye. Nəteye na, ta giye masuwayan hay ada tə wu neheye ma giye hərbəbəkka aye hərwi tadə ma giye bo na, masəpete tay ha ndo neheye Mbəlom a pala aye. ²⁵ Anan, na tsikakum ka bo abəra kurre. Pum a zləm lele.

²⁶ «Tadə ta gwadakum: “Kəriste anaŋ mə pesl”, kâ yum bay, kəgəbay ta gwadakum: “Neŋgeye anaŋ manjaha bo eye kanan” na, kâ təmum bay. ²⁷ Neŋ Wawa i Ndo, na deyewe ye na, andza mawutseđe i mbəlom nakə ta ŋgateye kwa tə waray aye. ²⁸ Andza niye, təv nakə wu maməta eye mə dəma aye na, magoduk hay ta hayiye gər a dəma.»

*Məmaw i Wawa i Ndo
Markus 13:24-27; Luka 21:25-28*

²⁹ «Kwayanja dəretsətseh niye hay ta ye abəra mə dəma na, pat ma giye andaya sa bay ada kiyə ma dəviye bay. Wurzla hay dərmak ta kutsaweye abəra ka magərbəlom, ada wu neheye gədaŋ eye ka magərbəlom aye ta bəliye haladzay. ³⁰ Pat eye niye na, ndo hay ta ŋgateye a wu nakə ma diye ha neŋgeye faya ma deyewe ye aye ka magərbəlom. Ndo i məndzibəra hay tebiye ta tuwiye ka bo. Ta ŋgeteneye a neŋ Wawa i Ndo na deyewe ye ma pazlay ta gədaŋ ada ta məzlab eye haladzay. ³¹ Ta fa tolom bagwar eye na, ma sləraweye gawla i Mbəlom hay, ta hayay gər a ndo neheye a pala tay ha aye abəra ka kokway i məndzibəra tebiye kwa ka waray ka waray.»

*Dzeke i gurov
Markus 13:28-31; Luka 21:29-33*

32 Yesu a gwadatay: «Tsənum dzeke i gurov təday. Ka ŋgatumay a gurov ka duda na, ka sərum ha gwaduvay kə ge, mazlambar yam ma piye bədaw? **33** Andza niye, ka ŋgatumay a wu neheye tebiye ta ndislew na, sərum ha neŋ Wawa i Ndo mazlambar na deyeweeye, neŋ ka məged. **34** Neŋ faya na gwadakumeye: Sərum ha na, wu nakay tebiye ma giye bo na, ndo neheye anəke aye ta mət zuk bay. **35** Magərmbəlom ta dala ta dziye, bazlam ga na, dada ma dziye bay.»

*Maa sər pat nakə məndzibəra ma ndəviye na,
Mbəlom nəte ŋgweŋ*

Markus 13.32-37; Luka 17.26-30,34-36

36 Yesu a gwadatay sa: «Ma deyeweeye pat waray na, ndəray kwa nəte a sər bay. Ada ma deyeweeye ahəl waray na, ndəray a sər həlay eye bay sa. Kwa gawla i Mbəlom hay mə mbəlom, kwa neŋ Wawa ŋgay bəbay, nəmaa sər bay. Maa sər pat eye na, Mbəlom Bəba ga nəte ŋgweŋ. **37** Wu nakə a ge bo a həlay i Nuhu aye na, pat nakə neŋ Wawa i Ndo na deyeweeye na, ma ta giye bo andza niye dərmak.[†] **38** Hərwi ahəl nakə yam ka dazlay a məpe zuk bay aye na, ndo hay tə ndayawa wu mənday, tə sawa wu məsay, tə zlawə dahəlay ada tə vəlawa dem tay hay a zal hus a pat nakə Nuhu a fələkwa a kwalalanj i yam aye. **39** Ta sər ka bo bay hus a həlay nakə yam a yaw a həl tay ha tebiye. Ahəl nakə neŋ Wawa i Ndo na deyeweeye na, ma giye andza niye dərmak.

40 «A həlay niye na, ndo hay sulo ma guvah na, ta zliye nəte, ta gəriye ha neŋged. **41** Ngwas hay sulo ta ləgəriye na, ta zliye nəte ta gəriye ha neŋged.

† **24:37** Madazlay i wu hay 7.17-23.

42 Hərwi niye, ndzum na, tsezlezlenje bəna ka sərum pat nakə Bəy Maduweŋ kurom ma maweye bay.

43 «Tsənum wu nakay lele: Ndo i gay mâ sər həlay nakə məkal ma deyeweye ma kəliye na aye na, ma ndzahəriye bay. Ma ndziye tsezlezlenje, ma gəriye ha məkal mâ fələkwa a gay ŋgay bay.

44 Hərwi niye, nəkurom dərmak ləvum bo, hərwi nerj Wawa i Ndo na maweye ahəl waray na, ka sərumeye bay.»

Ndo i məsler ŋgwalak eye

Luka 12.41-48

45 Yesu a gwadatay: «Ndo i məsler ŋgwalak eye ada ma giye məsler tə metsehe lele eye na, way? Neŋgeye na, ndo nakə ndo i gay ŋgay a gwadafay “Gatay gər a siye i ndo məge məsler ga hay. Vəlatay wu mənday tə həlay eye.” **46** Məŋgwese ka gər i ndo məge məsler niye tadə ndo i gay ŋgay ki yaw, kə ndzay a gər neŋgeye faya ma giye məsler andza nakə tə tsikay aye. **47** Neŋ faya na gwadakumeye: Sərum ha na, ndo i gay ŋgay ma gəray ha zlele ŋgay tebiye mâ ləvay gər.

48 «Ane tuk na, tadə ndo məge məsler niye ŋgwalak eye bay na, ma gwadeye a gər ŋgay: “Ndo i gay ga faya ma gaweye mahonok, ma deyeweye bəse bay”, **49** ma piye bo məndebe siye i ndo neheye faya ta giye məsler dziye. Ma ndiyə wu mənday ada ma siye wu məsay ta ndo məkweye hay. **50** Ndo i gay ŋgay ma maweye na, ka həlay nakə faya ma həbiye bay aye ada a sər bay aye. **51** Ki yaw na, ma vəleye dəretsətseh haladzay, ma həhəriye na ndo i məsler

niye. Ma kaliye ha a təv i ndo i bəbərek hay. Mə dəma na, ta tuwiye tə mahəpəde zler eye.‡»

25

*Dzeke i merehe i dem hay kuro
Luka 12.35-38, 13.25-28*

¹ Yesu a gwadatay: «A həlay niye na, Bəy i Mbəlom ma ndzəkitiye bo na, tə merehe i dem hay kuro. Tə həl lalam tay hay, ti ye hərwi mədzəgər tə zal i dahəlay. ² Mə walaj i merehe i dem neheye kuro aye, zlam na, matərakahaŋ eye hay, siye hay zlam na, metsehe tay andaya. ³ Merehe i dem neheye zlam matərakahaŋ aye, tə həl lalam tay na, ta ləva ha bo tə mal bay. ⁴ Merehe i dem neheye zlam metsehe tay andaya aye na, tə həl lalam tay ada kwa way a ləva ha bo tə mal ma dos. ⁵ Zal i dahəlay ki yaw bəse bay. Merehe i dem niye hay tebiye məndzehəre a gatay, tə ndzahəra.

⁶ «Ta magərhəvəd na, mawude a tsəne. “Anaj zal i dahəlay kə ndzew! Lətsum ka mbəlom, dum ta dzum gər.” ⁷ Merehe i dem niye hay ta pədeke abəra ka məndzehəre, ta dazlay mələve bo ta lalam tay hay. ⁸ Merehe i dem neheye matərakahaŋ aye na, ta tsətsah mal ka merehe i dem neheye metsehe tay andaya aye, tə gwadatay: “Mbədumamay mal a lalam may hay tsekwenj tey hərwi faya ta mbatiye.” ⁹ Merehe i dem neheye metsehe tay andaya aye, ta mbədatay faya, tə gwadatay: “A’ay, andaya haladzay ma sliye a nəmay ada a nəkurom bay. Hwayum naha bəse duh ka təv i ndo i tsakala, səkəmumaw.” ¹⁰ Ahəl nakə ti ye

‡ **24:51** Zəba ma Mata 8.12 ada dzanja wu nakə mawatsa eye ka gər aye.

masəkəmaw mal aye na, zal i dahəlay a ndislew. Merehe i dem neheye zlam maləva bo aye na, tə fələkwa ka bo tə nejeye a gay i magurlom i məzle dahəlay. A dərəzl a məged. ¹¹ Məndze zərat na, siye i merehe i dem niye hay tə maw. Tə maw na, tə gwad: “Bəy Maduwen, Bəy Maduwen, həndəkamay abəra ma məged!” ¹² Ane tuk na, zal i dahəlay a gwađatay: “Nen faya na gwađakumeye ta dedek, na sər kurom bay.” ¹³ Hərwi niye, ndzum tsezlezlenjə bəna pat eye kwa həlay eye na, ka sərum bay.»

*Dzeke i ndo məge məsler hay mahkar
Luka 19.11-27*

¹⁴ Yesu a gwađatay sa: «Ma giye bo andza ndo i gay nakə a say mede a tsekene aye. A zalatay a ndo i məsler əngay hay, a gər ha zlele əngay a həlay tay. ¹⁵ A vəlay kwa a way ka gədanj əngay. A vəlay a ndo ənged kwar i suloy temerre zlam, a ndo ənged temerre sulo, a ndo mamahkar eye temerre nəte. Tsa na, a ye əngway.

¹⁶ «Ndo i məsler nakə tə vəlay kwar i suloy temerre zlam aye na, a ye a mbəda ha həlay kwayañja. A huta faya kwar i suloy temerre zlam sa. ¹⁷ Ndo nakə tə vəlay kwar i suloy temerre sulo aye na, a ge ha andza niye dərmak. A huta faya kwar i suloy temerre sulo. ¹⁸ Ane tuk na, ndo nakə tə vəlay kwar i suloy temerre nəte aye na, a ye a la bəd, a əngaha na suloy i ndo i gay əngay niye a dəma.

¹⁹ «Aza a ndzaw məve tsakway na, ndo i gay i ndo i məsler niye hay a maw. Tsa na, a say məpesle na suloy əngay nakə a vəlatay aye. ²⁰ Ndo nakə a vəlay kwar i suloy temerre zlam aye, a ye ka təv

ŋgay, a gwaday: “Ndo i gay ga, ka vəleŋ na, kwar i suloy temerre zlam. Anaj na huta faya kwar i suloy temerre zlam.” ²¹ Ndo i gay ŋgay a gwaday: “Lele haladzay, nəkar na, ndo i ŋgwalak ada ndo i dedek. Nəkar ndo i dedek kwa mə wu neheye tsekweŋ aye, na pakeye wu haladzay a həlay. Dara ŋgasama ka bo tə neŋ.” ²² Ndo i məsler nakə a vəlay kwar i suloy temerre sulo aye, a ye na, a gwaday: “Ndo i gay ga, ka vəleŋ kwar i suloy temerre sulo. Anaj na huta faya kwar i suloy temerre sulo.” ²³ Ndo i gay ŋgay a gwaday: “Lele, nəkar na, ndo i ŋgwalak ada ndo i dedek. Nəkar ndo i dedek kwa mə wu neheye tsekweŋ aye, na pakeye wu haladzay a həlay. Dara ŋgasama ka bo tə neŋ.” ²⁴ Ndo nakə tə vəlay kwar i suloy temerre nəte aye, a ye na, a gwaday: “Ndo i gay ga, na sər ha, nəkar na, ndo makula gər eye. Kadziye wu nakə ka sləga bay aye, ka hayay gər a wu nakə ka zəv bay aye. ²⁵ Na dzədzar, hərwi niye na ye na ŋgaha kwar i suloy yak a bəd. Anaj suloy yak.” ²⁶ Ndo i gay ŋgay a gwaday: “Nəkar na, ndo i məsler nakə ŋgwalak eye bay aye ada soe eye. Ka sər na, na dziye wu nakə na sləga bay aye ada na hayay gər a wu nakə na zəv bay aye ba? ²⁷ Meeneŋ na, penj na suloy a bank. A həlay i məmaw ga na, na həla ahaya suloy ga ta magogoy eye faya. ²⁸ Həlum faya abəra kwar i suloy niye temerre nəte aye. Vəlumay ha faya a ndo nakə kwar i suloy andaya faya gwezem aye. ²⁹ Hərwi ndo nakə wu ŋgay andaya aye na, ta səkahay ha sa. Ane tuk na, ndo nakə wu ŋgay andaya bay aye na, kwa tsekweŋ eye nakə andaya faya aye na, ta zliye na faya abəra.

30 Gəsum na ndo nakay ma giye ŋgama bay aye. Kalum naħa abəra a ləvoŋ. Mə dəma na, ta tuwiye tə mahəpəde zler eye.*”»

Sariya i mandave i məndzibəra

31 Yesu a gwadatay sa: «Ahəl nakə neŋ Wawa i Ndo na deyeweye ma məzlaň ga ta gawla i Mbəlom hay tebiye aye na, na ndziye ka dzaŋga i bəy ga ta məzlaň. **32** Ndo i məndzibəra hay tebiye ta hayiye gər ka təv ga ada na ŋgəniye ha ka bo abəra ndo hay ta ndo siye hay andza ndo mətsəkure ma ŋgəniye tay ha təbaŋ hay ta wak hay. **33** Ka ŋgəna tay ha na, ma piye tay ha təbaŋ hay a diye i həlay i mənday ŋgay ada ma piye tay ha wak hay a diye i həlay i gula ŋgay.

34 «Bəy ma gwadateye a ndo neheye tə həlay i mənday ŋgay aye: “Dumara, nəkurom neheye Mbəlom Bəba ga a pa fakuma ŋgama aye, ka ndzumeye ma bəy ga nakə Mbəlom a ləvakum ha bo kwa ahəl nakə kə ge məndzibəra zuk bay aye. **35** Hərwi ahəl niye, may a wur fagaya na, ka vəlumenj wu mənday, yam a gen na, ka vəlumenj yam məsay, neŋ mbəlok eye na, ka təmum ga a gay kurom, **36** peteked andaya fagaya bay na, ka pumeň ka bo peteked, neŋ dəvats eye na, ka gumenj gər, neŋ ma daŋgay na, ka yum ka zəbumenjew dərē.”

37 «Ndo neheye tə gawa wu nakə a yay a gər a Mbəlom aye na, ta mbədəye faya, ta gwadəye: “Bəy Maduwenj, nəmaa ŋgataka may a wur fakaya ada nəmaa vəlaka wu mənday na, kəday? Yam a gaka

* **25:30** Zəba ma Mata 8.12 ada dzaŋga wu nakə mawatsa eye ka gər aye.

ada nəmaa vəlaka yam məsay na, kədəy? ³⁸ Nəmaa ŋgataka nəkar mbəlok eye ada nəmaa təma kar a gay may na, kədəy? Peteked fakaya bay ada nəmaa paka ka bo peteked na, kədəy? ³⁹ Nəmaa ŋgataka nəkar dəvats eye kəgəbay nəkar ma dañgay ada nəmaa ye mazəbakaw dəre na, kədəy?”

⁴⁰ «Bəy ma mbədateye faya, ma gwadateye: “Nej faya na gwadakumeye, sərum ha, kwa mey ka gu-may a ndo wawa eye tsekwenj mə walaŋ i malamar ga hay na, ka gum niye na, a nej.” ⁴¹ Ma dəba eye bəy ma gwadateye a ndo neheye tə həlay i gula ŋgay aye: “Dum abəra ka təv ga, nəkurom neheye Mbəlom a vəlakum mezəleme aye! Dum a ako nakə ma mbatiye dəda bay Mbəlom a ləvatay ha bo a Fakalaw ta gawla ŋgay hay aye. ⁴² Hərwi, ahəl nakə may a wur fagaya na, ka vəlumeŋ wu mənday bay. Yam a gej na, ka vəlumeŋ yam bay, ⁴³ Nej mbəlok eye na, ka təmum ga a gay kurom bay, peteked andaya fagaya bay na, ka pumeŋ ka bo peteked bay, nej dəvats eye ada nej ma dañgay na, ka gumeŋ gər bay.”

⁴⁴ «Nəteye dərmak ta mbədeye faya, ta gwadeye: “Nəmaa ŋgataka may a wur fakaya, yam a gaka, nəkar mbəlok eye, dəvats eye kəgəbay ma dañgay nəmaa gaka gər bay na, kədəy?”

⁴⁵ «Bəy ma mbədateye faya, ma gwadateye: “Nej faya na gwadakumeye: Sərum ha na, wu nakə ka slum faya məgay a ndo wawa eye tsekwenj mə walaŋ i ndo neheye bay na, ka gumeŋ a nej bay dərmak.”»

⁴⁶ Yesu a gwadatay: «Nəteye, ta diye ta hutiyə na, dəretsətseh nakə ma ndəviye bay ka tor eye. Ndo

neheye tə ge wu nakə a yay a gər a Mbəlom aye na,
ta diye a sifa nakə ma ndəviye bay aye.»

26

Ta pəla tsəved məgəse na Yesu

Markus 14.1-2; Luka 22.1-2; Yuhana 11.45-53

¹ Ahəl nakə Yesu a ndəv ha matətike aye na,
a gwađatay a gawla ḥgay hay: ² «Ka sərum ha
magurlom i Pak a zəkaw na, məhəne sulo. Nej
Wawa i Ndo ta gəsiye ga hərwi ada tâ dar ga ka
mayako mazləlmbada eye.»

³ A həlay niye na, bagwar hay i ndo neheye tə
vəlaway wu a Mbəlom aye ta madugula i Yahuda
hay tə haya gər a gay i Kayif, bagwar i ndo
məvəlaway wu a Mbəlom. ⁴Tə ma ha ka bo bazlam
mə walaŋ tay, a satay məgəse Yesu ta məkal ada
məkəde na. ⁵Ane tuk na, tə gwad: «Kâ gəsakwa
na tə magurlom nakay bay bəna, ndo hay ta gəriye
kway ha bay.»

Ngwas wuray a mbəda mal ka gər i Yesu

Markus 14.3-9; Yuhana 12.1-8

⁶ Yesu neŋgeye ma gəma i Betani, mə gay i ndo
wuray tə zalay Simon. Ndoweye niye a ndzawa na,
dəvats i madəgwede a gaway.

⁷ Ahəl nakə faya ta ndiyə wu mənday aye na,
ŋgas wuray a ye naha ka təv i Yesu ta dos mə həlay
a le haladzay, maraha eye tə mal nakə a ze huŋja
tsakala eye haladzay aye. A mbəda mal niye ka
gər i Yesu. ⁸Gawla ḥgay hay tə ḥgatay na, a yatay
a gər bay, tə gwad: «A nas ha mal nakay na, hərwi
mey? ⁹ Ngama meeneŋ mā səkəm ha na, ma hutiye

ha suloy haladzay ada ma pateye suloy eye a ndo i mətawak hay.»

¹⁰ Yesu a səratay na ha a gər ka bazlam tay niye, a gwadatay: «Ka kwasumeye gər a ŋgwas nakay na, hərwi mey? Wu nakə a ge hərwi ga aye na, lele haladzay. ¹¹ Ndo i mətawak hay na, nəteye ka təv kurom huya. Ane tuk na, nej na, na ndziye tə nəkurom huya bay. ¹² Nejgeye ka mbəda mal ka bo ga hərwi mələve ha bo i məzle ga a bəd. ¹³ Nej faya na gwadakumeye, sərum ha: Kwa a ŋgay ta diye ha Labara Ngwalak eye nakay ka məndzibəra tebiye na, ta tsikiye ka ŋgwas nakay hərwi wu nakə a ge aye. Ndo hay ta mətsiye ha gər bay.»

*Yudas Iskariyot a pəla tsəved məge daf ka Yesu
Markus 14.10-11; Luka 22.3-6*

¹⁴ Ndo nəte mə walaj i gawla i Yesu hay kuro gər eye sulo, məzele ŋgay Yudas Iskariyot, a ye ka təv i bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye. ¹⁵ A ye na ha, a gwadatay: «Tadə na pəlakum tsəved məgəse Yesu na, ka vəlumenjeye mey?» Bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom tə paslay kwar i suloy kuro kuro mahkar*, tə vəlay. ¹⁶ A dazlay pat eye niye Yudas a pəla həlay nakə lele eye hərwi məge daf ka Yesu aye.

*Yesu a ləva ha bo tə dafi Pak
Markus 14.12-16; Luka 22.7-14*

¹⁷ Pat makurre i magurlom nakə tə ndayawa wu mənday nakə gəde faya bay aye na, gawla i Yesu hay ti ye ka təv i Yesu, tə gwaday: «A saka nəmaa daka daf i magurlom i Pak na, ka waray?»

* **26:15** Zəba ma Zakari 11.12.

18 Yesu a gwadatay: «Dum a wuzlahgëma, a gay i ndoweye andaya, gwadumay: “Miter a gwad: Hëlay eye i ga kë slaw. Na ndiyé daf i Pak ta gawla ga hay na, më gay yak.”»

19 Gawla i Yesu hay ti ye të ge wu nakë Yesu a tsikatay aye. Të da wu mënday i Pak më dëma.

*Yesu a ða ha gawla ñgay nëte ma giye faya ðaf
Markus 14.17-21; Luka 22.21-23; Yuhana 13.21-
30*

20 Huwa a ge na, Yesu ta gawla ñgay hay kuro gér eye sulo ti ye të ndza, ta dazlay a mënde wu mënday. **21** A hëlay nakë nëteye faya ta ndiyé wu mënday aye na, Yesu a gwadatay: «Neñ faya na gwadakumeye: Sërum ha na, ndo nëte më walanj kurom ma giye fagaya daf.»

22 A ndalatay a gawla ñgay hay tebiye. Tsa na, ta dazlay matsëtsehe faya, nëte ta nëte: «Bëy Maduwenj, neñ daw?»

23 Yesu a mbëdatay faya, a gwadatay: «Mata ge fagaya daf na, ndo nakë faya nëmaa télèkiye hëlay a sëra salamay aye. **24** Neñ Wawa i Ndo na mëtiye andza nakë Derewel i Mbëlom a tsik aye. Ane tuk na, dëretsëtseh ka gér i ndo nakë ma giye daf ka neñ Wawa i Ndo aye. Ndo niye na, ñgama meenenj tâ wa na bay.»

25 Yudas, ndo nakë ma giye daf ka Yesu aye, a tsatsah faya: «Neñ daw, Miter?»

Yesu a mbëday faya, a gwaday: «Andza nakë ka tsik aye.»

*Dafi Bëy Maduwenj
Markus 14.22-26; Luka 22.15-20; 1 Korintje hay
11.23-25*

26 Ahəl nakə faya ta ndiye daf aye na, Yesu a zla peŋ, a gay na ha sisœ a Mbəlom. Ma dəba eye na, a ŋgəna ha peŋ niye, a vəlatay a gawla ŋgay hay, a gwadatay: «Zlum, ndayum. Nakay na, bo ga.»

27 Ma dəba eye a zla gəvet, a gay na ha sisœ a Mbəlom. Ma dəba eye a vəlatay, a gwadatay: «Sum nəkurom tebiye. **28** Nakay na, bambaz ga nakə Mbəlom ma bariye dzam ta ndo hay aye. Ta mbədiye ha na, hərwi məpəse ha mezeleme i ndo hay haladzay. **29** Neŋ faya na tsikakumeye, na ta siye wu məse nakay sa bay hus a pat nakə ka ta sakweye wedeye ma bəy i Bəba ga Mbəlom aye.»

30 Ma dəba eye, ta zambaday a Mbəlom ta dəmes[†] na, ti ye tə tsal a Mahəmba i Tetədœz.

Piyer ma gwadiye: «Na sər Yesu bay»

Markus 14.27-31; Luka 22.31-34; Yuhana 13.36-

38

31 Ma dəba eye na, Yesu a gwadatay a gawla ŋgay hay: «Bəgom ta həvad̩ nakay nəkurom tebiye ka gərumeye ga ha. Hərwi mawatsa eye mə Derewel i Mbəlom, a gwad̩: “Na ta kədiye na ndo mətsəkure tay, ada təbaŋ niye hay mahaya gər eye ta ŋgəniye gər kweye kweye kwa a ŋgay.” **32** Ane tuk na, na mbəlaw abəra ma mədahanj na, na həbiye kurom ma Galile.»

33 Piyer a mbəd̩ay faya, a gwad̩ay: «Kwa siye i ndo hay ta gər kar ha na, neŋ na gəriye kar ha dəda təbey.»

34 Yesu a mbəd̩ay faya, a gwad̩ay: «Neŋ faya na gwadakeye: Sər ha na, bəgom ta həvad̩ nakay

[†] **26:30** Tə ge dəmes ka mandəve i mənde daf i Pak na, mə Dəmes hay 113 ka 118. [‡] **26:31** Zakari 13.7.

dzagulok ma ta zlahiye na, 6a ka gwad sik mahkar ka sər neŋ bay.»

³⁵ Piyer a gwaday: «Na sər kar bay na, na tsikiye dada bay, kwa tadə ka mətameye ka bo salamay.» Siye i gawla ŋgay hay tebiye tə tsik andza niye dərmak.

Yesu ma Getsemene

Markus 14.32-42; Luka 22.39-46; Yuhana 18.1

³⁶ Yesu ta gawla ŋgay hay tə ndisl a təv eye andaya tə zalay Getsemene. Mə dəma na, a gwadatay: «Ndzum kanaŋ. Na diye, na duwulay na ha me a Mbəlom kataday.»

³⁷ Tsa na, ti ye ta Piyer ada ta wawa i Dzebede hay sulo. Tə ndisl a dəma na, mevel i Yesu a dazlay məwure faya ada a dzədzar haladzay. ³⁸ A gwadatay: «Dərev ga na, kə rah tə dəretsətseh i mədahan. Nəkurom na, ndzum kanaŋ, ndzakwa na, tsezlezlenjne.»

³⁹ A ye abəra ka təv niye izad tsekweŋ, a ye na ha a kal ha bo ka dala bərut da'ar ka dala. A duwulay na ha me a Mbəlom, a gwad: «Bəba ga, tadə ma giye bo na, zla fagaya abəra dəretsətseh nakay na siye tey. Ane tuk na, kâ ge andza nakə a seŋ a neŋ aye bay, ge andza nakə a saka a nəkar aye.»

⁴⁰ A maw ka təv i gawla ŋgay neheye mahkar aye na, nəteye mandzahəra eye. A gwaday a Piyer: «Andza niye, ka slum faya məndze tə neŋ tsezlezlenjne tə dəre kwa bəre nəte bay na, kəkay? ⁴¹ Ndzum tə dəre tsezlezlenjne ada duwulumay me a Mbəlom hərwi ada kâ dədfum a masəpete i Fakalaw bay. Məsəfəre na, a say məge wu lele eye,

ane tuk na, gədaŋ kurom andaya məsəmay naħa a masəpete i Fakalaw bay.»

42 A ye fataya abəra masulo eye sa, a ye naħa a duwulay me a Mbəlom. A gwad: «Bəba, taðə ka sliye məzle fagaya abəra dəretsətseh nakay na siye bay na, vəlenj gədaŋ nā sa andza nakə a saka a nəkar aye.»

43 Tsa na, a maw ka təv i gawla ŋgay neheye sa. A ndzatay a gər na, nəteye mandzahəra eye. Tə mba faya məndze tə dəre kwa tsekwenj bay tebiye. **44** A gər tay ha, a ye sa. A duwulay me a Mbəlom andza nakə meenej eye. **45** Tsa na, a maw ka təv i gawla ŋgay hay, a gwadatay: «Faya ka ndzahərumeye sa ada faya ka zəzəkumeye bo ba? Gum metsehe, anəke na, həlay eye kə slaw. Nen Wawa i Ndo ta vəlay ga ha a həlay i ndo i mezeleme hay tuk. **46** Lətsum, takwa ta dzakwa gər! Zəbum, ndo nakə ma giye fagaya daf aye, kə ndzew.»

Tə gəs na Yesu

Markus 14.43-50; Luka 22.47-53; Yuhana 18.2-11

47 Ahəl nakə Yesu faya ma tsikiye me mba aye na, pəslanj Yudas neŋgeye nakə nəte mə walaj i gawla i Yesu hay kuro gər eye sulo aye, a ye naħa. Ti ye naħa ta ndo hay haladzay ta maslalam tay hay ada ta sakwal tay hay. Maa slər tay naħa na, bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom ta madugula i Yahuda hay.

48 Yudas ndo məgatay daf ka Yesu aye ɓa kə datay ha wu nakə ma giye. A gwadatay: «Ndo nakə na ye na gəs na ka bo təmbolok təmbolok aye na, neŋgeye! Gəsum na.»

⁴⁹ Yudas a həndzəd na ha kwayanja ka təv i Yesu, a gwaday: «Zay daw, Miter!» Tsa na, a gəs na ka bo təmbolok təmbolok.

⁵⁰ Tsa na, Yesu a mbəday faya, a gwaday: «Dzam ga, wu nakə ka yaw məge na, ge na.» Tsa na, siye i ndo hay ti ye na ha, tə wuya kura ka Yesu, tə gəs na.

⁵¹ Ndo nəte mə walanj i ndo neheye nəteye tə Yesu aye, a ŋgwadaw maslalam ŋgay mbəhhat, a fay ha a ndo i məsler i bagwar i ndo məvəlaway wu a Mbəlom, a dəsay na zləm fats ka dala. ⁵² Tsa na, Yesu a gwaday: «Ma ha maslalam yak a gay ŋgay eye hərwi ndo neheye ta giye vəram ta maslalam aye na, ta bəbazliye tay ha ta maslalam dərmak.

⁵³ Nej na sliye məzalay a Bəba ga Mbəlom, mā slərenjew gawla ŋgay hay gwezem haladzay anəke na, ka sər təbədew? ⁵⁴ Ane tuk na, kə ge andza niye na, wu nakə tə watsa a Derewel i Mbəlom ma giye bo na, ma kəkay kəla?»

⁵⁵ Yesu a gwadatay a ndo hay: «Ka yumaw fagaya ta maslalam kurom hay ada ta sakwal kurom hay andza ta gəsiye ndo i məkal daw? Pat pat nej mandza eye mə gay i mədəslay ha gər a Mbəlom, na tətikawa, ka gəsum ga bay! ⁵⁶ Ane tuk na, wu neheye tebiye tə ge bo aye na, hərwi ada wu nakə ndo məde ha bazlam i Mbəlom hay tə watsa mə Derewel i Mbəlom aye tâ ge bo.»

Tsa na, gawla ŋgay hay tə gər ha, ta hway faya abəra.

Yesu kame i bagwar i Yahuda hay
Markus 14.53-65; Luka 22.54-55,63-71; Yuhana
18.12-14,19-23

⁵⁷ Ma dəba eye ndo neheye tə gəs Yesu aye na, ti ye ha Yesu a gay i Kayif bagwar i ndo məvəlaway

wu a Mbəlom. Mə dəma na, ndo mədzangawa ba-zlam i Mbəlom mapala eye ta madugula i Yahuda hay, nəteye mahaya gər eye. ⁵⁸ Ahəl nakə faya ta diye ha Yesu aye na, Piyer a pay bəzay ma dəba dərenj hus a dalamətagay i gay i bagwar i ndo məvəlaway wu a Mbəlom. A ye naħa a fələkwa a dalamətagay, a ndza ka təv i ndo niye hay faya ta tsəpiye məged aye. A say mazəbe faya ta giye ha tə Yesu na, kəkay.

⁵⁹ Bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye ta madugula i Yahuda hay tebiye ta pəla ndo hay hərwi maraw faya me hərwi məgay sariya i məkəde na. ⁶⁰ Ndo hay haladzay ti ye naħa ta raw faya me. Ane tuk na, ta huta tsəved məkəde na bay. Ka mandəve ḥ̄ay eye na, ndo hay sulo ti ye naħa, tə gwad: ⁶¹ «Ndo nakay a gwad: “Na sliye faya mambəzle ha gay i mədəslay ha gər a Mbəlom ada ma məħħəne mahkar na, na dəzliye na wedeye.”»

⁶² Tə tsəne andza niye na, bagwar i ndo məvəlaway wu a Mbəlom a lətse, a gwaday a Yesu. «Ka mbədatay faya a ndo neheye təbədew? Tə tsik fakaya na, mey?» ⁶³ Ane tuk na, Yesu a ndza ḥ̄gway tete. Bagwar i ndo məvəlaway wu a Mbəlom a gwaday: «Nej faya na tsətsahiye fakaya tə məzele i Mbəlom nakə ma ndziye ka tor eye, mbədənejew faya: Nəkar na, Kəriste Wawa i Mbəlom daw?»

⁶⁴ Yesu a gwaday faya: «Andza nakə ka tsik aye. Ane tuk na, sərum ha, ma dazlay anəke, ka ḥ̄gatumejeye a nej Wawa i Ndo na ndziye tə həlay i mənday i Mbəlom, nejeye nakə gədanj eye ka gər i wu hay tebiye aye. Ka ḥ̄gatumejeye sa na, ma magərmbəlom na deyewe耶 ma pazlay.»

⁶⁵ Bagwar i ndo məvəlaway wu a Mbəlom a tsəne andza niye na, a ndalay haladzay. A ŋjurada ha peteked ŋgay, a gwad: «Kə tsalay ka gər a Mbəlom! Ka pəlakweye na, sa mey, na gwad ka tsənum wu nakə a tsik aye. ⁶⁶ Nəkurom ka dzalum na, kəkay?»

Ndo hay ta mbəday faya, tə gwaday: «Neŋgeye ndo məge mənese, təde məkəde na.»

⁶⁷ Tsa na, ta tufay slesleb ka dəre a Yesu, tə fay ta məpede həlay, siye hay tə fay ka maholom. ⁶⁸ Tə gwaday: «Kəriste, nəkar ndo məde ha bazlam i Mbəlom ba! Tsikamay, maa faka na, way?»

Piyer a gwad: «Na sər Yesu bay»

Markus 14.66-72; Luka 22.56-62; Yuhana 18.15-18.25-27

⁶⁹ Piyer na, neŋgeye mandza eye ma dalamətagay ma bəra. Ngwas wuray a gawa məsler mə gay i bagwar i ndo məvəlaway wu a Mbəlom niye, a həndzəd ka təv i Piyer, a gwaday: «Nəkar dərmak na, ndo i Yesu, ndo i Galile..»

⁷⁰ Ane tuk na, Piyer a day bərakəzaŋ a Yesu kame i ndo niye hay tebiye, a gwad: «A'ay, na sər wu nakə a saka mətsiken aye bay.»

⁷¹ Ma dəba eye Piyer a ye a ndza sləp ka həlay məged. Ngwas wuray a ye ka təv ŋgay, a gwadatay a ndo neheye ka təv niye aye: «Ndo nakay tə ndzawa tə Yesu ndo i Nazaret!»

⁷² Piyer a day bərakəzaŋ a Yesu masulo eye. A mbəda, a gwad: «A'ay, na gwadum na sər ndo niye bay tiya!»

⁷³ Ma dəba i məndze tsekweŋ na, ndo neheye ka təv niye aye, ta həndzəd ka təv i Piyer, tə gwaday: «Ta dedek, nəkar dərmak na, nəte mə waləŋ i gawla i Yesu hay. Hərwi mətsike me nakə faya ka tsikiye

na, a da ha təv yak nakə ka yaw abəra mə dəma aye.»

⁷⁴ Tsa na, Piyer a gwad: «Kə ge na raw me na, Mbəlom mâ genj dəretsətseh. Na mbada na, ta dedek na sər na ndo nakay bay.»

Kwayanjə dzagulok a zlaha. ⁷⁵ Bazlam i Yesu nakə a tsik aye a mayaw a gər a Piyer. Yesu a gwaday: «Dzagulok ma ta zlahiye na, 6a ka gwad'sik mahkar ka sər neŋ bay.» Tsa na, Piyer a yaw abəra ma dalamətagay, a tuwa tsiduk tsiduk.

27

Tiye ha Yesu a gay i Pilat

Markus 15.1; Luka 23.1; Yuhana 18.28-32

¹ Pərik i mekedce na, bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye ta madugula i Yahuda hay tə ma ha ka bo bazlam tebiye hərwi məkəde na Yesu. ² Tə dzawa na Yesu ada ti ye ha a gay i Pilat əngomna i dala i Yahuda, ndo i Roma. Tə vəlay ha a Pilat.

Yudas a kəd'bo əngay

Məsler hay 1.18-19

³ Yudas, ndo nakə a ge əf ka Yesu aye, a zəba ta gəs na Yesu a sariya na, a dzala ka wu nakə a ge aye na, əngwalak eye bay. A həl kwar i suloy nakə tə vəlay kuro kuro mahkar aye, a matay naha a bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom ta madugula i Yahuda hay. ⁴ A ye naha a gwadatay: «Na ge mənese, hərwi na ge əf ka ndo nakə kə ge mənese bay aye.»

Ta mbəday faya, tə gwaday: «Bazlam yak bəna, i may mey tey.»

⁵ Yudas a kutsatay na ha suloy niye mə gay i mədəslay ha gər a Mbəlom. Tsa na, a ye a həruwa bo ta ləber, a mət.

⁶ Bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom tə həl sulo niye, tə gwad: «Suloy nakay na, bazlam kway mapala eye kə vəlakway tsəved məpe na a gay i mədəslay ha gər a Mbəlom bay. Suloy nakay na, i məkəde gər i ndo.»

⁷ Ma dəba eye, madugula i Yahuda hay tə ma ha ka bo bazlam mə walaŋ tay hərwi suloy niye na, ta səkəm guvah abəra ka ndo məŋgere gərwa. A guvah eye niye na, ta liye a dəma slele hay. ⁸ Hərwi niye, hus ka bəgom tə zalay a guvah eye niye na, Guvah i Bambaz. ⁹ Andza niye, a da ha na, bazlam i Zeremi ndo məde ha bazlam i Mbəlom nakə a tsik aye. A gwad: «Tə həl kwar i suloy kuro kuro mahkar, niye na tsakala nakə ndo i Israyel hay tə gwad ta vəliye hərwi ŋgay aye. ¹⁰ Ada ta səkəm ha guvah abəra ka ndo məŋgere gərwa andza nakə Bəy Maduweŋ Mbəlom a gweden ge aye.*»

Yesu kame i Pilat

Markus 15.2-5; Luka 23.3-5; Yuhana 18.33-38

¹¹ Yesu neŋgeye kame i Pilat. Pilat a tsətsah faya, a gwaday: «Nəkar na, bəy i Yahuda hay dedek daw?»

Yesu a gwaday faya: «Nəkar ka tsik segey.»

¹² Bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye ta madugula hay tə dəs parasay ka Yesu haladzay. Ane tuk na, Yesu ka mbədatay faya bay. ¹³ Pilat a gwaday: «Wu neheye faya ta tsikiye fakaya tebiye aye na, ka tsəne təbədew?»

* **27:10** Zəba ma Zakari 11.12-13; Zeremi 18.2-3; 19.1-2; 32.6-15.

¹⁴ Ane tuk na, Yesu ka mbəday faya kwa tsekwenj bay. Niye na, a gay wadəŋ wadəŋ a Pilat.

*Tə gay sariya a Yesu i məkəde
Markus 15.6-15; Luka 23.13-25; Yuhana 18.3-19.16*

¹⁵ Magurlom i Pak kə ndzew na, ŋgomna a gərawa ha ndo i daŋgay nəte, ndo nakə a satay a ndo hay aye. ¹⁶ A həlay niye na, ndoweye andaya neŋgeye sewed eye ma daŋgay, tə zalay Barabas. ¹⁷ Ndo hay tə haya gər haladzay. Pilat a tsətsah fataya, a gwadatay: «A sakum nâ gərakum ha na, way? Barabas tsukudu Yesu nakə tə zalay Kəriste aye daw?» ¹⁸ Pilat a sər ha tə gəsay naha Yesu na, tə ge faya na, sələk kəriye.

¹⁹ Ahəl nakə Pilat mandza eye ka təv məge sariya aye na, ŋgwas ŋgay a slər ndo ka təv ŋgay, a ye naha a gwaday: «Kâ gay wuray a ndo nakay bay, hərwi kə ge mənese bay. Ta həvad nakay, na sa dəretsətseh haladzay ma məsine hərwi ŋgay.»

²⁰ Bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye ta madugula hay tə vəlatay gədaŋ a ndo hay, ta tsətsah ka Pilat mā gəratay ha Barabas. Yesu na, mā kəd na. ²¹ Pilat a gwadatay: «Na gərakumeye ha ndo i daŋgay nəte. Mə walaŋ tay nəte a sakum nâ gərakum ha na, way?»

Ta mbəday faya. «Gəramay ha na, Barabas!»

²² Pilat a tsətsah fataya, a gwadatay: «Ada na geye a Yesu nakə tə zalay Kəriste aye na, mey?»

Nəteye tebiye tə gwaday: «Dar na ka mayako mazləlmbada eye!»

²³ Pilat a gwadatay: «Neŋgeye a ge na, mənese waray?»

Ane tuk na, ta səkah ha mawude haladzay ta gədaŋ, tə gwad: «Dar na ka mayako mazləlmbada eye!»

²⁴ Pilat a zəba faya ma sliye məge wuray kwa tsekwenj bay ada ndo hay faya ta dazleye mawude haladzay na, a təd yam, a bara həlay kame i ndo niye hay, a gwadatay: «Mənese i məkəde ndo nakay na, ka gər ga bay. Mənese eye na, ka gər kurom.»

²⁵ Ndo hay tebiye ta mbəday faya, tə gwaday: «Ayaw, nəmaa təma. Mənese i məkəde ndo nakay mā yaw ka gər may ada ka wawa may hay.»

²⁶ Tsa na, Pilat a gəratay ha Barabas. Yesu na, a ndaba na ta mandalaba, a vəlatay ha a sidzew hay hərwi ada tâ ye tâ dar na ka mayako mazləlmbada eye.

*Sidzew hay tə ŋgwasa ka Yesu
Markus 15.16-20; Luka 19.2-3*

²⁷ Ma dəba eye na, sidzew i Pilat hay ti ye ha Yesu a gay i ŋgomna. Ti ye naha, tə haya gər a sidzew hay tebiye. ²⁸ Ta tsəkw faya abəra peteked ŋgay hay. Tə pa faya peteked ndozza eye.[†] ²⁹ Tə dəsaw dak tə slapa na ka bo, ta pay a gər a Yesu andza dzagwa i bəy. Tə vəlay sakwal[‡] a həlay. Ta dəkway gurmets a huvo ada tə ŋgwasa faya, tə gwaday: «Zay daw, bəy i Yahuda hay?» ³⁰ Ta tuf faya slesleb ada ta buwa faya abəra sakwal nakə mə həlay aye, tə fay ha ka gər. ³¹ Ta ndəv ha məŋgwese faya na, ta tsəkw faya abəra peteked ndozza eye niye, tə ma

[†] **27:28** Peteked ndozza eye: Peteked nakə sidzew i Roma hay tə pawa ka bo andza peteked i bəy aye. [‡] **27:29** Sakwal niye na, a bəram i sakwal i bəy bagwar eye.

ha faya peteked ŋgay hay. Ti ye ha hərwi madar na ka mayako mazləlmbada eye.

Ta dar na Yesu ka mayako mazləlmbada eye

Markus 15.21-32; Luka 23.26-43; Yuhana 19.17-

27

³² Ahəl nakə sidzew hay faya ta diye ha Yesu, ta tasiye abəra mə walan gay aye na, tə dzəgər ta ndo i Siren, məzele ŋgay Simonj. Tə gay kutoŋ ka məzle mayako mazləlmbada eye nakə ta dariye faya Yesu aye. ³³ Tə ndisl a təv eye andaya tə zalay Golgwata, andza məgwede: «Təv i mətasl i gər». ³⁴ Tə vəlay guzom madzapa eye tə wuye duwekeke eye. Yesu a ndzaka na, a say bay.

³⁵ Ma dəba eye na, ta dar na Yesu ka mayako mazləlmbada eye. Tə ge tsakwal ka peteked ŋgay hərwi məsəre mata hute na, way. Tsa na, ta ŋgəna ha a bo mə walan tay. ³⁶ Tsa na, tə ndza mə dəma hərwi matsəpe na Yesu. ³⁷ Tə watsa gər i bazlam nakə tə kəd na faya Yesu aye, tə gwad: «Nakay na, Yesu bəy i Yahuda hay.» Ta law na zal ka gər ŋgay. ³⁸ Ta dar ndo i məkal hay sulo ka tsakay i Yesu, nate tə həlay i mənday, neŋged tə həlay i gula.

³⁹ Ndo neheye ti yawa ta təv niye na, tə ɓəlawə ha gər tay hay tekəm tekəm tə mətsadəy pəleslesle. ⁴⁰ Tə gwadaway: «Hey! Nəkar haɓe a saka mambəzl ha gay i mədəslay ha gər a Mbəlom ada ka gwaɗ ma məhəne mahkar na, ka dəzl na aye na, təv i wu yak aye na, məŋgay tuk? Nəkar təma ha bo yak eye tey! Kə ge nəkar Wawa i Mbəlom na, mbəzlaw abəra ka mayako nakay mazləlmbada eye.»

⁴¹ Bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye ta ndo mədzanġawa bazlam i Mbəlom

mapala eye ada ta madugula i Yahuda hay tə ñgwasa ka Yesu. Tə gwad: ⁴² «Kə təma tay ha siye i ndo hay tuk na, a sla faya mətəme ha gər ñgay təbədew? A gwad neñgeye bəy i Israyel hay sa na, mâ mbəzlaw abəra ka mayako mazləlmbada eye ada nəmaa dzaliye ha. ⁴³ A dzala ha ka Mbəlom sa na, a gwad neñgeye Wawa i Mbəlom. Kə ge Mbəlom a wuda na na, mâ təma ha anəke.» ⁴⁴ Ndo i məkal neheye sulo ta dar tay na ha ka tsakay ñgay aye, tə tsaday andza niye dərmak.

Məməte i Yesu

Markus 15.33-41; Luka 23.44-49; Yuhana 19.28-30

⁴⁵ A dazlay ta magərhəpat, ləvoj a ge ka dala niye tebiye tekədəgəm. A ge na, hus a bəre mahkar i huwa. ⁴⁶ Ma giye bəre mahkar i huwa, Yesu a wuda ta magala kələrra, a gwad: «*Eli, Eli, lama sabaktani?*» Andza məgwede: «Mbəlom ga, Mbəlom ga, ka gər ga ha na, hərwi mey?»

⁴⁷ Siye i ndo neheye ka təv aye niye tə tsəne na, tə gwad: «Faya ma zaleye a Eliya!» ⁴⁸ Kwayanja ndo nəte mə walaj tay niye a hway, a ye na ha a zla wuye andaya kofkoffa. A tsəhuş ha a wuye guyakaka. A hak ka gwavəkw. Tsa na, a pay na ha ka bazlam a Yesu hərwi ada mâ dəvətse. ⁴⁹ Ane tuk na, siye i ndo hay tə gwad: «Ñgatay, zəbakwa faya təday, Eliya ma deyewe耶 ma təmiye ha daw?» ⁵⁰ Ane tuk na, Yesu a wuda ta magala kələrra. Tsa na, a mət.

⁵¹ A həlay niye kwayanja, peteked nakə a ñgəna ha gay i mədəslay ha gər a Mbəlom sulo aye, a ta ka bo bəra sulo tsanja kwa abəra mə gəma hus ka

dala. Dala a bəl, hotokom hay ta ŋgəma wudəgər wudəgər. ⁵² Tsəvay hay ta həndək, ndo məpe mədzal gər hay ka Mbəlom haladzay neheye tə mət aye tə mbəlaw. ⁵³ Tə ndohwaw abəra ma tsəvay. Ma dəba i mələtsew i Yesu abəra ma mədahanj na, ti ye a Zerozelem, gəma tsədaŋjə eye. Mə dəma na, ndo hay haladzay ta ŋgatatay.

⁵⁴ Bagwar i sidzew ta sidzew niye hay faya ta həbiye ka Yesu dziye, tə ŋgatay dala a bəl tə wu neheye a ge bo aye tebiye na, zluwer a gatay haladzay, tə gwad: «Ta dedek, ndo nakay na, Wawa i Mbəlom!» ⁵⁵ Ngwas hay haladzay nəteye malətsa eye dərenj faya ta zəbiye na ha faya. Tə payaw bəzay a Yesu kwa abəra ma gəma i Galile, tə gaway məsler. ⁵⁶ Mə walanj tay niye hay na, Mari nakə a yaw abəra ma gəma i Magədala aye, Mari maya i Yakuba ta Yusufa ada ta maya i wawa i Dzebede hay.

Tə pa na Yesu a tsəvay

Markus 15.42-47; Luka 23.50-56; Yuhana 19.38-42

⁵⁷ Huwa a ge na, ndo wuray zlele eye a yaw. Neŋgeye ndo i gəma i Arimate, məzele ŋgay Yusufa. Neŋgeye dərmak, gawla i Yesu. ⁵⁸ A ye ka təv i Pilat, a tsətsah faya mədahanj i Yesu. Pilat a vəlay tsəved ka məzle mədahanj i Yesu. ⁵⁹ Yusufa a ye a zla na mədahanj i Yesu abəra ka mayako mazləlmbada eye, a zla rəkwat a mbəkwa na. ⁶⁰ A pa na a tsəvay nakə a la ka geseh wedeye hərwi ŋgay eye ŋgway aye. Tsa na, a bədəŋgal beber bagwar eye hərwi madərəzle faya. A dərəzl faya na, a ye ŋgway.

61 Mari i Magədala ta Mari neŋged nəteye andaya mandza eye dəgerger bəse ta tsəvay.

Sidzew ha ta tsəpa na tsəvay

62 Tədœ eye andza məgwede pat nakə a mbay naħa a pat i mələve bo i mazəzukw bo aye, bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye ta Farisa hay, ti ye dziye a gay i Pilat. **63** Ti ye naħa, tə gwaday: «Ngalaka, nəmaa yaw ka təv yak na, hərwi wu nakə ndo i parasay nakay a tsik ahəl niye aye na, ka mamayaw a gər. A gwad: “Ma dəba i məħəne mahkar na, na lətseweye abəra ma mədahanj.” **64** Gwadatay a sidzew hay na, tā tsəpa na tsəvay lele hus a məħəne mamahkar eye bəna gawla ḥay ta deyeweye ta kəliye na. Ma dəba eye ta gwadateye a ndo hay: “Yesu kə lətsew abəra ma mədahanj.” Parasay ḥay ma səkahiyə wene wene eye ma ziye nakə kurre aye.»

65 Pilat a gwadatay: «Həlum sidzew hay ananj dum tayha ka tsəvay, tā tsəpa andza nakə a sakum-eyə.»

66 Tə həl bo ti ye. Ti ye naħa tə ləva bo tə matsəpe tsəvay. Tə slərəba na me i tsəvay, tə gəs na ənġəts lele. Tsa na, tə pa sidzew hay ka matsəpe na.

28

Yesu a lətsew abəra ma mədahanj

Markus 16.1-10; Luka 24.1-12; Yuhana 20.1-10

1 Ma dəba i pat i mazəzukw bo na, pat i luma i sidzew ta mekedœ, Mari i Magədala ta Mari neŋged ti ye mazəbe ka tsəvay. **2** Tə ndisl naħa kwayanġja na, dala a bəl haladzay dzekiħ dzekiħ hərwi gawla i Mbəlom a mbəzlaw mə mbəlom,

a yaw a bədəŋgal beber abəra ka tsəvay, ton a ndza faya. ³ Gawla i Mbəlom niye na, a dəv andza mawutsede ada peteked ŋgay a sləde haladzay herre. ⁴ Zluwer a gatay a sidzew neheye faya ta tsəpiye tsəvay aye. Ta dzədzar haladzay, ta təra andza nəteye maməta eye hay tsadək tsadək.

⁵ Gawla i Mbəlom a gwadatay a ŋgwas niye hay: «Kâ dzədzarum bay. Na sər nəkurom faya ka pəlumeye Yesu, ndo nakə ta dar na ka mayako mazləlmbada eye aye. ⁶ Neŋgeye andaya kanan bay, kə lətsew abəra ma mədaħaŋ andza nakə a tsik aye. Dumara zəbum ka təv nakə tə həna ha faya kwa. ⁷ Dum bəse ta gwadumatay a gawla ŋgay hay na: “Yesu kə lətsew abəra ma mədaħaŋ, ma lahakumeye a Galile. Ka ŋgatumeye mə dəma.” Anan wu nakə na tsikakum aye.»

⁸ Ngwas niye hay ta hway abəra ka tsəvay bəse. Zluwer a gatay, ane tuk na, dərev tay manjwasa eye. Ta hway mədatay ha labara eye a gawla i Yesu hay. ⁹ Kwayaŋja, Yesu a yaw tə dzəgər ta nəteye, a gwadatay: «Na tsikakum me!» Ngwas niye hay ta həndzəd naha ka təv ŋgay, ta dəkway gurmets a huvo. Tə gəs na abəra mə sik ada tə dəslay ha gər. ¹⁰ Yesu a gwadatay: «Kâ dzədzarum bay. Dum gwadumatay a malamar ga hay na, tâ ye a Galile. Ta ŋgetenjeye mə dəma.»

Wu nakə sidzew hay ta təkər aye

¹¹ Ahəl nakə ŋgwas hay faya ta diye abəra ka tsəvay, nəteye ka tsəved aye na, siye i sidzew neheye faya ta həbiye ka tsəvay aye ti ye a waləŋ i gay. Ti ye naha ta təkər wu nakə a ge bo aye tebiye a bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom

aye. ¹² Bəy hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye tə haya gər ta madugula i Yahuda hay. Tə ma ha ka bo bazlam mə walaŋ tay. Tə vəlatay suloy haladzay a sidzew neheye ta tsəpa tsəvay aye. ¹³ Tə gwadatay: «Wu nakə ka təkərumateye a ndo hay aye na, ananç: “Ahəl nakə nəmay mandzahəra eye ta həvad aye na, gawla i Yesu hay ta yaw, ta kəla na mədahaŋ i Yesu.” ¹⁴ Tadə ŋgomna kə tsəne na, ma gakumeye wuray bay. Nəmaa səriye wu nakə nəmaa tsikiye.» ¹⁵ Sidzew hay tə həl suloy nakə tə vəlatay aye. Ti ye tə dəs parasay andza nakə tə tsikatay aye. Andza niye, bazlam nakay a da zləm a Yahuda hay tebiye hus ka bəgom.

*Yesu a bəzatay ha bo a gawla ŋgay hay
Markus 16.14-18; Luka 24.36-49; Yuhana 20.19-23; Məsler hay 1.6-8*

¹⁶ Ma dəba eye na, gawla i Yesu hay kuro gər eye nəte ti ye a Galile. Ti ye naha, tə tsal a mahəmba nakə Yesu a gwadatay «Tsalum a dəma» aye. ¹⁷ Tə ndisl a dəma na, tə ŋgatay a Yesu, tə dəslay ha gər. Ane tuk na, siye mə walaŋ tay ta dzala ha faya ta dedek eye bay. ¹⁸ Yesu a həndzəd ka təv tay, a gwadatay: «Mbəlom kə vəlen gədaŋ mə mbəlom ada ka məndzibəra. ¹⁹ Hərwi niye, dum ha bazlam ga ka təv i ndo i gəma hay tebiye, tərum tay ha gawla ga hay. Dzəhuşum tay ha a yam ta məzele i Bəba Mbəlom, tə məzele i Wawa ŋgay ada tə məzele i Məsəfəre Tsədanŋja eye. ²⁰ Tətikumatay bazlam neheye na tsikakumeye. Tâ rəhay ha gər tebiye, tâ dzala ha faya. Ada neŋ, na ndziye tə nəkurom pat pat hus ka mandəve i məndzibəra.»

Dzam Wedeye New Testament in Merey

copyright © 2012 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Merey

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Merey

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-03-17

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files
dated 29 Jan 2022
024cb559-a7ea-5bd1-9dc9-f33abc74bfec